

**SOSIAALISEN YRITYSVASTUUN RAPORTOINTI
SUURISSA SUOMALAISISSA YRITYKSISSÄ VUONNA
2021**

**Jyväskylän yliopisto
Kauppakorkeakoulu**

Pro gradu -tutkielma

2021

**Tekijä: Emilia Yli-Antola
Oppiaine: Laskentatoimi
Ohjaaja: Jukka Pellinen**

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

TIIVISTELMÄ

<i>Tekijä</i> Emilia Yli-Antola	
<i>Työn nimi</i> Sosiaalisen yritys vastuun raportointi suurissa suomalaisissa yrityksissä vuonna 2021	
<i>Oppiaine</i> Laskentatoimi	<i>Työn laji</i> Pro gradu -tutkielma
<i>Aika (pvm.)</i> 31.5.2021	<i>Sivumäärä</i> 80
<i>Tiivistelmä – Abstract</i> Yritysvastuuraportointi on ajankohtainen ja yhteiskunnallisesti tärkeä aihe, jonka merkitys tiedostetaan organisaatiossa kansainvälisesti. Tässä tutkimuksessa tutustutaan suurten suomalaisten yritysten yritysvastuuraportoinnin toteuttamiseen ja sosiaalisen vastuun painotuksiin kirjoitushetkellä tuoreimman aineiston pohjalta. Tavoitteena on löytää yritysten julkaisuista yhtäläisyyksiä, merkittäviä eroja tai toistuvia malleja, ja luoda niiden kautta informatiivinen katsaus vastuuraportoinnin käytänteisiin vuonna 2021. Aihetta lähestytään yritysvastuun ja vastuuraportoinnin teorioiden pohjalta. Yritysvastuu tarkoittaa toiminnan sosiaalisten, taloudellisten ja ympäristöllisten vaikutusten tiedostamista ja huomioimista, sekä pyrkimystä kestävä kehityksen mukaiseen liiketoimintaan pitkällä aikavälillä. Organisaatiot jakavat näistä ponnisteluista tietoa vastuuraportoinnilla, jonka toteuttamisen avuksi on kehitetty lukuisia ohjeistoja. Kansainvälinen Global Reporting Initiative on raportointiohjeistoista suurin, tunnetuin ja käytetyin. GRI pyrkii vastuuraportoinnin yleistettävyyden, uskottavuuden ja vertailukelpoisuuden parantamiseen ja ohjeistaa yrityksiä raportointiprosessissa ja sosiaalisen, taloudellisen ja ympäristöllisen tiedon jakamisessa. Tutkimus on toteutettu analysoimalla 25 eri toimiloilla operoivan organisaation yritysvastuun julkaisuja, eli erillisiä yritysvastuuraportteja, yhdistetyn vuosiraportin vastuuosioita ja GRI-indeksiliitteitä. Aineistoa tutkitaan laadullisen sisällönanalyysin keinoin ja eritellään kuvailun ja taulukoinnin avulla. Tuloksena havaitaan, että vaikka kaikkien tutkittavien yritysten vastuujulkaisut eroavat toisistaan vastuutiedon määrän suhteen, pysyvät raporttien sisällöt, rakenteet ja painotukset hyvin vastaavanlaisina dokumentin muodosta, laissa velvoitetusta raportointipakosta tai yrityksen toimialasta riippumatta. Voidaan siis todeta, että suomalaisten yritysten kontekstissa on nähtävillä sosiaalisen vastuun raportoinnin yhtenäinen trendi.	
<i>Asiasanat</i> Yritysvastuuraportointi, Global Reporting Initiative, sosiaalinen vastuu	
<i>Säilytyspaikka</i> Jyväskylän yliopiston kirjasto	

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	3
1 Johdanto.....	6
1.1 Aiheen taustaa.....	6
1.2 Vastuullisuuden ulottuvuudet ja aiempi tutkimus	7
1.3 Tutkimuskysymykset ja tutkimusongelma	9
1.4 Tutkimuksen rakenne	10
2 Yritysvastuu	11
2.1 Yritysvastuun tausta ja määritelmät	11
2.2 Sosiaalinen vastuu	13
2.3 Yritysvastuu ja kestävä kehitys	15
2.3.1 Sosiaalinen, taloudellinen ja ekologinen kestävyys	15
2.3.2 Kolmen pilarin malli.....	16
2.4 Vastuullisen toiminnan motiivit.....	18
3 Yritysvastuuraportointi.....	21
3.1 Yritysvastuuraportoinnin taustaa	21
3.1.1 Raportointiuudistus Suomessa	24
3.1.2 ESG ja Integroitu raportointi	25
3.1.3 Yritysvastuuraportoinnin hyödyt ja kustannukset.....	28
4 Global reporting initiative	30
4.1 Yleistä	30
4.1.1 Kehitys standardiksi	31
4.1.2 GRI Standardien sisältö.....	33
4.2 GRI sosiaalisen vastuun raportointi.....	37
4.2.1 Henkilöstö ja työolosuhteet	38
4.2.2 Ihmisoikeudet	39
4.2.3 Yhteiskunta	40
4.2.4 Tuotevastuu	41
5 Aineisto ja menetelmä	43
5.1 Aineisto	43
5.1.1 Tutkittavien yritysten esittelyt.....	44
5.2 Menetelmä	49
6 Tutkimuksen tulokset.....	52
6.1 Yleistä	52
6.2 Tulokset.....	52
6.2.1 Yritysvastuuraportoinnin käytänteet.....	52
6.2.2 Vastuun tavoitteet.....	57
6.2.3 GRI:n mukainen sosiaalisen vastuun raportointi.....	60

7	Johtopäätökset ja arviointi	66
7.1	Sosiaalisen vastuun raportointi Suomessa vuonna 2021	66
7.2	Tutkimuksen rajoitteet ja jatkotutkimus	68
	Lähteet.....	70
	Liitteet.....	78

Käytetyimmät lyhenteet

GRI (Global Reporting Initiative) :	Yritysvastuun raportointiohjeisto
CSR (Corporate Social Responsibility):	Yritysvastuuraportointi
SDG (Sustainable Development Goals):	Kestävän kehityksen tavoitteet
IR (Integrated Reporting):	Integroitu raportointi
ESG (Environmental, Social, Governance):	Ympäristölliset, sosiaaliset ja hyvän hallintotavan asiat

Kuviot ja taulukot

Kuvio 1: Sosiaalinen, taloudellinen ja ympäristöllinen ulottuvuus

Kuvio 2: Yritysvastuutietoja julkaisevat yhtiöt suomessa 2009-2017

Kuvio 3: GRI Sosiaalisen vastuun tunnusluvut

Taulukko 1: Tutkittavien yritysten perustiedot

Kuvio 4: Vastuuraportoinnin suhde

Kuvio 5: Vastuuraportoinnin sivumäärät

Kuvio 6: Sosiaalisen vastuun tavoitteet

Kuvio 7: Muun kuin taloudellisen tiedon jakamisen velvoite

Kuvio 8: Sosiaalisen vastuun sitoumukset ja aloitteet

Kuviot 9-13: GRI 400

Kuvio 14: Sosiaalisen vastuun tunnuslukujen jakautuminen

Kuvio 15: Vähiten sosiaalisen vastuun tunnuslukuja raportoivat yritykset

Kuvio 16: Eniten sosiaalisen vastuun tunnuslukuja raportoivat yritykset

1 JOHDANTO

1.1 Aiheen taustaa

Vastuullisuuden merkitys liiketoiminnassa on kasvanut jo useiden vuosikymmenten ajan, ja satunnaisista sosiaalisista velvoitteista on siirrytty tiedostavaan ja kokonaisvaltaiseen vastuullisuuteen (Mbare, 2004). Yritysvastuu tarkoittaa yrityksen kantamaa vastuuta toimintansa välittömistä ja välillisistä yhteiskunnallisista vaikutuksista, jotka voivat olla taloudellisia, sosiaalisia tai ekologisia (mm. Mbare, 2004; Kotonen, 2009 & Svensson et al., 2018). Vastuullisesti toimiva yritys pyrkii korjaamaan ja vähentämään toimintansa aiheuttamia negatiivisia vaikutuksia sekä järjestämään liiketoimintansa yhtenäiseen linjaan kestävän kehityksen ideologian kanssa. Yritysvastuu on sekä yhtiön velvollisuus että voimavara, ja nykyisin vallitsevan näkemyksen mukaan vastuullisuuden integroiminen osaksi strategiaa ja toimintaa onkin oleellinen pala menestyksekkään yritystoiminnan saavuttamisessa ja kestävässä arvon tuotannossa. (Isaksson ym., 2014.) Taidolla toteutettu ja informatiivinen yritysvastuuraportointi tukee organisaatioita vastuullisuustavoitteiden saavuttamisessa.

Yritykset voivat jakaa tietoa vastuullisuustoiminnastaan julkaisemalla erillisen yritysvastuuraportin tai raportoimalla siitä osana toimintakertomustaan. Raportoinnin avulla tuotetaan tärkeille sidosryhmille tietoa yrityksen harjoittamista vastuullisuustoimista, niiden vaikutuksista liiketoimintaan sekä aihepiiriin liittyvistä riskeistä ja mahdollisuuksista avoimesti ja läpinäkyvästi. (Niskala, Pajunen & Tarna-Mani, 2013.) Raportoinnin ytimessä on myös yrityksen oman toiminnan vahvistaminen, sillä kattavasti kerätty ja analysoitu informaatio tukee päätöksenteossa, auttaa hallitsemaan riskiä sekä kerryttää arvokasta tietoa avainsidosryhmien arvopohjasta ja asenteista (Gonçalves ym., 2020). Useista vahvuuksistaan johtuen vastuullisuusraportointi onkin käytetyin työkalu organisaatioiden viestissä taloudellisista, sosiaalisista ja ekologisista vaikutuksistaan. Perinteisemmän vastuuraportoinnin rinnalla on myös alkanut yleistymään integroitu raportointi, joka sulauttaa vastuullisuustiedon ja taloudellisen informaation yhdeksi kokonaisuudeksi (Reimsbach ym., 2018).

Yritysvastuun perusta on luotu kansainvälisillä sitoumuksilla, joita yritykset lupautuvat noudattamaan omassa toiminnassaan. Keskeisimmät näistä ovat YK:n ihmisoikeuksien julistus ja ihmisoikeuksien periaatteet, YK:n ympäristösopimukset, ILO:n työelämän perusoikeudet ja OECD:n ohjeet monikansallisille yrityksille. Näiden globaalien normistojen avulla pyritään edistämään yritysvastuuta, tasapuolistamaan kilpailuolosuhteita ja alleviivaamaan yrityksen velvollisuutta olla perillä omien toimien vaikutuksista. (Fortanier ym., 2011; Quiroz-Onate & Aitken, 2007.) Kansainväliset aloitteet ja sopimukset luovat usein pohjan myös yritysvastuun kannalta oleelliselle kansalliselle lainsäädännölle. Sitoumusluontoisten ohjeiden ohella on myös joukko erilaisia vapaaehtoisia aloitteita ja raportointiohjeistuksia, jotka tarjoavat neuvoja yritysvastuun määrittelyyn ja kestävän kehityksen edistämiseen. Näistä tunnetuimmat ovat ihmisoikeuksia, työoloja ja ympäristönsuojelua edistävä Global Compact aloite, YK:n kestävän

kehityksen tavoiteohjelma Agenda 2030 ja ympäristövastuun johtava raportointiohjeisto Global Reporting Initiative (GRI).

Global Reporting Initiative on laajalti hyödynnetty kansainvälinen yritys- vastuun raportointiohjeisto, joka tavoittelee vastuullisuusraportoinnin käytäntöiden kehittämistä ja yhdenmukaistamista, auttaa organisaatioita ymmärtämään toimiansa vaikutukset ja ohjeistaa vaikutusten kommunikoinnissa. GRI ohjeisto raportoi vastuusta sen kolmen osa-alueen näkökulmasta eli taloudellisesta, sosiaalisesta ja ekologisesta. Sosiaalista suoriutumista hahmotetaan edelleen neljän eri alakategorian mukaan, joita ovat ihmisoikeudet, työolot, tuotevastuu ja yhteiskunta. (Paun, 2018.) Huolellisesti toteutettu raportointi viestii vastuullisuudesta, läpinäkyvyydestä ja rehellisyydestä sidosryhmiä kohtaan. GRI:n standardeja noudattamalla organisaatiot pystyvät ymmärtämään toimiansa vaikutukset laajalla mittakaavalla, ja johtamaan toimintaansa tukemaan kestävän tulevaisuuden luomista. Kansainväliset yhteiset ja kaikkien ulottuvissa olevat säännöt mahdollistavat lisäksi informoidun päätöksenteon, vertailtavuuden ja yhteistyön yli valtioiden tai toimialan rajojen. Viimeisin raportoinnin ohjeisto G4 julkaistiin vuonna 2013, mutta vuonna 2016 siirryttiin ohjeistojen suuntaviivoista ensimmäisten globaalien standardien, GRI-standardien, asettamiseen. (Global Reporting Initiative, 2020.)

Vastuullisuusraportointi on pohjannut pitkälti vapaaehtoisuuteen, mutta vuonna 2014 annettiin tilinpäätösuudistusta koskeva EU direktiivi (2014/95/EU) (EUR Lex, 2020). Uudistus liittyi muun kuin taloudellisen tiedon raportointiin eli käytännössä yritys vastuuta koskevien tietojen liittämiseen osaksi muuta talousraportointia. Tilinpäätösuudistus on vaikuttanut suuriin, yhteisen edun kannalta merkittäviin yhteisöihin (listayhtiöt, luottolaitokset ja vakuutusyhtiöt), joiden henkilöstömäärä ylittää keskimäärin 500 henkilöä, liikevaihto on yli 40 miljoonaa vuodessa tai tase yli 20 miljoonaa euroa vuodessa. (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2020.) Yritys vastuuraportoinnin toteuttamista ei olla EU:ssa velvoitettu aiemmin laissa, vaikka sitä onkin tuettu ja edistetty erilaisilla ohjeistoilla, aloitteilla ja sopimuksilla. Tutkimuksen aineistoon on valittu mukaan myös yrityksiä, joita uudistus koskettaa, ja analyysivaiheessa pohditaan, onko raportointivelvoitteella lopulta merkittävää vaikutusta yritys vastuusta julkaistavaan informaatioon.

1.2 Vastuullisuuden ulottuvuudet ja aiempi tutkimus

Yritys vastuusta puhuttaessa ilmiö jaetaan kolmeen keskenään vaikuttavaan ulottuvuuteen, jotka ovat sosiaalinen ja taloudellinen ulottuvuus sekä ympäristöulottuvuus. (Mbare, 2004.) Taloudellinen vastuu kuvaa sitä, miten yrityksen tuottama rahallinen lisäarvo jakautuu yrityksen ja sen sidosryhmien kesken (Niskala ym., 2013, s.6). Taloudellinen kannattavuus ja kilpailukyvyn säilyttäminen ovat edellytyksinä kaikelle yritystoiminnalle, joten yritys vastuusta sisältää ajatuksen toimintakykyisyydestä, tehokkuudesta ja tuottavuudesta pitkällä aikavälillä. Lisäarvoa tuotetaan sidosryhmille välittömästi suorien rahavirtojen kautta sekä välillisin vaikutuksin. Suoria rahavirtoja ovat esimerkiksi palkat henkilöstölle, veronmaksu yhteiskunnalle sekä sijoittajien tuotto-odotuksiin vastaaminen

osinkoja maksamalla. Välillisiä vaikutuksia puolestaan ovat toimialan kansantaloudellinen merkittävyys, kulutusvoiman kasvu ja yrityksen investointipäätösten yhteiskunnalliset vaikutukset. (Arsić ym., 2018.) Taloudellisesti vastuullinen toiminta pohjaa pitkälti lainsäädännössä määriteltyyn tilinteko- ja raportointivelvollisuuteen ja sen arviointia varten oletetaan, että kaikki toiminta tapahtuu läpinäkyvästi (Harmaala & Jallinoja, 2012, 18-20). Taloudellista vastuuta voidaan pitää edellytyksenä sosiaalisen ja ympäristöllisen yritysvastuun toteuttamiselle, koska vain kilpailukykyinen ja toiminnaltaan vakaa yritys kykenee kantamaan vastuuta muistakin velvoitteistaan

Ympäristövastuu kattaa yrityksen vastuun koko tuotteen elinkaaren aikaisista ympäristövaikutuksista ja toiminnan arvoketjusta. Yrityksillä on siis välitön vastuu itse aiheuttamistaan ympäristövaikutuksista. Vastuullinen yritys on selvillä toimintansa ympäristövaikutuksista, tuntee lainsäädännön ja toimii sitä noudattaen. Lähtökohtana on suunnitella ja toteuttaa toiminta niin, että raaka-aineiden ja energian käyttö on tehokasta, tarkoituksenmukaista ja säästäväistä sekä jätteiden ja päästöjen määrä minimoitu. (Stojanovic' ym., 2018.) Ympäristövastuu sisältää lisäksi vesistöjen, ilman ja maaperän suojelun, luonnon monimuotoisuuden turvaamisen sekä ponnistelut ilmastonmuutoksen torjumiseksi. (Rohweder, 2004, s. 99.) Yritysten toimintojen ulkoistaminen on lisääntynyt viime aikoina välillisen ympäristövastuun merkitystä, ja huomio on kiinnittynyt sitä myötä myös yhteistyökumppaneiden vastuullisuuteen ympäristökysymyksissä. (Harmaala & Jallinoja, 2012, s. 22.) Välillinen vastuu voi ilmetä yhteistyökumppaneiden ohella välittömän vaikutuspiirin ulkopuolella olevan luonnon monimuotoisuuden turvaamisena, ja erilaisiin luonnonsuojelullisiin hankkeisiin osallistumisena.

Myös sosiaalinen vastuu pitää sisällään välittömiä ja välillisiä vaikutuksia. Välitöntä sosiaalista vastuuta organisaatio kantaa omasta henkilöstöstään, kun taas liikekumppaneiden ja alihankkijoiden henkilöstö tai raaka-aineiden tuottajat kuuluvat välillisen vastuun piiriin. (Rohweder, 2004, s.103-105.) Sosiaalinen vastuu kohdistuu yksinkertaistetusti niihin, keihin yritys toimillaan vaikuttaa. Tästä selkein esimerkki on yrityksen henkilöstö, ja vastuullinen toiminta näyttäytyy työntekijöiden hyvinvoinnin ja työturvallisuuden edistämisenä yli laillisten velvoitteiden, osaamisen kehittämisenä sekä kulttuurien ja arvojen kunnioittamisena. (Arsić ym., 2018.) Muita sosiaalisen vastuun kattamia aiheita ovat ihmisoi-keudet, tuotevastuu- ja kuluttajainsuojakysymykset sekä yhteistyön edistäminen yritysverkostossa ja yhteiskuntasuhteissa. Yritysvastuun sosiaaliseen ulottuvuuteen kuuluvat myös vastuullinen sijoittaminen, kaikenlaisesta lahjonnasta kieltäytyminen ja tekijänoikeuksien kunnioittaminen. Yhteiskunnallisesta näkökulmasta yrityksillä on puolestaan vastuu työllisyyden edistäjänä ja työttömyyden negatiivisten vaikutusten minimoijana (Niskala ym., 2013, s.7). Huolimatta sosiaalisen vastuun laajasta kentästä, ahkeran sidosryhmien kanssa kommunikoinnin ansioista vastuullisen toiminnan muodot ovat alkaneet selkeytymään ja va-kiintumaan.

Yritysvastuuta on käsitelty sosiaalisen ja ympäristölaskentatoimen tieteellisessä kirjallisuudessa runsaasti. Tunnettua vastuuraportoinnin tutkimusta tuottaa esimerkiksi KPMG kattavalla kansainvälisellä yritysvastuututkimuksellaan, jossa aineisto on kerätty maittain suurimpien yritysten raportoinnista ja

tuloksena on laaja katsaus vastuuraportoinnin trendeihin. Suomessa vastaavalaista tutkimusta tuottavat PwC yritys vastuubarometrilla ja Pohjoismaiden yritys vastuuverkosto (FIBS) yritys vastuututkimuksella. (KPMG, 2020; PwC, 2018; FIBS, 2019.) Viimeaikoina vastuuraportoinnin tutkimus on suuntautunut kasvavissa määrin integroituun raportointiin, vastuullisuuden ja liiketoiminnan yhdistämiseen sekä tehokkaampaan vastuuraportointiin, josta kirjoittavat muun muassa Camilleri (2018), Shoaf ym. (2018) ja Lopes & Coelho (2018). GRI:n mukaisesta yritys vastuuraportoinnista taas kirjoittaa kokoavasti suomalaisessa kirjallisuudessa Kurittu (2018) ja kansainvälistä tutkimusta aiheen saralla ovat luoneet esimerkiksi Vigneau ym. (2015) ja Nikolaeva & Bicho (2011).

Vaikka yritys vastuusta ja vastuuraportoinnista on kirjoitettu runsaasti ja saatavilla on lukuisia tutkimuksia sekä vastuusuoriutumista kuvaavia raportteja niin Suomesta kuin ulkomailtakin, jää sosiaalinen näkökulma tarkastelussa usein taka-alalle. (Mäkelä & Näsi, 2010.) Tässä tutkielmassa syvennyttään nimenomaan sosiaaliseen vastuuseen ja pyritään luomaan ajankohtainen katsaus GRI:n mukaisesti raportoivien yritysten vastuullisuustoimista. Tutkimuksessa on pyritty hyödyntämään laajaa aineistoa mahdollisimman kattavasti, mutta samalla tutkimusaiheen rajausta kunnioittaen.

1.3 Tutkimuskysymykset ja tutkimusongelma

Tämän pro gradu -tutkielman tavoitteena on perehtyä 25 suomalaisten suuren ja merkittävän yrityksen sosiaalisen vastuun raportointikäytänteisiin. Vaikka yritys vastuun ja siitä raportointi ovat yleisellä tasolla olleet viimeisten vuosikymmenten aikana jo aktiivisesti tutkimuksen kohteena, on Suomessa toteutetun käytännönläheisen ja sosiaalisen näkökulman omaavan tutkimuksen määrä kuitenkin rajallinen. Tässä tutkielmassa kerrytetään tietoa Suomessa vallitsevista vastuuraportoinnin käytänteistä, ja pyritään ilmiön syvempään ymmärtämiseen aiheen erittelyn ja analysoinnin avulla.

Työn kohderyhmänä toimivat suomalaiset yritykset kymmeneltä eri toimialalta. Tutkimus on toteutettu analysoimalla näiden yritysten vastuullisuusraportointia kirjoitushetkellä tuoreimman aineiston, eli vuonna 2021 julkaistujen raporttien perusteella, sosiaalisen vastuun näkökulmasta. Poikkileikkaustutkimus on tehty kvalitatiivisin menetelmin laadullisen sisällönanalyysin avulla, ja tuloksia eritellään kuvailun sekä kvantifioinnin keinoin. Tutkimusongelmana on pohtia vastuuraportoinnin periaatteita ja selvittää, millä tavalla eritoten sosiaalinen ulottuvuus katetaan yritys vastuuraportoinnissa valitun kohderyhmän sisällä. Tutkimuskysymyksiä on kaksi, ja molemmissa kuljetetaan näkökulmana sosiaalisen vastuun ulottuvuutta.

1. *Kuinka kattavasti yritys vastuusta raportoidaan erityisesti sosiaalisesta näkökulmasta suomalaisten suurten yritysten parissa?*
2. *Mitkä GRI-standardin mukaiset sosiaalisen vastuun tunnusluvut korostuvat aineiston raportoinnissa?*

Kyseisiin tutkimuskysymyksiin etsitään vastausta laadullisen sisältöanalyysin avulla. Metodologiaan syvennytään luvussa 4.

1.4 Tutkimuksen rakenne

Tutkimuksen johdantokappaleessa esiteltiin aihe yleisellä tasolla, ja taustoitettiin sitä avaamalla yritys vastuun ja vastuuraportoinnin pääpiirteitä. Samalla luotiin yleinen konteksti teoriaosuutta ja tutkimusta varten. Tutkimuksen tavoitteet, motiivi ja tutkimusongelma tuotiin esille ja pintapuolisesti sivuttiin myös käytettyä tutkimusmenetelmää. Lisäksi tutkimusongelma perusteltiin ja rajattiin tutkimuskysymysten avulla. Lopuksi esiteltiin työn sisältö ja eteneminen.

Toisessa luvussa siirrytään työn teoriaosuuteen ja tutustutaan yritys vastuuseen aiempien tutkimusten ja tieteellisen materiaalin. Luvussa tarkennetaan yritys vastuun monitulkintaista määritelmää sekä käsitellään syvemmin tutkimuksen ytimessä olevaa sosiaalista vastuuta ja sen merkitystä nyky-yhteiskunnassa. Lisäksi perustellaan yritys vastuun harjoittamisen syitä ja avataan niitä hyötyjä, joita yritys voi vastuutoiminnallaan saavuttaa. Luvun lopussa sivutaan yritys vastuun keräämää kritiikkiä.

Kolmas luku jatkaa teoriaosuutta ja siirtää tarkastelun yritys vastuusta vastuullisuusraportointiin. Luvun alussa tutustutaan yritys vastuuraportoinnin taustaan, ja vuonna 2017 voimaan astuneeseen raportointiuudistukseen. Yritys vastuuraportoinnin teorialuvussa käsitellään lisäksi vastuuraportoinnin prosessia, yhteyttä sidosryhmiin sekä sen aiheuttamia hyötyjä ja kustannuksia. Luvussa neljä taas syvennytään tarkemmin Global Reporting Initiative raportointialoitteeseen, GRI-standardien mukaisen raportoinnin periaatteisiin ja sosiaalisen vastuun näkökulmaan sekä tunnuslukuihin.

Viidennessä luvussa keskitytään tutkielman toteutukseen ja esitellään hyödynnetty aineisto ja tutkimusmenetelmä. Aineistona tutkimuksessa toimii suurten ja merkittävien suomalaisten yritysten vuonna 2021 julkaisema vastuullisuusraportointi ja kohdeyritykset esitellään luvussa lyhyesti. Menetelmäosiossa kuvaillaan laadullista tutkimusta yleisellä tasolla, keskittyen kuitenkin tässä tutkimuksessa käytettyyn sisällönanalyysiin. Lisäksi perustellaan sisällönanalyysin valinta, kuvataan tutkimuksen toteuttamisen vaiheet ja avataan tulosten esittämisen tavat.

Kuudennessa luvussa käsitellään tutkimuksen tulokset sanallisen kuvailun ja taulukoinnin avulla, ja seitsemäs eli viimeinen luku käsittää tulosten perusteella havaittujen johtopäätösten esittelyn. Viimeisessä luvussa kuvataan myös tutkimuksen rajoitukset ja pohditaan mahdollisia aiheita jatkotutkimusta varten. Työn lopusta löytyvät lähdeluettelo ja liitteet.

2 YRITYSVASTUU

2.1 Yritysvastuun tausta ja määritelmät

Yritysvastuu on ollut vuosien saatossa suosittu tutkimuskohde, mutta sen monet eri tulkinnat, nimitykset ja määritelmät ovat vaikeuttaneet aiheen teoreettista erottelua ja käytännön soveltamista. Määritelmien erilaisuutta voivat selittää esimerkiksi yritysvastuun kehittymiseen vaikuttaneet lukuisat eri teoriat, kuten agenttiteoria, sidosryhmäteoria ja yrityksen tulosperustainen näkökulma. Näin ollen termi on mukautunut vastaamaan vuosien saatossa useampaan tarpeeseen, eikä yhtä ja absoluuttisen totuudenmukaista määritelmää ole edelleenkään tarjolla. (Lindgreen & Swaen, 2010.) Dahlsrud (2008) analysoi ja vertailee tutkimuksessaan yritysvastuun erilaisia määritelmiä tullen lopputulokseen, että vaikka kuvailut sanoitetaan eri tavoin, on niistä löydettävissä kuitenkin selkeän yhteneväiset pääsuunnat. Tästä johtuen yhden universaalisti hyväksytyyn määritelmän puuttuminen on lopulta pienempi ongelma kuin mitä voisi olettaa. (Dahlsrud, 2008.)

Tässä tutkimuksessa käytetään termiä yritysvastuu (*corporate responsibility, CR*), korostamaan nimenomaan aiheen kannalta oleellista yrityksen vastuullisuusnäkökulmaa. Yritysvastuun ohella usein käytettyjä termejä ovat myös yhteiskuntavastuu tai yrityksen yhteiskuntavastuu (*corporate social responsibility, CSR*). Yhteiskuntavastuulla kuvataan yrityksen ja julkisen vallan suhdetta ja siihen sitoutuu voimakkaasti ajatus yrityksen velvollisuudesta huolehtia talouden lisäksi vaikutuspiirissään olevien ihmisten ja ympäristön hyvinvoinnista (Harmaala & Jallinoja, 2012, s.14). Yhteiskuntavastuu toimii eräänlaisena laajana kattoterminä, jonka alle rajaavammat käsitteet järjestyvät. Muita ilmiön ympärillä käytettyjä termejä ovat esimerkiksi hyvän tekemisen ajatusta korostava yrityskansalaisuus (*corporate citizenship*), kestävän kehityksen mukainen liiketoiminta (*sustainable business*) tai vastuullinen liiketoiminta (*responsible business*) (Suomen YK-liitto, 2020). Kirjallisuudessa eri termejä käytetään usein synonyymeinä, mutta ilmaisujen sävyerojen tunnistaminen ja huomioiminen auttaa luokittelemaan monitulkintaista asiakokonaisuutta.

Vastuullisuus on pähkinänkuoressa resurssien kohdistamista sellaisiin positiivisiin sosiaalisiin ja ympäristöön liittyviin kohteisiin, jotka eivät ole suoranaississa kosketuksissa yrityksen liiketoiminnan kanssa (Isaksson ym., 2014). Vastuulliset yritykset toimivat mahdollisimman kestäväällä tavalla ja tähtäävät kannattavaan liiketoimintaan pitkällä aikavälillä, huomioiden samalla sidosryhmien edut ja odotukset. Parhaassa tapauksessa vastuullinen sekä taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä toiminta luo yritykselle kilpailuetua ja vahvistaa sen valitsemaa strategiaa. Yleisesti tunnetun määritelmän mukaan CSR voidaan käsittää organisaation suhtautumisena ja vastaavina toimina ongelmiin, jotka ovat normaaleja taloudellisia, teknisiä ja lakisääteisiä vaatimuksia laajempia. (Sprinkle & Maines, 2010.) Termi esiintyy erityisesti vastuullisuustoimien suunnittelu- ja kehittämisprosesseissa, arvioinnissa ja vastuullisuudesta viestittäessä.

Erään tunnetuimmista määritelmistä esittää Euroopan komissio (2020). Se selittää yritys vastuun vastuuna, jota yritykset kantavat vaikutuksistaan yhteiskunnalle. Yritys vastuun tulisi aina olla organisaatiolähtöistä toimintaa, ja vastuulliseksi tullaan seuraamalla lakia ja huomioimalla sosiaalisia, eettisiä ja ympäristöön liittyviä kysymyksiä niin liikestrategiassa kuin päivittäisissä operaatioissa. Vastuuajattelu kannustaa yrityksiä innovatiivisempaan liiketoimintaan, lopullisena tavoitteenaan yhtenäisempi ja kestävä kehityksen arvojen pohjalta toimiva yhteiskunta. Kansalaiset myös odottavat yritysten ymmärtävän toimiansa positiiviset ja negatiiviset vaikutukset, osaten näin myös ehkäistä, hallinnoida ja lieventää niitä. Yritys vastuun toteutuu, kun yritykset kykenevät lunastamaan nämä niille asetetut odotukset. (Euroopan komissio, 2020.)

Kanji & Chopra (2010) puolestaan tarjoavat yritys vastuulle määritelmän viiden erilaisen mitattavan vastuualueen kautta. Heidän mukaansa yritys vastuun tarkoittaa vastuullista liiketoimintaa, jossa ensinnäkin täytetään työllistämiseen liittyvät eettiset tavoitteet kehittämällä työpaikkoja. Toisekseen yrityksen on oltava mukana rakentamassa paikallisia yhteisöjä ja viestittävä heidän kanssaan avoimesti toimiansa vaikutusten mahdollisesti herättämistä kysymyksistä. Kolmas mitattava vastuualue kattaa sosiaalisen infrastruktuurin rakentamiseen käytetyt investoinnit. Neljäs vastuu taas velvoittaa yrityksiä osallistumaan kestävä kehityksen aatteisiin, ympäristön suojeluun ja puhtaamman ympäristön rakentamiseen. Viimeisenä yrityksen on osallistuttava hyvän hallintotavan keinoin taloudellisen kasvun luomiseen suuressa mittakaavassa. Toimiessaan näiden ehtojen mukaisesti yritys toteuttaa vastuullisuutta toiminnassaan. Yritys vastuun ytimessä nähdään olevan yrityksen velvollisuus kantaa kortensa kekoon yhteisten asioiden puolesta, samalla kuitenkin tavoitellen vakaata ja kannattavaa liiketoimintaa. (Kanji & Chopra, 2010.)

Yritys vastuuta käsittelevä tieteellinen kirjallisuus esittelee todetusti useita eri piirteitä yritys vastuuta kuvatessaan. Dahlsrud (2008) perehtyy tutkimuksessaan aineistoanalyysin keinoin yritys vastuun määritelmiin ja analyysi kattaa 37 erilaista määritelmää 27 kirjailijalta, vuosien 1980 ja 2003 väliltä. Määritelmien joukosta löydetään viisi usein toistuvaa näkökulmaa, joita ovat ympäristöllinen, sosiaalinen ja taloudellinen näkökulma sekä sidosryhmiin sitoutunut ja vapaaehtoisuuteen liittyvä ulottuvuus. Ympäristöulottuvuus käsittää ympäristön puhtauden ja huomioimisen liiketoiminnassa. Sosiaalinen ulottuvuus taas sisältää yrityksen osallisuuden paremman yhteiskunnan luomiseen, sosiaalisesti vastuullisten toimintaperiaatteiden sisällyttämisen liiketoimintaoperaatioihin ja yhteisöihin vaikuttavien toimien merkityksen tiedostamisen. Taloudellinen näkökulma ottaa huomioon pitkällä tähtäimellä tuottavana säilyvän liiketoiminnan ja yrityksen osallisuuden taloudelliseen kehitykseen niin yksilö- kuin yhteiskuntasallolla. Sidoryhmäulottuvuus puolestaan kattaa vaikuttamisen ja kommunikation sidoryhmien kanssa sekä ne keinot, joilla yritykset ovat yhteydessä työntekijöihinsä, toimittajiin, asiakkaisiin ja yhteisöihin. Viimeinen Dahlsrudin tunnistama näkökulma on vapaaehtoisuus, eli sellaiset toimet, joita ei laissa säädetä ja oleteta. Vapaaehtoisuus pohjaa usein eettisiin arvoihin ja ylittää laissa veloitettavat vaatimukset, koska yritys niin itse haluaa. (Dahlsrud, 2008.) Voidaan siis todeta, että erimielisyyksistä huolimatta yritys vastuun ilmiöön liittyy tunnistettavia ja vakiintuneita piirteitä.

CSR näyttäytyy yleisesti ottaen jatkuvana sitoutumisena eettiseen käyttäytymiseen ja taloudelliseen kehitykseen, samalla turvaten ja kehittäen työntekijöiden elämänlaatua, paikallisia yhteisöjä sekä yhteiskuntaa ylipäänsä (Odongo & Wang, 2018). Keinot voivat vaihdella vapaaehtoisista keskitetyistä ohjelmista kattavien yritystasoisten toimintatapojen kehittämiseen. Kaikissa tapauksissa motiivit ovat kuitenkin taloudellisessa ja sosiaalisessa hyvinvoinnissa ja ympäristöön sitoutuneissa hyödyissä. Yritysvastuun kenttä kattaa laajan määrän erilaisia haasteita, joista yritysten tulee valita itselleen relevantit ja keskittyä niihin. (Lindgreen & Swaen, 2010.) Määritelmien avulla onnistutaan hahmottamaan häilyväreunaista ilmiötä, mutta ne eivät kuitenkaan pysty lopulta tarjoamaan neuvoja yritysvastuun hyödyntämiseen tai johtamiseen. Tämän takia yritysten prioriteettien tulisi olla ennemmin yritysvastuun ymmärtämisessä kunkin organisaation omassa spesifissä kontekstissa, ja sen huomioimisessa liiketoimintastrategioita kehitettäessä. (Dahlsrud, 2008.)

Yritysten yhteiskuntaa kohtaan osoittaman huomion voi nähdä olleen olemassa jo peräti vuosisatojen ajan, mutta formaaliin kirjoitukseen ja tutkimukseen se on siirtynyt 1900-luvulla ja suuren yleisön tietoisuuteen vasta 2000-luvulla (Carroll, 1999). Nykyisin yritysvastuu on kansainvälisesti runsaasti esillä niin tutkimusten, kirjoitusten kuin organisaatioiden toimintatapojenkin kautta, ja erityisesti isompien toimijoiden oletetaan omaksuneen vastuullisuusarvot osaksi strategiaansa. Varsinkin globalisaatio on tuonut oman kosketuksensa moderniin vastuullisuuteen. Ympäristötietoisuutta ovat lisänneet kansainväliset ympäristökysymykset, ja sosiaalinen sekä taloudellinen vastuullisuuden tarve on kasvanut yritysten joutuessa etsimään keinoja, joilla vastata laajempien toimintaympäristöjen mukanaan tuomiin ongelmiin. Toiminnan levittäytyessä esimerkiksi kehittyviin maihin, yrityksen kohtaama vastuu laajenee samassa suhteessa. Taloudellisen ja sosiaalisen vastuun korostumiseen on johtanut myös hyvinvointivaltioiden julkisen sektorin velkaantumisen ja haasteista johtuva paine kasvattaa yritysten roolia yhteiskunnallisten asioiden hoidossa. Lisäksi julkisuuteen vuotaneet tiedot lainrikkomuksista, lahjonnoista ja eettisistä skandaaleista ovat luo- neet tarvetta korostuneelle vastuullisuusajattelulle 2000-luvun aikana. (Joutsen- virta, Halme, Jalas & Mäkinen, 201, s.13.)

2.2 Sosiaalinen vastuu

Sosiaalisen vastuun kehityskaaren voi nähdä alkaneen sosiaalisesta velvoitteesta, kehittyen siitä vastuullisuuden ja reagoivuuden kautta lopulta sosiaalisesti tiedostavuudeksi (Mbare, 2004). Yritysvastuun aikaisessa vaiheessa teollistumisen aikakautena vastuullisuus oli luonteeltaan pitkälti sosiaalista ja perustui lähinnä hyväntekeväisyyteen (Harmaala & Jallinoja, 2012, 25). Erityisesti 90-luvulla sosiaalisen vastuun käsite kuitenkin laajeni, ja aikakausi oli sosiaalisen vastuun kehittymisen kannalta hyvin hedelmällinen. Uusia konsepteja esiteltiin, sosiaalisesti vastuullista käyttäytymistä tuettiin ja liiketoiminnan eettisyyteen alettiin kiinnittämään enemmän huomiota. Nykyisin yritys vastuussa sosiaalinen ulottuvuus määräytyy ihmisoikeuksien kunnioittamisen ja puolustamisen,

työpaikkojen luomisen, työntekijöiden kouluttamisen, kaikenlaisen syrjinnän karsimisen sekä tuotteiden laadun ja turvallisuuden valvomisen kautta. Tämän lisäksi sosiaaliseen vastuullisuuteen lukeutuu kehittyvien maiden auttamista, vaikutuspiirissään olevien alueiden elämänlaadun parantamista sekä erilaisten sosiaalisten ja kulttuuristen aktiviteettien tukemista. (González-Rodríguez ym., 2015.)

Sosiaalinen vastuu toimii linkkinä liiketoiminnan ja yhteiskunnan välillä. Sen keskeinen tavoite on rakentaa parempaa yhteiskuntaa, integroida sosiaalisia näkökulmia liiketoimintaoperaatioihin ja huomioida organisaation toimien kokonaisvaltaiset vaikutukset yhteisöihin. (Arsić ym., 2018.) Vaikka sosiaalisen vastuun perusolemuksesta on melko yhtenäinen käsitys lähteistä riippumatta, sitoutuu ilmiöön myös ristiriitoja. Osa uskoo, että pitkän aikavälin taloudellinen hyvinvointi ja vakaus voidaan saavuttaa vain, jos hyväksytään samalla tietyt sosiaaliset vastuut liiketoiminnan ohelle. Sosiaalisen hyvinvoinnin ja kannattava liiketoiminnan katsotaan siis kulkevan käsi kädessä. Toiset taas puoltavat sosiaalisia sopimuksia, sillä he kokevat, että yritykset ovat olemassa yhteisöjen ansiosta ja tästä johtuen ovat velvoitettuja tiettyyn pisteeseen saakka tukemaan yhteisöjä toiminnallaan. Jotkut äärimmäisesti ajattelevat taas saattavat kokea sosiaalisen vastuunkannon täysin yritystoimintaan liittymättömänä toimintana (Mäkelä & Näsi, 2010).

Yhteiskunnalliset odotukset koskien sosiaalisen vastuun roolia vaihtelevat merkittävästi eri maiden ja kulttuurien välillä (González-Rodríguez ym., 2015). Erojen taustalla vaikuttaa erityisesti lainsäädäntö, jonka tarkkuus vaihtelee huomattavasti maittain. Suomessa, kuten muissakin pohjoismaissa, yritykset, julkinen valta ja ammattiyhdistykset sopivat työelämän säännöistä keskitetysti. Myös muissa hyvinvointivaltioissa erilaiset sosiaaliset velvoitteet ovat tarkasti laissa määritellyt. Toisissa kehittyneissä valtioissa useat hyvinvointivaltion velvoitteista eivät ole laissa määrättyjä, mutta niitä toteutetaan yritysten vapaaehtoisuuden perustuen. Vähiten kehittyneissä maissa lainsäädäntöä ja valvontaa ollaan vasta luomassa, ja sosiaalista vastuuta toteutetaan lähinnä yksittäisten valintojen pohjalta. Vasta kehittyvissä maissa sosiaalisen yritysvastuun painopisteet voivat puolestaan olla esimerkiksi lapsi- ja orjatyön ehkäisyssä. (Harmaala & Jallinoja, 2012, s.20.) Suomen tapa on ollut sisällyttää valtaosa vastuullisuuskonsepteista esimerkiksi ihmisoikeuksiin tai työoloihin liittyen suoraan lainsäädäntöön. Kun säännöt ovat kaikille yhteisiä, on yritysten vaikeaa jättää niitä noudattamatta, tai harjoittaa täysin omaehtoisia toimintamalleja. Näin kuluttajien, työntekijöiden ja yhteisöjen asema säilyy aina suojattuna. (Mbare, 2004.)

Vaikka CSR on tuottanut vuosien varrella valtavan määrän tutkimustietoa, on sosiaalinen ulottuvuus jäänyt selkeästi taloudellisen ja ympäristönäkökulman varjoon. Mäkelä ja Näsi (2010) toteavat tutkimuksessaan, että taloudellinen ulottuvuus dominoi sosiaalista näkökulmaa ja myös ympäristöllisten haasteiden ratkomisen ohittaa prioriteettilistalla sosiaaliset kompastuskivet. Eriarvoisuus on huomioitu tutkijoidenkin keskuudessa, ja monet peräänkuuluttavat aktiivisesti tasapuolisempaa suhtautumista vastuullisuuden näkökulmiin. (Leseure, 2018) Yksi sosiaalisen vastuun vähäisempää huomiota selittävä asia on sen vaikeasti tutkittava luonne. Ilmiöön on haastavaa löytää selkeitä rajoituksia, sillä se on luonteeltaan hyvin aineeton. Kuten esimerkiksi Carroll (1999) toteaa, yritysvastuun

yhteydessä käytettynä sosiaalisuus jää usein häilyväreunaiseksi ja tulkinnanvaraiseksi. (Carroll, 1999.)

Joskus sosiaalisten asioiden laiminlyönti voi olla peräti tiedostamatonta. Yritysjohto saattaa esimerkiksi alitajuntaisesti priorisoida ympäristönäkökulmaa sosiaalisen sijaan, koska ekologisia haasteita on menneisyydessä ylenkatsottu räikeästi, kun taas sosiaaliin epäkohtiin on päätöksentekijöiden toimesta vastattu ainakin jollain tasolla. Tästä johtuen ympäristötoimia koskevaa kritiikkiä pelätään enemmän, ja sen uskotaan vaikuttavan vielä sosiaalisia laiminlyöntejäkin voimakkaammin yritysmielikuvaan. Ympäristöön keskittyminen saatetaan myös kokea suoraviivaisempaan toimintana kuin sosiaalisen vastuun toimet, joihin liittyy enemmän subjektiivisuutta ja kulttuurisia ristiriitoja. (Leseure, 2018.) Lisäksi on huomioitava, että sosiaaliset ongelmat ovat usein aineettomia, ja niihin puuttuminen on hidasta, kallista ja tuloksista on vaikea mennä takuuseen. Näin ollen jotkut toimijat saattavat pitää houkuttelevampana käyttää rajallisia resurssejaan taloudellisten tai ympäristöllisten haasteiden parissa, jossa kokevat saavan yritykselleen enemmän ja näkyvämmiin hyötyä. Ovat syyt sosiaalisen ulottuvuuden väheksymisen taustalla mitkä hyvänsä, tilanne on haasteellinen, sillä kyseessä on yhteiskunnallisesti katsottuna äärimmäisen kriittinen ilmiö, jonka arvo tulisi ymmärtää suuressa mittakaavassa.

2.3 Yritysvastuu ja kestävä kehitys

2.3.1 Sosiaalinen, taloudellinen ja ekologinen kestävyys

Yritykset saavat toimintaansa edellyttäviä resursseja luonnosta ja ympäristöstä, sekä vaikuttavat näihin omalla toiminnallaan. Tästä syntyy paine organisaatioille osoittaa arvostustaan ympäristöä kohtaan ja turvata omalla käytöksellään luonnon resurssien jatkuvuus myös tuleville sukupolville, ja yritysvastuu onkin sitoutunut vahvasti kestävä kehityksen ideologiaan. Kestävä kehitys nousi ensimmäistä kertaa käsittelyyn YK:n Brundtlandin komission raportissa ”Yhteinen tulevaisuutemme” vuonna 1987. Tällöin se määriteltiin kehitykseksi, joka pystyy lunastamaan nykysukupolvien tarpeet vaarantamatta tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta omien tarpeidensa tyydyttämiseksi. (Keeble, 1988.) Ympäristöministeriön mukaan kestävä kehitys on jatkuvaa ja ohjattua muutosta, jonka tavoitteena on turvata hyvät elämisen mahdollisuudet nyt ja tulevaisuudessa. Kestävä kehitystä tapahtuu sekä globaalisti että paikallisesti ja samaan tapaan kuin vastuullisuudessa, myös kestävyudessa on tunnistettavissa kolme ulottuvuutta: ekologinen-, taloudellinen- sekä sosiaalinen kestävyys, jonka kanssa on mahdollista ryhmitellä yhteen myös kulttuurinen kestävyys. (YM, 2021.)

Ekologinen kestävyys sitoutuu biodiversiteetin ja ekosysteemien turvaamiseen. Sen edellytyksenä on, että noudatetaan yhteisesti varovaisuusperiaatetta ja sopeutetaan ihmisten toiminta luonnon kantokykyyn. Varovaisuusperiaate eli ennalta varautumisen periaate tarkoittaa, että ympäristöä ja kuluttajia suojaaviin toimenpiteisiin ryhtymistä ei saa lykätä perustellen sitä toimenpiteiden seurausten täyden tieteellisen näytön puuttumisella. Ekologisen kestävyys

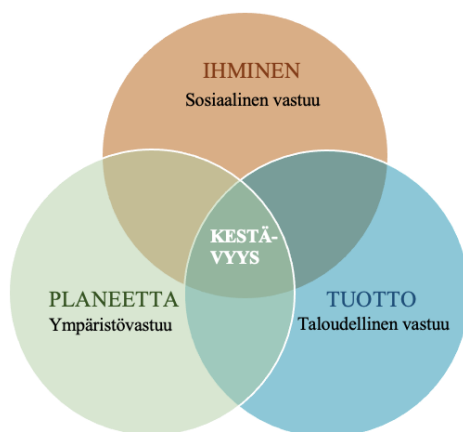
perusprosesseja ovat luonnonvarojen käyttö kestävällä tasolla, nykyisten ympäristöhaasteiden ratkaiseminen ja tulevien torjuminen. Taloudellinen kestävyys taas tarkoittaa sellaista pitkän aikavälin tasapainoista liiketoimintaa, joka ei perustu velkaantumiseen tai varojen häviämiseen, ja huomioi prosesseissaan ympäristön ja sosiaaliset näkökulmat. Kestävällä pohjalla oleva talous helpottaa kohtaamaan yllättäviä eteen tulleita haasteita, kuten esimerkiksi väestön ikääntymisestä johtuvaa kustannusten kasvua. Kestävä talous on koko yhteiskunnan toimivuuden pohja, ja luo näin tukipilarin sosiaaliselle kestävyydelle. Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys korostavat puolestaan hyvinvoinnin edellytysten siirtymistä sukupolvelta toiselle. Sosiaalisen kestävä kehityksen ytimessä ovat ihmisten hyvinvointi, ja turvalliset sekä oikeudenmukaiset yhteiskunnat. Kulttuurinen kestävyys taas tarkoittaa paikallisten kulttuurien mahdollisuutta kehittyä, sekä kulttuurien monimuotoisuuden kunnioittamista. (Rohweder, 2004, 15-16; YM, 2021.)

Voidaan todeta, että yritykset, jotka toimivat kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti toteuttavat myös yritysvastuuta. Konkreettisemmaksi kestävä kehitys muodostuu YK:n kestävä kehityksen globaalin toimintaohjelman eli Agenda 2030:n myötä. Agenda 2030 sisältää 17 kestävä kehityksen tavoitetta (Sustainable development goals, SDG), joiden saavuttamista tavoitellaan vuoteen 2030 mennessä. Universaalit tavoitteet ovat keskenään riippuvaisia, eli niitä edistettäessä tulee huomioida toimien vaikutukset muihin tavoitteisiin ja tarkastella sosiaalista, taloudellista ja ympäristöllistä kestävyyttä yhdessä (Kestävä kehitys, 2015.) SDG sisältävät sosiaalisen ulottuvuuden alla tavoitteet nälänhädän poistamiseen, terveydenhuoltoon, köyhyyden poistamiseen, hyvinvointiin, koulutukseen ja tasa-arvoon liittyen. Lukuisat yritykset ovat sitoutuneet noudattamaan kestävä kehityksen omassa toiminnassaan ja jakavat tietoa tärkeimmiksi katsomistaan tavoitteista tai määrittelevät henkilökohtaiset vastuutavoitteensa SDG:n pohjalta. (Mishra, 2021.)

2.3.2 Kolmen pilarin malli

Kestävyden ulottuvuuksien kautta on kehittynyt ”Triple Bottom Line” - ajattelu, joka toimii yritysvastuun pohjana (Dalibozhko & Krakovetskaya, 2018). ”Triple Bottom Line” eli kolmen pilarin malli, kolmoistilinpäätös tai kolmen ulottuvuuden ajattelu (*TBL, 3BL*) on Elkingtonin 90-luvun lopulla kehittämä konsepti liike- ja julkisorganisaatioille, jonka mukaan yritykset luovat samaan aikaan arvoa usealla eri ulottuvuudella. Nämä kolme näkökulmaa ovat jo yritysvastuun ja kestävä kehityksen konsepteista tutuiksi tulleet taloudellinen, sosiaalinen ja ympäristöulottuvuus. Riippuen määritelmästä, malliin lisätään myös neljänneksi kulttuurinen kestävyys. Kaikkien vastuun osa-alueiden on oltava tasapainossa vastuullista liiketoimintaa kehitettäessä. Kolmen pilarin malli esittää, että yritykset voivat toimillaan joko luoda lisäarvoa tai tuhota sitä. Yritys, joka kykenee tasapainottamaan toiminnassaan eri ulottuvuuksien huomioimisen, on todennäköinen luomaan arvoa. (Elkington, 2006.). Kotosen (2009) mukaan useat suomalaiset pörssiyritykset määrittelevät yritysvastuunsa pohjaten Elkingtonin kolmen pilarin malliin (Kotonen, 2009).

Kolmen pilarin malli ehdottaa, että organisaatioiden ei vain tarvitse osallistua sosiaalisesti ja ympäristöllisesti vastuulliseen käyttäytymiseen, vaan ne voivat myös samalla saavuttaa taloudellisia ansioita (Gimenez ym., 2012). Kolmen ulottuvuuden ajattelu siis korostaa tasapainoa ja niin yritystä kuin yhteisöä hyödyttävän lopputuloksen löytämistä. Mallin haasteeksi on kuitenkin mainittu sosiaalisen kestävyuden ja ympäristöasioiden erillisyys taloudellisesta kestävydestä (Koipijärvi & Kuvaja, 2017, 20). Mallin toimiminen edellyttää, että talous, sosiaalisuus ja ympäristö muodostavat kokonaisuuden, joka toimii tiiviissä yhteistyössä. Kuvio 1 hahmottaa yritysvastuun näkökulmien sitoutumista yhteen kolmen pilarin mallin ulottuvuuksien (*people, profit & planet*) kanssa. Toiminta on kestävä, kun kaikki kolme ulottuvuutta tasa-arvoisesti on huomioitu.

Kuvio 1. Sosiaalisen, taloudellisen ja ympäristöllisen ulottuvuuden yhteys kolmen pilarin mallissa. (Mukaiilu: Dalibozhko & Krakovetskaya, 2018)

Kolmen pilarin mallin ajatusten sisäistämisen jälkeen seuraava vaihe on yritysvastuun sisällyttäminen osaksi strategiaa. CSR on strategista silloin, kun sen merkitys osana arvonluontiprosessia tunnustetaan. Perimmäisenä ajatuksena on tunnistaa vastuujattelun merkitys arvon luomisen kannalta ja ne toiminnan osa-alueet, joilla edelläkävijyyttä ja kilpailuetua voidaan tavoitella. Strategisuutta yritysvastuuseen tuo asianmukaisten mittaustapojen kehittäminen, sillä säännöllinen mittaaminen yhdistää yritysvastuun tehokkaasti osaksi prosesseja, riskinhallintaa ja tavoitteita, eikä vastuullisuusinformaatio kulkeudu johdolle irrallisina tiedonantoina. (Koipijärvi & Kuvaja, 2017, 20-22.) Yritysvastuu on strategista myös silloin, kun sen avulla onnistutaan löytämään ratkaisu johonkin yhteiskunnalliseen ongelmaan. Tällöin ajatukseen sitoutuu usein Porterin ja Kramerin (2011) luoma käsite "shared value" eli jaettu arvo. Shared value-ideologian ydinajatuksena on perustaa liiketoiminta jonkin yhteiskunnallisen ongelman ratkaisemiseksi, luoden näin jaettua arvoa yritykselle itselleen sekä ympäröivälle yhteiskunnalle ja sen yhteisöille, säästämällä samalla yhteiskunnan aiemmin asian hoitoon käytettyjä varoja. (Porter & Kramer, 2011.)

2.4 Vastuullisen toiminnan motiivit

Vastuullisella toiminnalla on lukuisia positiivisia vaikutuksia yrityksille itselleen, mutta se hyödyntää myös yhteiskuntaa, toimintapiirissä eläviä yhteisöjä, ympäristöä ja yrityksen sidosryhmiä jaetun arvonluonnin kautta. Parhaassa tapauksessa vallitsee tilanne, jossa kaikki osapuolet voittavat. Syitä organisaatioiden omaehtoisen vastuullisen toiminnan takaa voidaan tunnistaa useita. Lähtökohteisesti uskotaan, että vastuullisuus tekee hyvää yrityksen liiketoiminnalle, ja tämä ajaakin usein johdon motiiveja sijoittaa yritysvastuuseen. Kapean näkökulman mukaan yritysvastuu käyttö on oleellista vain silloin, kun se pystytään linkittämään suoraan yrityksen taloudelliseen suoriutumiseen. Kaikki vaikutukset eivät kuitenkaan ilmene suoraan, vaan toteutuvat epäsuorasti ja mahdollisesti pitkällä aikavälillä. Laajempi katsontatapa huomioikin yritysvastuutoimien sitoutuvan yrityksen taloudelliseen tulokseen eri tavoin, ja mahdollistaa näin niistä hyötymisen monipuolisesti. (Lindgreen & Swaen, 2010.)

Suoraa, yrityksen taloudelliseen tulokseen sitoutunutta hyötyä syntyy, kun yritysvastuun kautta onnistutaan parantamaan myyntilukuja, korottamaan yrityksen tarjoamien hyödykkeiden myyntihintaa tai pienentämään kustannuksia. (Koipijärvi & Kuvaja, 2017, 21). Menekkiin ja hintapäätöksiin voi vaikuttaa vastuullisten ja ympäristöystävällisten tuotteiden eettisyys sekä kuluttajien sitouttaminen. Lisäksi vastuullisuustoiminta voi pienentää kuluja monella tapaa. Ensinnäkin materiaali- ja energiatehokkuuteen pyrkimisen kautta voidaan saada aikaan huomattavia säästöjä ja henkilöstön hyvinvointiin panostaminen voi puolestaan leikata kuluja, kun työtapaturmista, sairastumisista tai muista vältettävissä olevista syistä johtuvat poissaolot vähentyvät. Ympäristösuojelu taas on taloudellisesti kannattavaa, mikäli ympäristörajoitteet tulevaisuudessa kiristyvät edellyttäen korjauskustannuksia tai rajoittaen organisaation laajenemismahdollisuuksia. (Rohweder, 2004, 82-83.) Yritysvastuun myötä saavutettuja taloudellisia hyötyjä on siis useita ja niiden merkitys on kiistämätön, mutta edut kantavat myös kauemmas.

Useat yritysvastuun vaikutuksista ovat epäsuoria ja ei-taloudellisia, mutta silti pitkällä aikavälillä tuottavia. Ei-rahallisia, mutta toiminnan kannalta elintärkeitä hyötyjä ovat kilpailijoista erottautuminen, paremman imagon ja maineen luominen sekä niin kuluttajien kuin työntekijöiden suosion kerryttäminen (Lindgreen & Swaen, 2010). Positiivisiin lopputulemiin johtaa vastuullisuusponnisteluiden myötä parantunut yritysmielikuva, joka toimii myönteisen viestinnän tapaan vahvistaen yrityksen imagoa ja kasvattaen sen luotettavuutta. (Rohweder, 2004, 82.) Maine on yksi yrityksen tärkeimmistä aineettomista voimavaroista, joten profiloituminen vastuulliseksi ja hyvää tekeväksi toimijaksi vaikuttaa niin yrityksen ulkopuolisiin sidosryhmiin kuin sisäisesti sen työntekijöihin. Positiivinen työnantajamielikuva vahvistaa työntekijöiden yhteenkuuluvaisuuden tunnetta yrityksen kanssa ja täten johtaa korkeampaan sitoutuneisuuteen. (Axjonow et al., 2018.) Luotettavuus ja hyvä maine eri sidosryhmien keskuudessa taas toimivat vakuutuksen lailla, turvaten yrityksen asemaa mahdollisia eettisiä haasteita kohdatessa. Vastuullisuuden kautta ansaittu mainepääoma on uuden

ajan valuuttaa, jota on hyödyn maksimoimiseksi osattava hyödyntää proaktiivisesti. (Isaksson et al., 2014.)

Yritykset pyrkivät rakentamaan uskollisia asiakassuhteita yhteisen ja jaetun eettisen arvopohjan päälle. Kun kuluttajat ja henkilöstö samaistuvat yrityksen arvoihin he todennäköisemmin ovat valmiita sitoutumaan yritykseen tiukemmin. Sitoutuneisuutta lisää myös yhteisen, oikein tekemisen ajatukselle perustuvan yrityskulttuurin rakentaminen. Yritysvastuulla on myös todettu olevan positiivinen vaikutus henkilöstön motivaatioon, kun työn merkitys kasvaa tärkeiden aatteiden tukemisen myötä. Samalla tavalla vastuullista toimintafilosofiaa voidaan hyödyntää uusien työntekijöiden houkutellessa. (Sprinkle & Maines, 2010.) Yritysvastuu auttaa lisäksi seuraamaan oikeita askelmia implementoidessa toimintaan uusia työstandardeihin, terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä käytänteitä. Kaiken kaikkiaan yritysvastuu parantaa niin yritysten nauttimaan sosiaalista arvostusta kuin taloudellista ja ei-taloudellista suoriutumista, rakentaen samalla turvallista ja välittävää työilmapiiriä. (Kanji & Chopra, 2010.) Yritysvastuun harjoittamisen syyt voivat pohjata myös etiikkaan. Tällöin vastuulliseen käyttäytymiseen ajavat yrityksen omat arvot, ideologia ja halu kantaa vastuuta ihmisistä ja ympäristöstä. Yritysvastuuta eettisistä syistä toteuttava yritys kokee prioriteetteikseen kannattavan liiketoiminnan ohella myös muita arvoja, kuten esimerkiksi luonnonsuojelun, joita haluaa omalla toiminnallaan edistää. (Rohweder, 2004, 88.)

Yritysvastuun hyödyntämiselle on muitakin syitä kuin hyödyt yritykselle itselleen ja halu antaa yhteiskunnalle ja yhteisöille takaisin. Kuluttajat ovat yhä lisääntyneemmissä määrin tietoisia ostopäätöksensä sosiaalisista- ja ympäristövaikutuksista, mikä vaikuttaa suoraan ostopäätöksiin. Vastuullinen yritys pärjää tällöin vertailussa kilpailijoitaan paremmin. (Sprinkle & Maines, 2010.) Toinen ulkopuolelta tuleva kannuste on julkishallinnollinen ohjaus. Tällä tarkoitetaan valtiollisen hallinnollista ohjausta eli lakeja ja asetuksia, joiden avulla on toteutettu muun muassa tärkeitä kestäväan kehitykseen liittyvät sopimukset ja EU:n säädökset. Hallinnollisen ohjauksen lisäksi julkisen vallan keinoja ovat taloudellinen ohjaus verotuksen muodossa sekä informatiivinen ohjaus, jonka myötä yrityksiä kannustetaan oma-aloitteiseen vastuullisuustoimintaan. (Rohweder, 2004, 84.)

Sidosryhmien hallussaan pitämän vaikutusvallan kasvaessa yritysten toiminnan läpinäkyvyys on korostunut ja paine toimia yhteisesti hyväksytyjen normien mukaan lisääntynyt. Myös globalisaatio on luonut uusia haasteita yrityksille esimerkiksi erilaisten hallinnollisten sääntelyiden, tullimaksujen, eettisten kysymysten ja ympäristörajoitteiden muodossa. Mainitut haasteet saattavat tulla yrityksille hyvin kalliiksi ja ongelmien välttämiseksi niiden on noudatettava vastuullisuuteen liittyviä käyttäytymisohjeita tunnollisesti. Tämän lisäksi on kasvava määrä erilaisia ei-hallinnollisia, esimerkiksi luonnonsuojeluun tai työolosuhteiden parantamiseen keskittyneitä organisaatioita, jotka pitävät yrityksiä vastuussa toimistaan. (Kanji & Chopra, 2010.)

Vastuullisuuslaite on kohdannut vuosien saatossa myös mittavan määrän kritiikkiä. Yritysvastuuseen sidotaan usein vanha väittely liiketoiminnan perimmäisestä tarkoituksesta: tuleeko yritysten tuottaa maksimoitua voittoa osakkeenomistajille vai kantaa vastuuta koko ympäröivästä yhteiskunnasta. Yksi

yritysvastuun tunnetuimmista vastustajista on erityisesti 1970-luvulla vaikuttanut Milton Friedman, joka on argumentoinut vastuullisuuspyrkimysten riitelevän koko liiketoiminnan ydinajatuksen kanssa ja olevan epäsoviva kapitalismin arvojen kanssa. Friedman yhdessä muiden yritysvastuun kritikoiden kanssa kokee, että vain ihmisillä voi olla velvollisuuksia yhteisöjä kohtaan. Organisaatioita taas kyseiset sosiaaliset velvoitteet eivät koske. (Kanji & Chopra, 2010.) Yritysten ainoa tehtävä on kritisoiden mukaan maksimoida osakkeenomistajien voitto kunkin toimintaympäristön asettamien lakien puitteissa (Mbare, 2004; Kanji & Chopra, 2010). Yhteisen vastuun kantaminen ei lukeudu yrityksille myöskään sen takia, ettei ole demokraattisen hallintotavan mukaista luovuttaa merkittävää roolia ja päätösvaltaa yksittäiselle toimijalle. Yritysten ei tulisi sekaantua valtioiden sisäisiin asioihin vaan esimerkiksi maksaa tämän sijasta veroja sellaisella tasolla, että varoilla pystyttäisiin kehittämään infrastruktuuria ja osaamista. Samaa aikaan kuitenkin odotetaan varsinkin suurten kansainvälisten organisaatioiden ottavan osaa yhteiskunnan ja poliittisten järjestelmien kehittämiseen. Yritysvastuun kenttä on siis täynnä epäselvyyttä luovia ristiriitoja.

Kriitikot ovat lisäksi osoittaneet yritysten taipumuksen käyttää yritysvastuuta keinona siirtää kansan huomiota pois muista toiminnan riskeistä tai ongelmista, ja näin luoda vilpillisesti itsestään eettistä ja vastuullista kuvaa (Kanji & Chopra, 2010). Kaikki toimijat eivät tavoittele puhtaasti yhteiskunnallista hyvää tai kestävän kehityksen arvojen mukaista liiketoimintaa, vaan käyttävät vastuullisuutta laskelmoidusti kaupallisten intressien peittelyyn. Kun vastuullisuustoimien pääfunktio on vetää kuluttajien huomio pois muusta riskisestä toiminnasta, tai kun mainostetaan pieniä vihreitä tekoja keskeisten operaatioiden kuitenkin ollessa eettisesti, sosiaalisesti tai ympäristön kannalta kyseenalaisia, puhutaan viherpesusta. Viherpesu on usein naamioitu taitavasti, eikä sen tunnistaminen ole helppoa. Jotkut kritisoijat kokevat yritysvastuusta viestimisen taas yhdennekeväksi maineen kannalta ja johtavan näin ainoastaan resurssien hukkaamiseen. (Axjonow et al., 2018.) Yritysvastuun ongelmakohtaksi on myös esitetty toimien tehottomuus ja argumentoitu, ettei nykyisin käytetyillä yritysvastuun keinoilla olla saavutettu haluttuja yhteiskunnallisia tai liiketoiminnallisia tavoitteita (Harmaala & Jallinoja, 2012, 28).

3 YRITYSVASTUURAPORTOINTI

3.1 Yritysvastuuraportoinnin taustaa

Raportoinnilla tarkoitetaan systemaattista tiedonkeruuta ja saadun informaation säännönmukaista julkaisua samankaltaisessa formaatissa. Yritysvastuuraportointi (*sustainability report, responsibility report*) on yrityksen selvitys kestävästä kehitystä edistävistä yritysvastuuseen liittyvistä asioista tietyn raportointikauden ajalta (Rohweder, 2004, s. 211). Yritysvastuuraportissa avataan vastuullisuustyön lähtökohtia ja tavoitteita, kerrotaan raportointikauden onnistumisista sekä perustellaan, miksi joitain tavoitteita ei kyetty saavuttamaan. Raportissa katsotaan myös tulevaisuuteen menneen vuoden kertaamisen lisäksi, ja arvioidaan erilaisen trendien ja ajankohtaisten muutosten liiketoiminnalle aiheuttamia riskejä ja mahdollisuuksia. Monien yritysten ensiaskeleet vastuullisuustyöhön ovat tapahtuneet juuri raportoinnin avulla, ja se on luonut vastuullisuustyölle mitattavuutta, struktuuria ja lisännyt sen läpinäkyvyyttä. Erityisen korostunutta vastuutyö on suurissa pörssiyrityksissä, mutta se on kasvattanut merkitystään myös pienten ja keskisuurten yritysten parissa. (Koipirjärvi & Kuvaja, 2017, s.34-35) Raporttia varten kerättyä tietoa voidaan käyttää sisäisesti päätöksenteon tukena ja apuna oman toiminnan tehostamisessa, mutta sen avulla vastataan myös sidosryhmien tiedonnälkään. Raportointi tarjoaa esimerkiksi sijoittajille tärkeää, vertailukelpoista informaatiota apuna investointipäätöksiin.

Yritysvastuuraportoinnin tehtävänä on vastata yksinkertaistaen kolmeen kysymykseen: mitä vastuun saralla on saatu aikaan, mitkä ovat toimien vaikutukset kestäväan kehitykseen ja mitä vaikutuksille on tehty tai tullaan tekemään (Rohweder, 2004, s. 211). Raportissa avataan myös organisaation vastuutoimintaa ohjaavia tavoitteita ja reflektoidaan aikaisempien tavoitteiden saavuttamista. Laadukas vastuullisuusraportti on läpinäkyvästi tuotettu, avoin ja oleellisiin asioihin keskittyvä. Tarkoituksena ei ole kierrellä haastavia kysymyksiä, kaunistella toimien vaikutuksia tai peitellä virheitä, mutta myös onnistumisista tulee kertoa vähättelemättä. (Koipirjärvi & Kuvaja, 2017, s. 36-37) Yritysvastuusta puhuttaessa tärkeäksi nousee myös julkaistun tiedon oleellisuus. Kaikkea vastuullisuustietoa ei pystytä tai kannata jakaa, sillä oleellinen ja tärkeä tieto ei saa hukkuu liiallisen informaation sekaan.

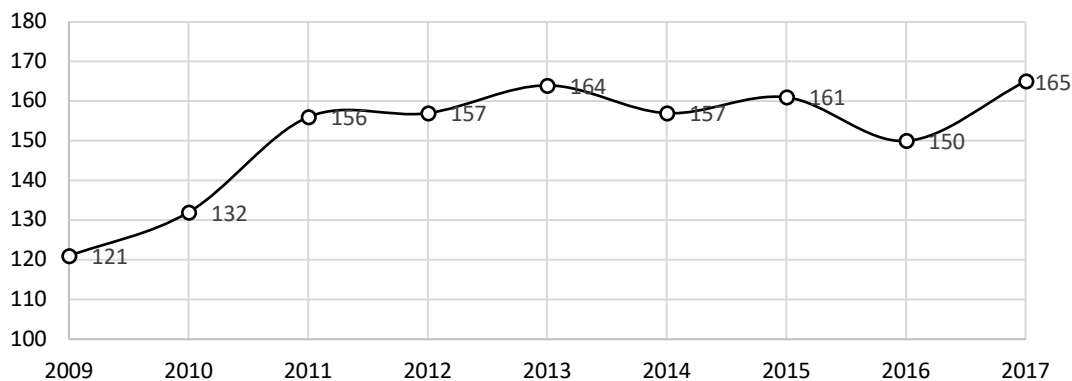
CSR raportoinnin kautta toteutetaan vastuullisuusviestintää. Tietoa vastuutoimista voidaan jakaa joko raporttien tai organisaation nettisivujen kautta. Virallisia raportteja ovat esimerkiksi vuosikertomus, integroidut raportit, erilliset yritysvastuuraportit ja Global Compact yritysvastuualoitteen velvoittama Communication on Progress- raportti (Gonçalves ym., 2020). Viestintään, kuten muihinkin yrityksen prosesseihin, on luotava strategia, jonka avulla huomioidaan eri sidosryhmien tarpeet ja pohditaan, mitä asioita ja mistä kanavista halutaan kullekin tiedottaa. Yritysvastuuviestintä voi olla hyvin vaihtelevaa ja riippuu raporttoivan toimijan tilanteesta ja olosuhteista. Se voi olla läpivuotista, ennakoivaa, aktiivista ja vuorovaikutuksellista, kerran vuodessa esimerkiksi raportin julkaisuna tapahtuvaa tai peräti kriisiviestintää. Viestintää voidaan myös kohdentaa

erityisesti tietyille tahoille, kuten sijoittajille. Yritykset haluavat viestiä faktat täsmällisesti ja kontrolloida viestinnän tapahtumista niin pitkälle kuin mahdollista. (Juutinen, 2016, s. 241.) Lopullisena tavoitteena on aina positiivisen yritysmielikuvan saavuttaminen ja positiivisen tunnejäljen jättäminen sidosryhmiin, joihin näihin yritykset ei pysty viimekädessä vaikuttamaan.

Yritysvastuuraportointi sai alkunsa 1990-luvun alussa, jolloin se oli muodoltaan ympäristöraportointia. Yleisiä vastuuraportoinnin suosituksia ei ollut tarjolla ja kukin toimija sai vapaaehtoisesti valita, mistä asioista informoi. Tästä johtuen raportit olivat ennemminkin mittavia ympäristötyön esitteitä ja sidosryhmät suhtautuivat niihin skeptisesti. Sitten raportoinnin yleistyessä ja kansainvälisten ohjeistojen muotoutuessa vastuullisuusraportoinnin käytänteitä on pyritty systematisoimaan edelleen, tavoitteena saavuttaa uskottavuutta vastuullisuustyölle. (Koipirjärvi & Kuvaja, 2017, s.34.) Raportoinnin yritykselle tuottamat hyödyt eivät ole helposti määriteltävissä perinteisen laskennan keinoin. Kyseessä on strateginen päätös, jonka kannattavuutta tulee analysoida muilla tavoin, esimerkiksi sijoittajanäkökulman kautta. (Niskala ym., 2013, s. 98) Vaihtelevista trendeistään huolimatta, vastuullisuusraportointi konseptina on tullut jäädäkseen osaksi liiketoimintaa.

2000-luvun vaihteesta lähtien vastuuraportoinnin määrä on kasvanut mittavasti, ja vuonna 2013 jo noin 93% maailman 250 suurimmasta yrityksestä julkaisi yritysvastuulinformaatiota toiminnastaan (Axjonow ym., 2018). Myös erilaiset kansainväliset ja kansalliset tutkimukset osoittavat toistuvasti yritysvastuun ja vastuuraportoinnin kasvattavan tasaisesti merkitystään (KPMG, 2020; PwC, 2018; FIBS, 2019). Suomen raportointitaso ei jää kansainvälisissä vertailuissa muiden maiden raportointikäytäntöjä heikommaksi, päinvastoin, suomalainen yritysvastuuraportointi on ollut vuosien saatossa jopa globaalia keskiarvoa aktiivisempaa. PwC julkaisee vuosittain yritysvastuubarometrin, joka kartoitti vuonna 2018 594 yritystä ja organisaatiota. Yritysvastuututkimuksessa arvioidaan yritysvastuutietoja julkaisevien yritysten verkkosivut, yritysvastuuraportoinnit ja vuosikertomukset, kuvaten suomalaisten yritysten yritysvastuun tasoa ja trendejä. (PwC, 2018.) Kuten kuvio 2 näkyy, vastuuraportoinnin taso Suomessa kasvoi muutaman vuoden sisällä voimakkaasti 2010-luvun vaihteesta, ja on sittemmin pysynyt keskimääräisesti saavutetulla tasolla, pienestä vaihtelusta huolimatta.

Yritysvastuutietoja julkaisevat yhtiöt Suomessa vuosina 2009-2017 (kpl)

Kuvio 2. PwC Yritysvastuubarometri, 2018

Eri kansainväliset säännöt, ohjeistot ja aloitteet ovat koko yritysvastuun aihealuetta ja vaikuttavat vahvasti myös vastuuraportointiin. Näistä merkittävimpiä ovat YK:n julistukset, ILO, OECD ja Global Compact- aloite. YK:n ihmisoikeuksien julistus vuodelta 1948 muodostaa lähtökohdan ihmisoikeuksien kansainväliselle suojelulle. Ihmisoikeussopimukset kattavat jokaiselle ihmiselle yhtäläisesti kuuluvat ja perustavanlaatuiset oikeudet, joita ei voida ottaa pois. Kyseinen julistus on myöhemmin toiminut pohjana useille lain velvoittamille kansainvälisille ihmisoikeussopimuksille, joita valtioiden tulee omassa kansallisessa lainsäädännössään noudattaa (YK-liitto, 2020). Ihmisoikeuskysymykset ovat luonnollisesti levinneet myös yritystoimintaan ja vuonna 2011 hyväksyttiin yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevat periaatteet, jotka sisältävät kaikkia toimijoita koskevat ihmisoikeuksiin liittyvät normit ja käytännöt. Viitekehys perustuu kolmelle pilarille, joita ovat valtion velvollisuus suojella kansalaisia ihmisoikeusloukkauksilta, yrityksen velvollisuus kunnioittaa ihmisoikeuksia ja kolmantena valtion velvollisuus varmistaa yritystoimintaan liittyville ihmisoikeusuhreille mahdollisuus korjaaviin toimenpiteisiin. (Higham, 2020.)

Ihmisoikeuskysymysten lisäksi YK on ottanut kantaa muun muassa työelämän perusoikeuksiin, ympäristöön ja kestäväan kehitykseen erilaisten sopimusten ja julistusten avulla. Työelämän sopimusten keskiössä on usein sosiaalista oikeudenmukaisuutta ajava kansainvälinen työjärjestö (International Labour Organization) ILO, joka listaa työelämän keskeisimmiksi oikeuksiksi pakkotyön, lapsityön ja syrjinnän kiellon sekä järjestäytymisen vapauden. (ILO, 2021.) Ympäristön ja kestäväan kehityksen saralla sopimukset ovat puolestaan kattaneet toimet muun muassa ympäristön suojelemiseksi, luonnonvarojen säästeliään kulutuksen tueksi, köyhyyden ja nälänhädän poistamiseksi sekä tasa-arvon edistämiseksi. (Niskala ym., 2013 s. 42-44.)

OECD eli taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö (*The Organization for Economic Cooperation and Development*) on hallitusten välinen organisaatio, joka tavoittelee jäsenmaiden taloudellista kasvua, elintason nousua, tasa-arvoa, hyvinvoinnin lisääntymistä ja maailmankaupan edistämistä (OECD, 2020). Yhteistyöjärjestö on merkittävä toimija yritysvastuun kentällä, sillä se on laatinut ohjeiston, joka auttaa monikansallisia yrityksiä toimimaan sopuissa yritysvastuuta koskevien odotusten kanssa. Ohjeet käsittelevät muun muassa yritystoimintaa koskevien tietojen ilmoittamista ja tietojen laatua, työelämän suhteita, ympäristön suojelua, kuluttajansuojakysymyksiä ja lahjonnan torjuntaa sekä ihmisoikeuksia. Vastuuperiaatteiden ja normien lisäksi suositukset koskevat myös lainsäädännön soveltamista kansainvälisessä liiketoiminnassa. (Niskala ym., 2013 s. 45.)

Global Compact on YK:n julistuksiin perustuva aloite ihmisoikeuksien, työolojen ja ympäristönsuojelun edistämisen puolesta. Kyseessä on maailman suurin yritysvastuun raportointiin liittyvä aloite, joka kehottaa organisaatioita yhdistämään tavoitteensa ja universaalit hyvinvoinnin perusoletukset edistääkseen sosiaalisia päämääriä (Global Compact, 2020). Global Compact kattaa kymmenen periaatetta, joiden avulla haetaan globaalisti tavoitteellisuutta yritysten vastuullisuustyöhön, vaikkakin melko yleisluontoisella tasolla. Periaatteet liittyvät yritysten velvollisuuteen kunnioittaa ihmisoikeuksia ja vahtia työelämän

perusoikeuksien toteutumista toimintansa piirissä, toteuttaa vastuullisuutta, varovaisuusperiaatetta ja teknologisen kehityksen tukemista ympäristöasioiden kontekstissa sekä toimia aktiivisesti kaikkia korruption muotoja vastaan. (YK-liitto, 2020) Global Compact on kohdannut kritiikkiä muun muassa tehottomuudesta, sillä se pohjaa pelkästään vapaaehtoisuuteen eikä periaatteiden rikkomisesta seuraa sanktioita (Koipirjärvi & Kuvaja, 2017, s. 40-41). Aloitteen allekirjoittaneiden on kuitenkin säännöllisesti raportoitava, kuinka ne konkreettisella tasolla toteuttavat periaatteita (Global Compact, 2020).

Vastuullista toimintaa ohjaavat myös erilaiset kansainväliset standardit, joista sosiaalisen vastuun kannalta tärkeimmäksi nousee kansainvälisen standardisointijärjestön ISO:n laatima Guidance on social responsibility eli ISO 26000. Standardin ohjeita voivat hyödyntää kaikki toimijat koosta, sijainnista tai yhteiskunnan kehitysasteesta riippumatta ja sen seuraaminen on vapaaehtoista. ISO 26000 piiriin kuuluvat ihmisoikeudet, kuluttaja-asiat ja sosiaaliset sitoumukset, ja standardin mukaisten periaatteiden käyttöönotto toimii osoituksena vastuullisten arvojen omaksumisesta. (Szczyka, 2015.)

3.1.1 Raportointiuudistus Suomessa

Tilinpäätösdirektiivin ja kirjanpitolainsäädännön uudistus astui voimaan 1.1.2017 ja se vaikutti raportointiin ensimmäisen kerran vuonna 2018, kun annettiin selvitys kuluneelta tilikaudelta. Muutos pohjaa vuonna 2014 hyväksytyyn EU-direktiiviin EU/95/2014, joka esittää aikaisemman direktiivin laajentamista tiettyjen suurten yritysten, organisaatioiden ja konsernien osalta niin, että myös muiden kuin taloudellisten ja monimuotoisuutta koskevien tietojen julkaiseminen muuttuu pakolliseksi (EUR-Lex, 2014). Käytännössä tämä tarkoittaa yritysvastuuta koskevien tietojen liittämistä osaksi jo olemassa ollutta talousraportointia. Useat organisaatiot ovat tiedottaneet ympäristövastuustaan ja sosiaalisen vastuun näkökohdista vapaaehtoisesti jo ennen uudistusta, jonka myötä raportointivastuu säädettiin kuitenkin pakolliseksi kaikille määräykset täyttävälle yrityksille. Suomessa uudistuksen piiriin kuuluu noin 100 toimijaa (Nokkala, 2018). Muutos koskettaa suuria, yleisen edun kannalta merkittäviä yhtiöitä eli pörssi-yhtiöitä, luottolaitoksia ja vakuutusyhtiöitä, joiden henkilöstömäärä ylittää keskimäärin 500 henkilöä, liikevaihto on yli 40 miljoonaa vuodessa ja tase yli 20 miljoonaa euroa vuodessa. Tämän lisäksi yli 250 henkilöä työllistävien pörssi-yhtiöiden on kerrottava monimuotoisuuspolitiikastaan, sen täytäntöönpanosta ja lopputuloksista. (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2020.)

Vastuullisuusraportointi voidaan velvoitetuissa yrityksissä toteuttaa joko osana toimintakertomusta tai erillisenä dokumenttina. Uudistuksen myötä ehdot täyttävien yhtiöiden tulee raportoida ympäristöä, työntekijöitä, ihmisoikeuksia sekä korruption ja lahjonnan torjuntaa koskevista toimintalinjoistaan. (Gonçalves ym., 2020.) Selvityksessä on myös esitettävä lyhyt kuvaus yrityksen liiketoimintamallista, tärkeimmistä ei-taloudellisista tunnusluvuista ja niistä periaatteista, joiden avulla huolehditaan vaatimusten noudattamista. Lisäksi eritellään näiden toimintaperiaatteiden tulokset ja riskit. Tiedot tulee tarjota siinä laajuudessa, mikä on tarpeen toiminnan vaikutusten ymmärtämiseksi, ja jos jotakin osa-aluetta ei kateta, täytyy sen puuttuminen pystyä perustelemaan. Tilintarkastajan on

lopuksi katsottava, että raportti on annettu ja selvityksen tiedot ovat yhdenmukaiset tilinpäätöksen kanssa. (Finlex, 2016.) Ohjeraameista huolimatta yhtenäistä ja yksityiskohtaista raportointiformaattia ei ole vielä säädetty. (Gonçalves ym., 2020.)

Uudistus on tuonut mukanaan joitain muutoksia ennen vapaaehtoisuuteen pohjautuneeseen vastuuraportoinnin kenttään, mutta useat toimijat eivät kuitenkaan ole kohdanneet konkreettisia eroja toiminnassaan, sillä ympäristön vaatimukset ovat toimineet riittävänä kannusteena raportoinnin toteuttamiseen. Kohdallaisen kattava raportointi on ollut tyypillistä erilaisille vaikuttaville organisaatioille, joilla on yhteiskunnallisia tai ympäristöön liittyviä sitoumuksia tai näkyvä brändi. Positiivista kehitystä on näkynyt kuitenkin PwC:n (2018) barometrin mukaan raportoinnin sisällössä, joka on laajentunut erittelemään tarkemmin muun muassa ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sekä korruption ja lahjonnan vastaiseen toimintaan liittyvistä toimenpiteistä ja tuloksista. Lisäksi uudet vaatimukset ovat korostaneet hallituksen vastuuta, mikä on kasvattanut hallituksen tietoisuutta ja ymmärrystä yritysvastuun keskeisten teemojen parissa. Lainsäädäntömuutoksen myötä yritysvastuutietojen esittäminen on siirtynyt lähemmäs taloudellista raportointia, jolloin myös sijoittajien ja johdon odotukset yritysvastuun arvonmäärittämisestä kohtaan ovat koventuneet. (Nokkala, 2018.) Mikäli toimintaa halutaan kehittää, tulisikin tunnistaa ne arvonluonnin kannalta merkittävät asiat, joilla on suoraan vaikutusta kassavirtaan tai pääoman hintaan

Muutoksen mukanaan tuomat vaikutukset paljastuvat kokonaisuudessaan vasta tulevaisuudessa, kun uudet raportointikäytännöt vakinaistuvat. Nokkalan (2018) antaman arvion mukaan CSR raportointi tulee yleistymään entisestään ja aiempaa pienemmätkin toimijat siirtyvät ajan kuluessa raportointivaatimusten piiriin. Yritysvastuun yhdistyessä osaksi muuta liiketoimintaa vaikutusten taloudellinen arvottaminen tulee myös korostumaan huomattavasti. Tämä viittaa siihen, että tulevaisuuden arvonluomiseen ja kiteytettyyn raportointiin keskittyvä integroitu raportointi vahvistaa jatkossa asemaansa edelleen, nousten mahdollisesti raportointikäytänteiden uudeksi normiksi.

3.1.2 ESG ja Integroitu raportointi

Yritysvastuuraportoinnin keskiössä ovat sidosryhmät, sillä loppupeleissä informaatiota tuotetaan juuri heille. Osakkeenomistajat ja ammattimaiset sijoittajat muodostavat yhden oleellisimmista ja näkyvimmistä sidosryhmistä, ja yritysvastuuseen liitetään yhä useammin sijoittajien parissa yleistynyt termi ESG (*Environment, Social, Governance*). Lähtökohtaisesti ESG viittaa ympäristöön, sosiaaliseen näkökulmaan ja hyvään hallintojärjestelmään- kolmeen olennaiseen tekijään kestävästä toiminnasta ja yhteiskunnallisia vaikutuksia tarkasteltaessa. ESG sijoittamista eli vastuullista sijoittamista ovat sellaiset investointiprosessit, jotka hyödyntävät päätöksenteossa ympäristöllisiä, sosiaalisia tai hyvään hallintotapaa liittyviä kriteerejä tavoitteenaan parantaa salkun tuottavuutta ja riskiprofiilia. (Tucker & Jones, 2020.) Käytännössä sijoittajia siis kiinnostaa, miten yritys onnistuu luomaan arvoa ja suojaamaan sitä tunnistamalla ja hallinnoimalla mahdollisia riskejä. Yritysvastuuraporteissa esitetty tieto toimii vastuullisten

sijoittajien pääasiallisena informaatiolähteenä, joten on tärkeää, että ESG-asiat esitetään kattavasti.

Vastuutrendin myötä ESG-tekijöiden huomiointi osana sijoituspäätöstä on yleistynyt. Ferriani ja Natolin tutkimuksessa (2020) todetaan sijoittajien suosivan erityisesti epävarmuudessa investointikohteita, joiden ESG riskit ovat matalia. COVID-19 pandemian vaikuttaessa markkinoiden tilanne on ollut poikkeuksellisen epävakaa, joten kyseessä on tältäkin kannalta ajankohtainen aihe. (Ferriani & Natoli, 2020.) Ajankohtaisuus voi osaltaan selittää ESG sijoittamisen suosiota useiden eri kohderyhmien parissa. Tucker ja Jones (2020) toteavat ESG katsauksessaan, että vastuullinen sijoittaminen koskettaa milleniaalien (s. 1981-1996) lisäksi vahvasti myös x-sukupolven (s. 1965-1980) ja suurten ikäluokkien edustajia (s. 1946-1964). Viestintää ESG-asioista kuitenkin vaikeuttaa, että yhteisymmärrys tärkeimmistä viestittäväistä kohteista ei ole vielä vakiintunut, vaan sijoittajien odotukset ovat vaihtelevia. Tilanne vaatii yrityksiltä tarkkaavaisuutta, jotta tietoa onnistutaan tuottamaan oleellisista asioista. Korostuneeseen asemaan nousee avoin vuoropuhelu, mikä auttaa ymmärtämään eri osapuolten tiedonsaannin tarpeita. Haasteita saattaa myös seurata viestinnän toteuttamisessa, mikäli kohderyhmää ei osata lukea onnistuneesti Fatemin, Glamunin ja Kaiserin (2018) tutkimus osoittaa, että liiallinen ESG vahvuuksista tiedottaminen ja niiden runsas korostaminen saattaa heikentää arvostusta, sillä markkinat voivat tulkita sen yrityksenä oikeuttaa ylimitoitettut investoinnit ESG-asioihin. (Fatemi ym., 2018). Toisin sanoen, vaikka viestittäisiin oikeista asioista, väärä informaation esittämistapa saattaa ajaa sijoittajia pois.

Kuten ESG myös integroitu raportointi keskittyy erityisesti sijoittajien huomioimiseen, ja tarjoaa heille perehtyä tehokkaasti yrityksen tulevaisuuden suuntiin (de Villiers ym., 2017). Integroitu raportointi on kasvava yritysten raportointitrendi, joka kokoaa taloudellisen tiedon, hallinnon, vastuullisuustoimet ja näiden vaikutukset yhteen dokumenttiin. (Gonçalves ym., 2020.) Se tuo vastuullisuuden käytännöllisellä tavalla lähemmäs liiketoimintaa, strategista ajattelua ja tulevaisuuden ennakoimista. Integroitu raportointi juontaa juurensa vuoteen 2010, jolloin todettiin, ettei tilinpäätösraportointi yhdistettynä erilliseen vastuujulkaisuun aina riitä vastaamaan sijoittajien tarpeisiin. Sen sijaan haluttiin tulevaisuuteen, arvonluomiseen ja eri pääomajien huomioimiseen keskittyvä malli.

Integroitu raportointi on yleistynyt varsinkin International Integrated Reporting Council:n (IIRC) julkaistua integroidun raportoinnin viitekehyksen (<IR>) loppuvuodesta 2013. <IR> -viitekehys kuvaa yrityksessä ajan mittaan tapahtuvaa arvonluonnin prosessia, keskittyen arvon luomiseen vaikuttaviin erilaisiin tekijöihin. (de Villiers ym., 2017.) Vuonna 2020 jo 22% maailman 250 suurimmasta yrityksestä hyödynsi integroitua raportointia (KPMG, 2021). Integroitua raportointia hyödynnetään globaalisti ja valtaosa <IR> raportioijista tulee Etelä-Afrikasta ja Euroopasta (Lopes & Coelho, 2018).

Integroidun ajattelumallin avulla tarkastellaan taloudellisen ja ei-taloudellisen raportoinnin (esimerkiksi tilinpäätös- ja yritysvastuuraportoinnin) yhteyttä yrityksen arvonluomiseen. Integroidun raportoinnin perusajatuksena on kuvata ytimekkäästi, mitä kaikkia pääomajaja yritys tarvitsee, miten yrityksen toimet vaikuttavat pääomiin ja mitkä ovat strategian ja liiketoimintamallin suunnitelmat tulevaisuuden arvonluonnin osalta. (IIRC, 2020; de Villiers ym., 2017.)

Raportissa käsitellään myös, miten muutokset eri pääomien saatavuudessa, laadussa tai hinnassa voivat luoda riskejä yritystoiminnalle (Juutinen, 2016, s.244). Tiedot eri pääomaluokista, niiden vahvuuksista ja riskeistä ovat tärkeitä myös johdolle, jonka vastuulla on turvata toiminta varmistamalla tärkeiden pääomalaajien saatavuus jatkossakin.

Pääomaluokkia on kuusi erilaista ja ne ovat taloudellinen, valmistettu, aineeton, inhimillinen, sosiaalinen ja luonnonvarat. Taloudellinen pääoma on klasminen ja konkreettinen rahallisen arvon mittari, joka kuvaa organisaation käytettävissä olevia varoja. Valmistettu pääoma on ominaisuuksiltaan taloudellista vastaava luokka, ja siihen kuuluvat esimerkiksi organisaation hyödyntämät laitteet, tilat ja infrastruktuuri. Aineeton pääoma puolestaan pitää sisällään osaamiseen perustuvat aineettomat hyödykkeet, kuten tekijänoikeudet, protokollat ja tietojärjestelmät. Inhimillinen pääoma taas liittyy henkilöstöön, heidän hallussaan pitämään osaamiseen, kokemukseen ja motivaatioon. Sosiaalinen pääoma kattaa yhteisöjen elinvoimaisuuden, sidosryhmät ja verkostot, keskittyen esimerkiksi yhtiön arvoihin, avainsidosryhmiin ja mainekysymyksiin. Luonnonvarat muodostavat kuudennen pääomaluokan, joka liittyy resurssien kestäväan hyödyntämiseen ja kestäväan kehityksen mukaan toimimiseen koko arvoketjun osalta. (IIRC, 2013.) Yrityksen toiminta siis riippuu näistä erilaisista pääomista, joiden määrät ja relevanttius mukautuvat ajan mittaan riippuen kunkin yrityksen yksilöllisestä tilanteesta.

Integroitu raportointi saattaa helpottaa professionaalisia sijoittajia, kun kaikki tieto löytyy yhdestä paikasta ja vaaraa katkoksista kahden eri informaatiomuodon välille ei pääse syntymään. Ammattimaisten sijoittajien parissa tehdyn tutkimuksen mukaan taloudellisen ja yritysvastuulinformaation yhdistäminen kasvattaa vastuulinformaation mahdollista saatavuutta, sillä yhdistetyn raportin lukijat eivät voi kokonaan jättää kohtaamatta vastuullisuustietoja raporttiin tutustuessaan. Tämä onkin yksi integroidun raportoinnin tärkeistä tavoitteista, sillä muutoin huomattava osa sijoittajista saattaisi jättää erillisen yritysvastuuraportin huomiotta. Toisaalta tutkimuksessa myös todettiin, että ne, jotka tutustuvat vastuullisuustietoihin osoittivat hyvät valmiudet tiedon hakuun ja priorisointiin myös erillisen raportoinnin tilanteessa. Ne sijoittajat, jotka kokevat yritysvastuun teemat tärkeinä tutustuisivat siis vastuullisuusraportointiin, vaikka se ilmoitettaisiin erillisenä dokumenttina. Näin ollen integroidun raportoinnin tietojen fyysisesti läheisemmällä esittämisellä ei liene loppupeleissä merkittävää vaikutusta. Tätä ajatusta tukee myös se, että ammattimaiset sijoittajat käyttävät tyypillisesti tarkkaan määriteltyjä arvostusmalleja ja kohdennettua hakustrategiaa keskittyen kunkin tilanteen kannalta tärkeimpiin tietoihin. Vastuullisuustietojen hankkimisen korkea taso siis indikoi, että sijoittajat sisällyttävät kyseisen informaationsa jo muutenkin hakustrategiaansa. Kuitenkin tilanteissa, joissa vastuulinformaatio ei ollut varmennettua, sen esittäminen integroidussa muodossa johti verraten korkeampiin sijoittaja-arvioihin. (Reimsbach ym., 2018.)

Jotkut ovat esittäneet, että <IR> viitekehys keskittyy liikaa sijoittajia koskevaan tietoon eikä käsittele muiden sidosryhmien päätöksentekoon ja tilivelvollisuuteen liittyviä tarpeita. Integroitu raportointi tulisi kriitikoiden mukaan toteuttaa yksinkertaistetusti ja tehdä ymmärrettävään muotoon laajemmallekin yleisölle. Mikäli organisaatiot onnistuvat esittämään tehokkaasti ja selkeästi

integroidut tiedot pääomasta ja arvонуonnista, se voi jopa panna aluilleen ympäristöllisesti ja sosiaalisesti positiivisia käyttäytymismuutoksia. (Camilleri, 2018.) Toinen kehittämiskohde on integroidun raportoinnin turhan kova foku-soituminen taloudelliseen pääomaan, ottaen huomioon koko raportointimallin julistavan ajatusta useista erilaisista mutta yhtä arvokkaista pääomalajeista (IIRC, 2020). Jos ongelmiin pystytään vastaamaan ja integroitu raportointi saadaan palvelemaan vielä laajemmin eri sidosryhmiä, kasvaa sen määrä todennäköisesti tulevaisuudessa edelleen, ja IR raportointi saattaa jopa syrjäyttää perinteiset yritys-vastuuraportoinnin keinot.

3.1.3 Yritysvastuuraportoinnin hyödyt ja kustannukset

Vastuuraportoinnin suosiota voidaan selittää monilla tavoilla, mutta päämotiivina on arvon lisääminen yritykselle. Kestävään kehitykseen sitoutunut yritys-vastuu on kannustanut määrittelemään yrityksen arvoon liittyviä seikkoja entistä laajemmasta näkökulmasta. (Rohweder, 2004, s. 212.) Raportoinnin avulla tunnistetaan taloudellisen näkökulman ohella myös aineettoman pääoman arvo ja kyetään näin estimoimaan esimerkiksi sosiaalisen vastuun tai ympäristövastuun merkitys yrityksen arvонуontiprosessissa (Niskala ym., 2013, s. 100). Toinen merkittävä motivaation lähde löytyy sidosryhmistä, jotka ovat monimuotoisia, äänekkäitä sekä vaativat tilivelvollisuutta ja läpinäkyvyyttä vastuullisuusasioihin. Vastauksena näihin toiveisiin monet yritykset ovat päätyneet julkaisemaan vastuullisuusraportteja. (Paun, 2018.) On myös esitetty, että yritys-vastuuraportointia harjoitetaan joko verotuksen helpottamiseksi ja mahdollisen sääntelyn välttämiseksi, toiminnan luvallistamiseksi tai yhteiskuntavastuun aatteiden nou-dattamiseksi (Giannarakis ym., 2014).

Yritysvastuuraportoinnin hyödyt ovat aina hyvin tapauskohtaisia, aika-kausi- ja trendisidonnaisia sekä eri yrityksissä eri tavoin realisoituvia. Joitain olo-suhteista suuremmin riippumattomia hyötyjä on kuitenkin mahdollista löytää. Ensinnäkin vastuuraportointi on suuri etu organisaation sisäiselle päätöksente-olle. Raportointiprosessissa saadaan paljon oleellista tietoa esimerkiksi sidosryh-mien toiveista ja vastuullisuuden trendeistä, jota voidaan käyttää johtamisen ja päätöksenteon apuna. Raportoinnin myötä kyetään myös usein tehostamaan re-surssien käyttöä ja edistämään vastuullisuutta korostavan organisaatiokulttuu-rin luomista. Yritysvastuutietojen keräys ja prosessointi tukee myös yleisen sel-villäolovelvoitteen täyttymistä, mikä on ensiarvoisen tärkeää nopeasti muuttu-vassa yhteiskunnassa. Kun koko organisaatio tasosta riippumatta on tietoinen toimintaympäristönsä tapahtumista, on muutostarpeisiin reagointi ketterämpää ja nopeampaa. (Niskala ym., 2013, s. 98-99; Rohweder, 2004, s. 98.)

Myös toiminnan läpinäkyvyyden, luotettavuuden ja uskottavuuden koros-tuminen on lisännyt raportointihalukkuutta ja pyrkimystä avoimeen liiketoimin-taan. Kattava raportointi rakentaa luotettavaa yritysmielikuvaa sidosryhmien keskuudessa ja on keskeinen vuorovaikutuksen työväline, jolla tähdätään asia-kasuskollisuuteen ja vahvaan asiakasbrändiin. (Paun, 2018.) Sen avulla voidaan viestiä sidosryhmille selkeästi ja tehokkaasti vastuusaamisesta, sekä talouteen, ympäristöön tai sosiaalisiin kysymyksiin liittyvistä uhista ja mahdollisuuksista. Vastuuraportointi vähentää aiheettomia epäluuloja ja tarjoaa yksinkertaisen

tavan informoida kerralla kootusti sijoittajia, asiakkaita, toimittajia, henkilöstöä sekä yhteistyökumppaneita yrityksen vastuullisuusponnisteluiden painopisteistä, tavoitteista ja suunnitelmista. (Niskala ym., 2013, s. 99; Rohweder, 2004, s. 98.) Pörssiyrityksien tapauksessa vastuullisuusviestinnän merkitys on varsinkin korostunut, sillä sijoittajat mieltävät vastuullisen yrityksen olevan vähemmän riskinen sijoituskohteeksi. Axjonowin, Ernsbergerin ja Pottin (2018) tutkimuksen mukaan jo yksittäisten yritysraporttien julkaiseminen johtaa parantuneeseen maineeseen ammattimaisten sijoittajien parissa. Asianmukaisen kattava ja säännöllinen raportointi voi siis lisätä toiminnan vakautta, vaikuttaa positiivisesti sen arvoon investointikohteena sekä pienentää pääoman kustannusta. (Axjonow ym., 2018.) Raportointi myös auttaa riskien hallinnassa, uhkien tunnistamisessa ja tulevaisuuden ennusteiden epätarkkuuksien karsimisessa (Paun, 2018).

Joskus yrityksen sisällä tieto ei kulje sujuvasti eri yksiköiden välillä, mikä voi aiheuttaa jäykkyyttä tai epäselvyyttä. Vastuuraportoinnin avulla eri toimintojen välistä yhteistyötä pystytään lisäämään ja näin ollen muodostamaan yhtenäisempi strateginen kokonaisuus, jossa muutoin toisistaan riippumattomien yksiköiden on työskenneltävä tiiviisti toistensa kanssa (Niskala ym., 2013, s. 100). Huomioin arvoisia ovat myös vastuullisuusraportoinnin tarjoamat hyödyt yrityksen eettiselle toiminta-ajatukselle ja yhtiön alaisuudessa toimivien työntekijöiden moraalille. Avoimella ja rehellisellä raportoinnilla voidaan edistää eettisiä käyttäytymismalleja läpi yhtiön arvoketjun. Arvojen korostaminen parhaassa tapauksessa johtaa myös kohonneeseen työntekijä- ja tavarantoimittajamoraaliin. (Paun, 2018.)

Huolellisesti toteutetusta vastuullisuusraportoinnista on siis monenlaisia hyötyjä yritykselle. Raportointiin liittyvät kustannukset taas sitoutuvat puhtaasti raportoinnin toteuttamiseen eli yritysraportin tekemiseen ja sitä varten luotavien mittaus- ja hallintajärjestelmien tekemiseen. Luotettavat hallintajärjestelmät ja tarkoituksenmukainen mittaus ovat pakollisia investointeja, mikäli halutaan saavuttaa täsmällinen ja perusteellinen raportti. Kustannuksia syntyy myös, mikäli raportti tarkistutetaan ulkopuolisilla tahoilla. (Rohweder, 2004, s. 212-214.) Tämän vaiheen karsiminen johtaa kuitenkin yritysraportoinnin uskottavuuden heikkenemiseen

4 GLOBAL REPORTING INITIATIVE

4.1 Yleistä

Yritysvastuuraportoinnin toteuttaminen on monimutkainen prosessi, jolle raportointiohjeistot tarjoavat suuntaviivat. Raportointiohjeistot ovat suosituksia, jotka on tarkoitettu yritysten raportoinnin suunnittelun ja toteutuksen tueksi lisäämään uskottavuutta ja parantamaan vertailukelpoisuutta, jotta eri yritysten toimintaa ja tuloksia voidaan tulkita ja vertailla täsmällisesti. Valtaosa yrityksistä hyödyntää yritysvastuuraportointinsa tukena edes jonkinlaista ohjeistusta tai viitekehystä (KPMG, 2020). Nyt kansainvälisesti vaikuttavin ja laajin ohjeisto on GRI (*Global Reporting Initiative*). (Rohweder, 2004, s. 217; Nikolaeva & Bicho, 2011; Brown ym., 2009) Viimeisimmän KPMG:n toteuttaman yritysvastuuraportointia koskevan tutkimuksen (2020) myötä todettiin, että kansainvälisesti noin kaksi kolmesta yrityksestä hyödynsi vastuuraportoinnissaan GRI ohjeita tai standardeja, ja maailman 250 suurimman toimijan joukossa vastaava luku oli peräti 73%. (KPMG, 2020.) Suomen kontekstissa vuonna 2018 jo hieman yli puolet kirjanpitovelvollisista toimijoista hyödynsi GRI ohjeistoa. (Nokkala, 2018) GRI:n hyödyntäminen on lisääntynyt suuren yleisön parissa siis tasaisen varmasti.

Global Reporting Initiative on nimensä mukaisesti kansainvälinen aloite yritysvastuuraportoinnin kehittämisen puolesta, joka sai kipinän tyytymättömyydestä vallitsevia sekavia ja tehottomia raportointikäytänteitä kohtaan. GRI pyrkii edistämään organisaatiotasoista läpinäkyvyyttä, vastuullisuutta ja sidosryhmien sitouttamista. (Vigneau ym., 2015.) Se myös määrittelee yritysvastuuraportoinnin kannalta olennaisimmat asiat ja tärkeimmät tavoitteet. Viitekehys pyrkii olemaan yhteensopiva kaikkien organisaatioiden raportoinnin kanssa riippumatta koosta, toimialasta tai sijainnista, ja tarjoamaan laajasti hyödynnettävät suuntaviivat yritysvastuusta raportointiin. Standardit pyrkivät siis niin sanotusti luomaan yhteisen kielen erilaisille organisaatioille raportoida toimiansa vastuullisuusvaikutuksista. (GRI, 2020). Lopullisena tavoitteenaan kansainvälinen raportointialoite haluaa kasvattaa yritysvastuuraportoinnin tarkkuutta, vertailukelpoisuutta, auditoitavuutta ja yleistä uskottavuutta (Nikolaeva & Bicho, 2011).

GRI viitekehysten myötä on haluttu lisätä osallistavaa yhteiskunnallista dialogia vastuullisen suoriutumisen määräytymisestä yhtiöiden, sidosryhmien ja muiden organisaatioiden tapauksissa. Tätä keskustelua käydään pitkälti juuri vastuullisuusjulkaisujen välityksellä. (Brown ym., 2009) Kun tieto jaetaan standardisoidussa muodossa, pystytään informaatiota hyödyntämään laajemmin yhtiöitä arvioitaessa ja vertailtaessa esimerkiksi sijoituspäätösten yhteydessä. (Nikolaeva & Bicho, 2011) GRI:n kontekstissa korostuukin läpi toiminnan sidosryhmien tärkeys, ja niiden kattavasta huomioimisesta on tullut yksi raportointikehysten ominaispiirteistä. Kuten Brown ym. (2009) toteavat, GRI ohjeiden tärkeimmät piirteet ovat jaetun informaation käytettävyys ja hyödyllisyys. Tieto on jaettava vaivattomasti hyödynnettävässä muodossa niin, että se vastaa käyttäjien tarpeisiin. Jotta raporttien sisältö pysyisi relevanttina ja helposti hahmotettavana,

on sen suunnitteluun käytettävä aikaa ja ajatusta. GRI painottaa raportoinnissa keskittymistä kaikista olennaisimpiin asioihin, ja standardit auttavat määrittelemään nämä näkökohdat. (Koipirjärvi & Kuvaja, 2017, s.42.)

Syitä ottaa GRI:n mukainen vastuuraportointi käyttöön on monia. Ensimmäkin GRI-standardeihin nojaaminen kasvattaa yritysvastuuraportoinnin uskottavuutta. Se auttaa myös yrityksiä implementoimaan vastuullisuustoimia, johtamaan niitä ja tuottamaan tarpeenmukaista vastuullisuusraportointia (Vigneau ym., 2015). Nikolaevan & Bichon (2011) mukaan laadukasta yritysvastuuraportointia pidetään myös merkittävänä maineenhallinnan ajurina, joten kilpailu- ja mediapaineet yhdessä yhtiön julkisen näkyvyyden ja vastuupyrkimysten kanssa ovat tärkeitä vaikuttajia GRI:n käyttöön otossa. Toisin sanoen ne toimijat, jotka osallistuvat erilaisiin PR-toimiin levittääkseen aktiivisesti tietoa kestävästä toimintaperiaatteistaan tai ovat muilla tavoin merkittävästi esillä mediassa, omaksuvat todennäköisimmin GRI raportoinnin periaatteet. Lisäksi huomattava merkitys on muiden samalla toimialalla operoivien, GRI-ohjeiden mukaan raportoitvien yhtiöiden määrällä sekä GRI:n levinneisyysasteella globaalien yritysten parissa ylipäänsä. (Nikolaeva & Bicho, 2011.) Vastuullisuuteen liittyvän tiedon kerääminen ja sen prosessointi antavat arvokasta kokemusta ja näkemystä myös raportoivan yrityksen johdolle. Yrityksen raportoinnin kohteista ja tavoista päättäminen on hyvin kokonaisvaltainen prosessi, joka luo arvokasta yhteisöllistä keskustelua myös organisaation sisällä, selventää konsepteja ja vaikuttaa tavoitteiden asettamiseen. (Brown ym., 2009.)

GRI:n mukaan raportoitaessa on hyvä olla myös tietoinen sen haasteista, jotta mahdolliset sudenkuopat osataan välttää. Yritysvastuun tietojen jakaminen palvelee erityisesti kansainvälisten suurten yhtiöiden etuja, sillä se antaa organisaatiosta vastuullisen, avoimen ja tilivelvollisen kuvan, mikä puolestaan luo kilpailuetua ja auttaa yritystä erottumaan kilpailijoistaan. (Nikolaeva & Bicho, 2011.) Standardit tarjoavat suuntaviivoja myös pienten ja keskisuurten yritysten tueksi, mutta ohjeiden kohderyhmän ollessa isot yritykset, ne voivat tuntua pienemmistä tekijöistä turhan raskailta (Koipirjärvi & Kuvaja, 2017, s.42.) Tämä on erityisen haastavaa, sillä GRI korostaa nimenomaan universaaliutta ja jokaiselle organisaatiolle toimivia raportointiohjeita. Kun taas tutkittiin GRI standardien vaikutusta suurten kansainvälisten yhtiöiden yritysvastuuraportointiin huomattiin, että GRI:llä on merkittävä vaikutus yritysvastuuraportoinnin toteuttamistapaan. Todettiin, että GRI:n käyttö saattaa johtaa sellaisen yritysvastuun käsitteen luomiseen, mikä keskittyy liikaa raportointiin ja ylikorostaa mahdollisesti tiedon esittämismuotoa varsinaisten yritysvastuun suoritusten sijaan. Raportoitaessa täytyy siis olla varovainen, että huomio säilyy merkityksellisissä asioissa. GRI:n rooli saattaa muutoin herkästi ajautua johtamisstandardiksi, ja yritysvastuu pelkäksi organisaation maine- ja läpinäkyvyysjärjoitukseksi. (Vigneau ym., 2015.)

4.1.1 Kehitys standardiksi

Raportointiohjeiston kehitys sai alkunsa vuonna 1997 YK:n ympäristöhankkeen (UNEP) ja Coalition for Environmentally Responsible Economies (CERES)-järjestön yhteisenä voittoa tavoittelemattomana projektina (Vigneau ym., 2015). Erityisesti CERES halusi tuoda ei-taloudellisen tiedon sekä sosiaaliset ja

ympäristölliset kysymykset samalle viivalle taloudellisen raportoinnin kanssa ja vahvistaa samalla sidosryhmien asemaa avaamalla pääsyn tietoihin, jotka auttavat pitämään yritykset vastuussa toimistaan. GRI raportoinnin myötä yritys vastuun fokus laajeni pelkämästä ympäristönäkökulmasta triple-bottom-line- ideologian mukaisesti kattamaan myös sosiaalisen ja taloudellisen näkökulman. (Nikolaeva & Bicho, 2011.) Ensimmäinen GRI-viitekehys (G1) julkaistiin vuonna 2000 ja se tarjosi ensimmäisenä maailmassa globaalit ohjeet yritys vastuuraportoinnille. (GRI, 2020) Seuraava versio G2 julkaistiin vuonna 2002. Kyseinen viitekehys korosti avoimuutta ja informaation runsautta, johtaen näin usein pitkiin ja tulkinnanvaraisiin vastuuraportteihin. (Kurittu, 2018, s.10.)

Kun kysyntä GRI-raportoinnille kasvoi, viitekehystä laajennettiin ja parannettiin entisestään. Tuloksena olivat kolmas versio G3 vuonna 2006, sen päivitys G3.1 neljä vuotta myöhemmin, ja neljäs G4 vuonna 2013. (GRI, 2020; English & Schooley, 2014.) Uusien versioiden myötä raportointitapa muuttui merkittävästi. GRI G3 toi käytänteisiin mukaan olennaisuuden periaatteen raportoitavien seikkojen rajaamisen avuksi. Olennaisuustarkastelu keskittyi kuitenkin lähinnä yrityksen omaan liiketoimintaan, eikä siihen millaisia vaikutuksia aiheutuu ulospäin yhteiskunnalle ja ympäristölle. G4 version myötä vastuullisuuteen nousi puolestaan uusi näkökulma arvoketjuajattelun myötä, ja yritysten vastuu laajeni toimien vaikutusten kuvaamiseen ja tunnistamiseen koko arvoketjun laajuudelta. G4:n vaikutuksesta alettiin myös korostamaan johdon ja hallituksen roolia vastuullisen toiminnan saavuttamisessa. (Kurittu, 2018, 9-10.) G4 ohjeiden aikana olennaisuuden periaate jatkoi raportoinnin kohdentamista ja rajaamista, mutta kehittyi kattamaan lisäksi organisaatiosta ulospäin suuntautuvat vaikutukset, kuten esimerkiksi hankintaketjujen vastuullisuuden (English & Schooley, 2014). Sittenkin olennaisuus on säilynyt GRI:n kontekstissa erityisen tärkeänä työvälineenä.

Vuonna 2016 GRI siirtyi ohjeistojen tuottamisesta ensimmäisten kansainvälisten vastuullisuusraportoinnin standardien asettamiseen. GRI-standardit pyrkivät kehittämään yhdenmukaisuutta ja vertailukelpoisuutta entisestään, ja kannustavat suhtautumaan yritys vastuuasioihin vakavuudella. Siirtyminen standardimuotoon ei ole vaikuttanut ohjeistuksen sisältöön mainittavasti, mutta sen myötä yritysten vapaus raportoitavien asioiden suhteen on kasvanut. Huomionarvoista on kuitenkin todeta, että poiketen esimerkiksi ISO-standardeista, raportoinnille ei ole asetettu varmennus- tai sertifiointivelvoitetta eikä sen mukaisuutta valvota. (Kurittu, 2018, s.12.) Standardien myötä tarve kokonaan uusien ohjeiden luomiselle on poistunut ja sisältöä pystytään päivittämään tarpeen tullen. (GRI, 2021.) Siirtymä G4 ohjeistosta GRI standardeihin jäi useilla toimijoilla viime hetkeen, sillä vaikka 1.7.2018 jälkeen julkaistavissa raporteissa oli jo hyödynnettävä GRI standardeja, vuoden 2017 raportoinnissa vielä 38 % suomalaisista yrityksistä käytti vanhaa G4 ohjeistusta (PwC, 2018). Kuitenkin KPMG:n vuoden 2020 tutkimuksessa todettiin, että viimeisten vuosien aikana standardien käyttöaste on kasvanut kansainvälisesti runsaasti, ja maailman 250 suurimmasta yrityksestä jo 95 % raportoi niiden mukaisesti (KPMG, 2020).

GRI-raportointi voidaan toteuttaa joko GRI-standardeja noudattaen tai niitä hyödyntäen. Organisaatiot voivat joko käyttää GRI standardeja valmistellakseen kestävyysraportin standardien mukaisesti tai ne voivat käyttää valittuja

standardeja tai osia niiden sisällöstä raportoidakseen tietoja tietyille käyttäjille tai tiettyihin tarkoituksiin, esimerkiksi ilmastonmuutostietojen ilmoittamisesta sijoittajille tai kuluttajille. (GRI, 2020.) Täsmällinen GRI-standardin noudattaminen vaatii yksityiskohtaista sitoutumista raportointisäännöksiin myös silloin, kun siitä ei ole suoranaista hyötyä. Standardin noudattaminen tapahtuu joko perustasolla (core) tai laajalla tasolla (comprehensive), ja se edellyttää vähintäänkin kaikkien kolmen universaalien periaatteen ja olennaisuuden perusteella valikoidujen tunnuslukujen sisällyttämistä raporttiin. (Shoaf ym., 2018.) Standardin hyödyntäminen puolestaan vaatii niin syvää ymmärrystä oman organisaation yritys vastuusta, että pystytään analysoimaan ja soveltamaan, milloin on tarkoituksenmukaista oikaista vaatimuksissa menettämättä raportoinnin uskottavuutta. Kummassakin tavassa on omat vahvuutensa ja kukin toimija valitsee sen vaihtoehdon, joka kykenee parhaiten vastaamaan lukijakunnan tarpeisiin ja yrityksen omiin tavoitteisiin. (Kurittu, 2018, s.150.) Ne organisaatiot, jotka päättävät raportoida standardia noudattaen koetaan usein raportoinnin edelläkävijöinä ja voivat menestyä uskottavuuden myötä erinäisissä vertailuarvioinneissa tai kilpailutilanteissa. GRI:n hyödyntäminen taas mahdollistaa tiiviimmän, persoonallisen ja yrityksen tarpeisiin optimoidun raportoinnin, jota tosin saatetaan arvostella liiasta vapaamuotoisuudesta.

4.1.2 GRI Standardien sisältö

GRI raportoinnin perusprosessi on verrattain yksinkertainen. Kaikki alkaa olennaisuusarvioinnista, missä tunnistetaan yrityksen vastuullisuuden kannalta tärkeimmät tekijät. Sen jälkeen jokaiselle olennaiselle asialle määritellään yksi tai useampi tunnusluku, joiden avulla asian kehittymistä seurataan ja siitä raportoidaan. Lopuksi kuvataan jokaisen kohdan osalta, miten kyseistä prioriteettia johdetaan ja millaiset tavoitteet sille on asetettu. (Kurittu, 2018.) Standardit jakautuvat neljään osioon, kolmeen universaaliin standardiin (101, 102 ja 103) ja asiakohdaisiin tunnuslukuihin. (GRI, 2018.) Kokonaisuus on pyritty jakamaan helppokäyttöisiksi moduuleiksi, joiden pohjana universaalit standardit toimivat tarjoten tietoa perusteista, yleisistä tiedoista ja johtamistavasta. Sen jälkeen oleellisiksi määritellyjä asioita tarkastellaan tarkemmin tunnuslukujen avulla joko taloudellisesta, sosiaalisesta tai ympäristöön liittyvästä näkökulmasta. Tällä jaksottaisella prosessilla varmistetaan, että kestävyysraportointi antaa kattavan ja oikeellisen kuvan olennaisista aiheista, niihin sitoutuneista vaikutuksista ja niiden hallinnasta. (GRI, 2021.)

Ensimmäinen standardin vaihe on 101: Perusteet (Foundation). GRI 101 on raportoinnin lähtökohta, joka antaa raportille raamit, auttaa organisaatiot prosessin läpi ja antaa yksityiskohtaisia ohjeita standardien käyttöön (GRI, 2018). Perusteet myös neuvovat, miten standardeja tulee käyttää ja kuinka niihin viitataan asianmukaisesti (GRI, 2018). Kaikkien standardien vaatimien tietojen on löydettävä julkisesti ja raportissa viitattuihin tietoihin tulee ohjeistaa selkeästi ja täsmällisesti. Tietojen esittäminen ymmärrettävässä muodossa puolestaan edellyttää vähintään kolmen vuoden aikasarjojen esittämistä oleellisista tiedoista, yleisesti hyväksytyjen mittayksiköiden käyttämistä sekä kokonaismäärien raportointia suhteellisten osuuksien lisäksi. (Kurittu, 2018, s.149-150.)

Ollakseen GRI- standardien mukainen, raportin täytyy sisältää tietyt asiat. Ensinnäkin sen on noudatettava raportointiperiaatteita eli asioita, jotka varmistavat sen sisällön ja laadun. (Camilleri, 2018.) GRI:n raportointiperiaatteita on yhteensä kymmenen, joista neljä liittyy raportin sisällön määrittelyyn ja kuusi laatuun. Raportin laatua varmistetaan täsmällisyyden, tasapuolisuuden, selkeyden, vertailukelpoisuuden, luotettavuuden ja oikea-aikaisuuden periaatteilla. Täsmällisyydellä tarkoitetaan, että raportissa hyödynnetyn informaation tulisi olla tarpeeksi täsmällistä, yksityiskohtaista ja varmennettavissa olevaa. Tiedon tulisi olla myös tasapuolista, eli kertoa objektiivisesti positiivisista ja negatiivisista puolista. Selkeys puolestaan edellyttää informaation ymmärrettävyyttä, ja vertailukelpoisuudella varmistetaan, että raportoitavat asiat ilmaistaan muodossa, joka mahdollistaa niiden vertailun eri ajanjaksoina. Oikea-aikaisuus taas tarkoittaa tiedon säännöllistä julkaisua niin, että sidosryhmillä on tarpeeksi aikaa perehtyä siihen ennen päätöksentekoa. Viimeinen laatuun liittyvä raportointiperiaate on luotettavuus. Ollakseen luotettavaa, tieto on kerättävä, analysoitava ja julkaistava niin, että sen laatu ja oleellisuus voidaan tarkastaa tarvittaessa. (Shoaf ym., 2018.)

Sisällön määrittelyyn liittyvät puolestaan kestävän kehityksen viitekehys, sidosryhmien osallistaminen, kattavuus ja tärkeimpänä kaikista olennaisuus. Kestävän kehityksen viitekehyksellä viitataan toiminnan vaikutuksiin luontoon ja ihmisten hyvinvointiin paikallisella, alueellisella ja maailmanlaajuisella tasolla. Samalla korostuu yrityksen vastuu tunnistaa toimintaympäristönsä keskeiset tekijät ja ymmärtää niiden välisiä suhteita pystyäkseen toimimaan vastuullisesti. Sidosryhmien osallistamisella taas tarkoitetaan avainsidosryhmien tunnistamista, huomioimista ja heidän tuomistaan mukaan osaksi sisällönmäärittelyprosessia. Raportin pitäisi kyetä vastaamaan tärkeimpien sidosryhmien tarpeisiin, ja GRI kehottaa kohdistamaan raportoinnin sisällön erityisesti todennäköisimmän lukijakunnan intresseihin sopivaksi. Kolmas periaate raportin sisällön määrittelyssä on kattavuus, jolla on kolme ulottuvuutta. Raportoitujen tietojen tulee kattaa 1) kaikki tärkeimmiksi tunnistetut eli olennaiset asiat, 2) kaikki ne toiminnot, joissa olennaisia vaikutuksia tapahtuu arvoketjun eri vaiheissa ja 3) koko raportointijakso eli esimerkiksi kaikki 12 kuukautta. (Shoaf ym., 2018.)

Olennaisuus tarkoittaa, että yrityksen tulee tunnistaa tärkeimmät toimintansa aiheuttamat vaikutukset ympäristöön ja yhteiskuntaan. Olennaisuus määrittyy niin sidosryhmien arvioiden ja päätösten kuin myös organisaation taloudellisten, sosiaalisten ja ekologisten vaikutustenkin kautta. (English & Schooley, 2014.) Raportoitaessa tulee kertoa objektiivisesti sekä positiivisista että negatiivisista vaikutuksista, sillä tunnistamalla suurimmat haasteet organisaatio pystyy keskittymään niiden ehkäisyyn ja korjaamiseen (Camilleri, 2018). Toisaalta onnistumisten tiedostaminen auttaa ylläpitämään ja kehittämään entisestään positiivisia käyttäytymismalleja. Perusteet -osiossa on kerrottava olennaisista asioista, niiden johtamisesta ja kehittymisestä. Vaatimuksena on, että jokaiselle olennaiselle asialle on vähintään yksi tunnusluku, joka raportoidaan. Joissain tilanteissa kuitenkin olennaiseksi tunnistetusta asiasta ei onnistuta keräämään vaadittua tietoa, sillä se on salattua tai muuten vajanaista. Tämä ei silti estä GRI:n mukaista raportointia, mikäli tilanne avataan, tiedonkeruun ongelmat selitetään ja tavoitellaan mahdollisesti parempaa tulosta seuraavina vuosina. (Kurittu, 2018, s.148.)

Kyseessä on varsin ajankohtainen haaste monelle, sillä COVID-19 pandemia on vaikeuttanut organisaatioiden toimintaa yritysraportoinninkin saralla. Kriisi on voinut vaikuttaa esimerkiksi tiedon saatavuuteen ja sitä kautta vastuuraportteihin. Jos organisaatio kipuilee täyden raportin tuottamisessa pandemian takia, sen on esitettävä tietojen pois jättämisen syyt standardeissa. Silloin voidaan täsmentää, että toivottu tieto ei ole saatavilla tai ei ole tarpeeksi laadukasta COVID-19 aiheuttamien organisaatiotasoisien haasteiden takia, ja avata odotettua aikaväliä, jolloin informaatio voidaan saavuttaa ja taas raportoida. (GRI, 2020.)

Raportissa on myös mainittava, miten kattavalla tasolla GRI-ohjeistoa on päätetty noudattaa. Vaihtoehtoina ovat perustaso (core) ja laaja taso (comprehensive). Eri tasot eivät ole paremmuuden mittareita, vaan kuvaavat kuinka montaa standardin eri pykälää raporttoitaessa on täytetty. Perustasoisen raportti sisältää tiedot firman toiminnasta, sen toiminnasta aiheutuvista vaikutuksista sekä yrityksen pyrkimyksistä hallita näitä vaikutuksia. Vaatimuksena on raportoida vähintään yksi tunnusluku olennaista näkökohtaa kohden. Laajatasoinen raportti sisältää perustason asioiden lisäksi tarkemmat kuvaukset vastuullisuusstrategiasta, hallintotavoista ja kaikki GRI:n tunnusluvut olennaisista näkökohdista. Merkittävin ero on siis strategian ja hallinnon kuvauksissa ja tunnuslukujen määrässä. Vaikka molemmat perus- ja laajatasoinen raportti ovat ohjeiden mukaisia, sidosryhmät pitävät usein kattavampaa ”comprehensive” raporttia paremmin tehtynä. Tutkimus myös osoittaa, että laajalla tasolla raporttoivat yritykset tapaa- vat tuottaa laadukkaampia GRI raportteja. Matalamman perustason raportti on kuitenkin helpommin lähestyttävä esimerkiksi GRI raportointia aloittelevalle yritykselle, ja saattaa näin ollen houkutellessa uusia toimijoita GRI standardin mukaisen raportointitavan piiriin. (Rudyanto & Wimelda, 2019.)

GRI standardin osiossa 102: Yleiset tiedot (General Disclosures) annetaan mahdollisimman kattava kuva raportoitavasta organisaatiosta ja raportoinnin toteutustavasta. Yleiset tiedot koostuvat kuudesta osiosta: organisaation kuvauksesta, strategiasta, eettisistä toimintaperiaatteista, sidosryhmien sitouttamisesta, hallintotavasta ja raportointiprosessista. (Camilleri, 2018.) Taustakuvauksessa ei juuri hyödynnetä tunnuslukuja, vaan luodaan konteksti organisaation tekemiselle ja tuloksille. Kuvauksessa avataan, millainen toimija on kyseessä, minkälaisessa toimintaympäristössä se operoi ja miten yritys hallitsee riskejään eli noudattaa varovaisuusperiaatetta. Tällaiset perustiedot auttavat suhteuttamaan raportin tietoja yrityksen oman toiminnan kontekstiin ja kilpailijoihin. Toinen näkökulma on strategia, jonka osioissa eritellään millaiset suunnitelmat ja tavoitteet yrityksellä on vastuullisuuteen liittyen. Strategia-osio sisältää kaksi kohtaa, joista ensimmäinen on toimitusjohtajan katsaus ja toinen keskeisten vaikutusten, riskien sekä mahdollisuuksien kuvaus. Seuraavaksi raportissa käsitellään eettiset toimintaperiaatteet. Yhtiön arvot ja yhteiset toimintaperiaatteet ovat vastuullisuuden peruspilareita, ja eettisiä toimintaperiaatteita kuvataan listaamalla toiminnan ohjeita ja määräyksiä, ja selittämällä näiden periaatteiden noudattamiseen ja rikkomiseen liittyviä käytänteitä. (Kurittu, 2018, s.78-90; GRI, 2018.)

Neljäs yleisten tietojen osio on hallitus ja hallintotapa. Tämän otsikon alla kuvaillaan, millainen hallinnointijärjestelmä tai hallitus organisaatiolla on ja mikä on hallituksen rooli vastuullisuustoiminnassa. Lisäksi avataan hallinnon ja

johdon palkitsemista. Myös sidosryhmistä on yleisissä tiedoissa oma osionsa, sillä GRI-standardin raportointiohjeissa on läsnä vahvasti sidosryhmänäkö-kulma. Yritysten tulisi listata tärkeimmät sidosryhmänsä, kuvailla miten nämä tärkeimmät sidosryhmät on valittu ja millä tavoin heidän kanssaan ollaan vuorovaikutuksessa. Lisäksi tulisi eritellä, millaisia asioita ja huolenaiheita yhteydenpidossa on noussut esille, kuinka niihin on reagoitu sekä raportoida, kuinka suuri osuus henkilöstöstä kuuluu työehtosopimusten piiriin. Viimeinen perustietoihin lukeutuva osio on raportointitapa, jossa eritellään, miten raportointi on toteutettu ja kuinka raportoitavat asiat on valikoitu. Kyseinen osio sisältää myös hieman teknisempiä vaatimuksia, kuten tiedot laskentarajoista ja raportoinnin kattavuudesta, joiden tulee täyttyä voidakseen tulla kutsutuksi GRI-raportiksi. (Kurittu, 2018, s. 92-97; GRI, 2018.)

GRI standardin kolmas osio 103: Johtamismalli (Management Approach) erottelee, miten yritys johtaa olennaiseksi tunnistettuja asioita (GRI, 2018). Johtamismalli jakautuu kolmeen osaan ja ensimmäisenä esitetään kuvaus siitä, miksi tietty asia on määritelty olennaiseksi sekä laskennan rajausta (103-1). Seuraavaksi kuvataan, miten yritys hallitsee ja johtaa olennaisia asioita (103-2) ja lopuksi arvioidaan, onko tämä johtamistapa riittävä (103-3). Johtamisen tehokkuutta on haastavaa suoraan mitata, mutta GRI ehdottaa arviointimenetelmiksi esimerkiksi johdon auditointeja, mittarikortteja tai sidosryhmien palautteita. (Kurittu, 2018, s. 109-112.) GRI:n suosituksen mukaan kaikki kolme edellä mainittua erittelyä (103-1,103-2,103-3) käytäisiin läpi jokaisen oleellisen asian kohdalla, mutta käytännön tasolla tämä on hyödytöntä ja asiat voi käydä läpi koostettuna. Johtamismallin huolellinen kuvaus on silti tärkeä osa raportointia ja varsinkin sijoittajien kannalta kiinnostavaa informaatiota.

Kolmen pääpalikan, GRI 101,102 ja 103 lisäksi standardiin kuluvat sarjat 200, 300 ja 400. Nämä ovat sitoutuneita eri yritysvaluuttoon teemoihin (taloudellinen, sosiaalinen ja ympäristö), ja sisältävät kukin merkittävän määrän aihekohtaisia tunnuslukuja. Raportoitaessa ei ole tarkoituksena käydä läpi niistä jokaista, vaan siivilöidä olennaisuuden avulla kussakin tilanteessa tärkeimmät tunnusluvut. Tunnuslukujen lisäksi GRI on julkaissut myös joukon toimialakohtaisia lisäohjeita, jotka täydentävät ohjeistoa. (GRI, 2018.)

- GRI 200 Talouden tunnusluvut
- GRI 300 Ympäristövastuun tunnusluvut
- GRI 400 Sosiaalisen vastuun tunnusluvut

Aihekohtaisille tunnusluvuille on annettu GRI-standardissa täsmälliset raportointiohjeet. Tunnuslukuihin kohdistuu vaatimuksia (requirements), suosituksia (recommendations) ja ohjeita (guidance). Raportointivaatimukset ovat jokaiseen tunnuslukuun kohdistuvia velvoittavia ohjeita, jotka kertovat mitä tietoja tunnusluvussa pitää raportoida. Vaatimusten jälkeen standardissa määritellään jokaiselle tunnusluvulle suositus asioista, joista olisi GRI:n mukaan hyvä, joskaan ei välttämätöntä, raportoida. Viimeisenä tulevat ohjeet, joiden rooli on auttaa raportoivia ymmärtämään velvoittavia raportointivaatimuksia. Ohjeet sisältävät taustatietoja, viittauksia kansainvälisiin sopimuksiin ja esimerkkejä, miten kyseisestä tunnusluvusta kannattaa raportoida. Kaikki tunnusluvut esitetään GRI-

standardissa samanlaisessa formaatissa niin, että vaatimukset ja suositukset tulee eriteltyä tärkeysjärjestyksessä raportin hyödynnettävyyden parantamiseksi. (Niskala, 2019, s. 124-125.) Tässä tutkimuksessa huomion keskiössä ovat nimenomaan sosiaalisen vastuun tunnusluvut, joihin perehdytään syvemmin seuraavassa alaluvussa.

4.2 GRI sosiaalisen vastuun raportointi

Monet yritykset korostavat sosiaalisen vastuun tärkeyttä omalle yritystoiminnalleen, mutta jättävät erittelemättä asiaa sen tarkemmin. Konkreettisten toimien ja hyödyn saavuttamiseksi yrityksen kannattaa määritellä tavoitteensa kouriintuntuvasti (esim. yhdenvertaisuus tai syrjimättömyys), ja tarkentaa kutakin oleelliseksi määritettyä sosiaalista kysymystä vähintään yhdellä tunnusluvulla. Sosiaalinen vastuu jakautuu GRI standardien maailmassa neljään pääteemaan, joihin mahtuu edelleen 19 erillistä tunnuslukua (GRI 401-419). Pääteemat ovat

1. Henkilöstö ja työolosuhteet (401-405)
2. Ihmisoikeudet (406-412)
3. Yhteiskunta (413-415)
4. Tuotevastuu (416-419)

Jokainen alalaji on oma asiakokonaisuutensa. Tunnuslukujen ohella on tärkeää kuvailla, miten yrityksessä seurataan ja hallinnoidaan kyseisiä asioita ja millaisiin toimiin yritys on ryhtymässä tai jo ryhtynyt varmistukseksi, että tavoitteeksi asetettuja vastuualueita noudatetaan tai parannetaan. (GRI, 2018.) Yrityksen tulee raportoida niistä tunnusluvuista, jotka ovat merkityksellisiä tuloksen, kehityksen ja organisaation toiminnan vaikutusten ymmärtämiseksi. Tunnusluvut tarjoavat kouriintuntuvaa tietoa, jota hyödynnetään erilaisissa vertailuissa, edistystä mitattaessa, laadullista ja määrällistä informaatiota yhdisteltäessä sekä vaikutussuhteita etsittäessä. Jotta kehityksestä saatava tieto on luotettavaa, täytyy tunnuslukuja hyödyntää täsmällisesti ja johdonmukaisesti raportointikaudesta toiseen (Niskala ym., 2019, s. 282-283). Vastuun tunnuslukujen lisäksi GRI tarjoaa alakohtaisesti lisätunnuslukuja, jotka ovat erityisesti räätälöityjä tietyille toimialalle. Toimialakohtaisten liitteiden ajatuksena on tarjota eri toimialoille hyödyllisiä ja kohdennettuja lisäjulkaisuja kootusti ja muuta GRI raportointia täydentäen. Myös näihin tunnuslukuihin pätee yhtä lailla olennaisuusperiaate, ja yrityksen on valittava luvuista ne, joilla on aidosti lisäarvoa yrityksen toiminnan kannalta. (Kurittu, 2018, s.145.)

GRI 400 kattaa laajasti sosiaalisen vastuun kysymykset liittyen muun muassa työllistämisen käytänteisiin, työvoiman johtamiseen, työterveyteen ja -turvallisuuteen, yksityisyyteen, yhdistymisen vapauteen, monimuotoisuuteen, alkuperäiskansojen oikeuksiin, lapsi- ja pakkotyövoimaan, ihmisoikeuksien kunnioittamiseen, hankintaketjujen vastuullisuuteen sekä tuotteiden turvallisuuteen ja mainostamiseen (Torrence, 2017). Henkilöstö ja työolot sekä ihmisoikeudet -osiot perustuvat YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistuksen

periaatteisiin, ILO:n määrittelemiin työelämän oikeuksiin ja ihmisarvoisen työn periaatteisiin sekä OECD:n antamiin ohjeisiin. Yhteiskunnallisten vaikutusten taustalla taas on muun muassa lahjonnan ja korruption kieltoa koskevat OECD:n ja YK:n ohjeet sekä reilua kilpailua edistävät kansainväliset säännökset. Tuotevastuun kannalta puolestaan tärkeitä ovat kuluttajansuojaan liittyvät asiat, esimerkiksi tuotteiden ja palveluiden turvallisuus ja terveysvaikutukset. (Niskala ym., 2013 s. 189.) Vastuun sosiaalisista kysymyksistä raportoidaan pitkälti yhteisten kansainvälisten sopimusten, ohjeiden ja suositusten mukaisesti, sillä yhteiset ja hyvinvointia edistävät pelisäännöt ovat kaiken yritystoiminnan pohja.

Henkilöstö ja työolosuhteet	401 Työolosuhteet 402 Henkilöstön ja johdon väliset suhteet 403 Työterveys ja -turvallisuus 404 Koulutukset 405 Monimuotoisuus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet
Ihmisoikeudet	406 Syrjimättömyys 407 Yhdistymisen vapaus ja työehtosopimukset 408 Lapsityövoima 409 Pakkotyövoima 410 Turvallisuuskäytännöt 411 Alkuperäiskansojen oikeudet 412 Ihmisoikeusarvioinnit
Yhteiskunta	413 Paikallisyhteisöt 414 Toimittajien sosiaalinen arviointi 415 Yhteiskunnallinen vaikuttaminen
Tuotevastuu	416 Asiakkaiden terveys ja turvallisuus 417 Markkinointiviestintä ja tuoteinformaatio 418 Asiakkaiden yksityisyydensuoja 419 Määräyksenmukaisuus

Kuvio 3. GRI Sosiaalisen vastuun tunnusluvut

4.2.1 Henkilöstö ja työolosuhteet

Henkilöstön ja työolosuhteiden tunnusluvuissa kuvataan henkilöstön hyvinvointia, työn turvallisuutta ja työntekijöille tarjottuja oikeuksia sekä mahdollisuuksia. Ensimmäiset sosiaalisen vastuun tunnusluvut raportoivat *työolosuhteista*, ja kuvailun alla ovat työntekijöiden vaihtuvuus, tiedot uusista rekrytoinneista, nykyisen henkilökunnan edut ja vanhempainvapaiden tukeminen. Rekrytointipäätösten määrä, ikä- ja sukupuolijakauma sekä työtehtävät saattavat heijastella organisaation strategiaa ja sen kykyä houkutellessa uusia ja päteviä työntekijöitä. Henkilöstössä tapahtuvat muutokset ovat arvokasta tietoa, sillä niillä on suora vaikutus yrityksen toimintaan. Suuri työntekijöiden vaihtuvuus voi kertoa esimerkiksi työntekijöiden epävarmuudesta, tyytymättömyydestä tai merkittävästä organisaatorakenteen muutoksesta. (GRI, 2018.) Vaihtuvuuteen kannattaa aina suhtautua vakavasti, sillä se voi viestiä organisaation sisäisistä ongelmista, johtaa arvokkaan osaamisen menettämiseen ja muodostaa yrityksille suuria kulueriä rekrytointien kautta. Työntekijöiden edut ja se, miten yritys tukee vanhempainvapaille jäämistä ovat puolestaan kiinnostavia tietoja etenkin uusien potentiaalisten työntekijöiden kannalta, sillä ne antavat tietoa yrityksen tavoista kohdella henkilöstöään (Kurittu, 2018, s.131).

Henkilöstön ja johdon välisiä suhteita kuvataan yhdellä tunnusluvulla, muutostilanteissa noudatettavalla vähimmäisilmoitusajalla. Vähimmäisilmoitusaika

kuvastaa sitä, miten yritys toimii neuvottelutilanteissa työntekijäpuolta kohtaan. (Kurittu, 2018, s. 131-132.) Käytännössä tämä tarkoittaa minimiaikaa, joka työntekijälle on myönnetty reagoida muutoksiin. Kohtuullinen reagointiaika kertoo yrityksen kyvystä ylläpitää henkilöstön tyytyväisyyttä ja motivaatiota. *Työterveyden ja -turvallisuuden* alla raportoidaan suoraviivaisesti henkilöstön turvallisuudesta ja hyvinvoinnista. Työntekijöillä on oikeus tietää töidensä vaaroista, kieltäytyä riskisistä tehtävistä ja saada täysi tarvitsemansa koulutus. Osiossa kuvailaan vahinkoja ja loukkaantumisia ja luontevasti ne toimijat, joiden toiminnassa tapaturmat ja sairaudet ovat matalalla tasolla yhdistyvät usein positiivisiin mielikuviin ja tuottavuuteen. (GRI, 2018.) Lisäksi eritellään muun muassa poissaolotilastoja, yritysten toteuttamia ennalta ehkäiseviä toimia, korkeamman riskin sisältäviä tehtäviä sekä toteutuneen turvallisuuden arviointia (Kurittu, 2018, s.132).

Henkilöstön ja työolosuhteiden tunnusluvuissa raportoidaan myös koulutuksista sekä monimuotoisuudesta ja yhdenvertaisista mahdollisuuksista. *Koulutus ja kehitys* osiossa kuvataan, paljonko henkilöstö saa koulutusta ja millaisilla ohjelmilla sitä toteutetaan, miten organisaatio kannustaa työntekijöiden henkilökohtaista kehitystä, johtaa henkilöstöä voimavarana ja millä tavoin työsuhteen jatkumoa tuetaan. (GRI, 2018.) Koulutuksen tunnusluvut ovat oleellisia, sillä osaavan henkilöstön myötä organisaation inhimillinen pääoma lisääntyy ja suoriutuminen parantuu. *Monimuotoisuus ja yhdenvertaisuus* tarjoavat numerollisesti mitattavan keinon arvioida yrityksen monimuotoisuutta ja auttavat vertailua toisiin toimijoihin. Yritys voi osoittaa korostavansa monimuotoisuutta, poistavansa sukupuolittomia ja kannattavansa tasavertaisia mahdollisuuksia kaikille. (GRI, 2018.) Tunnusluvuissa raportoidaan muun muassa hallituksen, johdon ja henkilöstön diversiteetistä sukupuolen ja iän perusteella sekä sukupuolten välisten palkkojen suhteesta. Huomiota on kiinnitetty lisääntyvissä määrin viime aikoina myös koulutustaustaan, seksuaaliseen suuntautumiseen, uskontoon ja erilaisiin rajoitteisiin, ja useat toimijat nimenomaan korostavat monimuotoisuutta omana kilpailuetunaan. (Kurittu, 2018, s. 134).

4.2.2 Ihmisoikeudet

Ihmisoikeuksien tunnuslukujen avulla kuvataan, millä tavoin organisaatio edistää ihmisoikeuksien toteutumista omassa vaikutuspiirissään. *Syrjimättömyys* on vastuullisen toiminnan peruskiviä, ja sillä tarkoitetaan kaikkien sidosryhmien tasa-arvoista ja oikeudenmukaista kohtelua. Syrjintää voi tapahtua muun muassa kansallisuuden, ihonvärin, sukupuolen, uskonnon ja poliittisten mielipiteiden perusteella, ja organisaatioiden oletetaan toimivan aktiivisesti kaikkea syrjivää toimintaa vastaan. (GRI, 2018.) Mikäli ongelmia kuitenkin ilmenee, on raportissa kerrottava, millaisiin toimiin asian korjaamiseksi on ryhdytty (Kurittu, 2018, s. 136). Kaikilla on myös *yhdistymisenvapaus ja oikeus työehtosopimukseen*. Mikäli nämä oikeudet ovat uhattuina, tulee yrityksen raportoida siitä (GRI 2016). Työntekijöiden kollektiiviset työehtosopimukset ja työmarkkinaosapuolten yhteistyö vaikuttavat organisaation toimintaympäristön vakauteen, sillä ne luovat yhteiset pelisäännöt ja estävät odottamattomia häiriöitä tai sortotilanteita. Jos työntekijöillä on poljetut oikeudet niin työn tuottavuus laskee, vaihtuvuus on merkittävää ja uusia työntekijöitä on vaikeaa löytää. *Lapsi- ja pakkotyö* ovat

räikeitä esimerkkejä ihmisoikeusrikkomuksista, joista on luonnollisesti raportoitava. Näiden noudattamista valvotaan myös lainsäädännöllä kansallisesti lähes kaikissa maissa ja erityisesti niiden yritysten, joilla on omaa toimintaa tai välillisiä yhteyksiä maissa, joissa tiedetään olevan lapsi- tai pakkotyövoiman käytön mahdollisuutta, tulee kiinnittää äärimmäistä huomiota ihmisoikeuskysymyksiin (Niskala, 2013, s. 190-200.) Mikäli ihmisoikeusrikkomusten riskiä löytyy, täytyy GRI:n mukaan raportoida minkälaisissa toiminnoissa ja tehtävissä, sekä missä maissa lapsi- ja pakkotyövoiman käytön uhka on tunnistettu. Lisäksi on raportoitava, millaisiin toimiin on ryhdytty sen karsimiseksi. (GRI, 2018.)

Turvallisuuskäytännöissä informoidaan niiden turvallisuushenkilöiden ja vartijoiden osuudesta, jotka ovat saaneet koulutusta ihmisoikeuksia kunnioittaviin toimintatapoihin työtilanteissa, ja millaisia koulutuksia on tarjottu. Ihmisoikeuksien noudattaminen on luonnollisesti tärkeää kaikkien henkilöstön jäsenten kohdalla ja tehokkaan koulutuksen avulla varmistetaan, että turvallisuushenkilöstö ymmärtää, kuinka voimaa käytetään hyväksytyllä tavalla ja ihmisten oikeuksia kunnioittaen. Yritysten tulee toiminnassaan huomioida myös *alkuperäiskansojen oikeudet*, kuten esimerkiksi oikeus omaan kulttuuriin ja maahan. Historiallisesti katsottuna alkuperäiskansat ovat joutuneet toistuvasti epäoikeudenmukaisen kohtelun uhreiksi, ja ovat näin ollen haavoittuvassa asemassa. GRI:n mukaan organisaation on raportoitava tapauksista, joissa alkuperäiskansojen oikeuksia on rikottu ja kerrottava, millaisiin toimenpiteisiin näiden loukkausten korjaamiseksi on ryhdytty. (GRI, 2018.)

Viimeinen tunnusluku ihmisoikeusosoiden alla on *ihmisoikeusarviointit*. Organisaatiot voivat vaikuttaa ihmisoikeuksiin suoraan omien toimien kautta tai epäsuorasti muiden suhteidensa ja vuorovaikutuksensa välityksellä. Erityisen oleellisia arviointit ovat niille yrityksille, joilla on toimintaa maissa, joissa ihmisoikeuksien loukkaukset ovat yleisiä. Arviointien lisäksi on tärkeää pitää huolta henkilöstön osaamisesta ihmisoikeusasioissa ja tiedostaa, millaisia toimintaperiaatteita yrityksellä on ihmisoikeuskysymyksiin liittyen. (Kurittu, 2018, s.138.) Ihmisoikeusarviointeihin liittyvää raportointia ovat esimerkiksi ihmisoikeusosoiden koulutukseen omistettujen tuntien kokonaismäärät tai ihmisoikeustarkastusten kohteena olevien toimien määrä toimikauden aikana (GRI, 2018). Kaiken kaikkiaan, ihmisoikeudet ovat kriittinen osa GRI raportointia sekä yrityksen konkreettista toimintaa, ja niiden vaikutus täytyy ymmärtää niin eettisestä kuin riskien hallinnan näkökulmasta. Raportoinnin avulla halutaan varmistaa, että ihmisoikeuksia kunnioitetaan kaikessa toiminnassa, hankintaketjun joka tasolla.

4.2.3 Yhteiskunta

Yhteiskunnallisten vaikutusten tunnusluvut kuvaavat organisaation toiminnasta ja toimintatavoista aiheutuneita paikallisia tai joskus myös laajempia vaikutuksia eri yhteisöihin sekä organisaation ja muiden yhteiskunnallisten toimijoiden välistä riskienhallintaa liittyen erityisesti korrupioon, lahjontaan, kilpailuaseman väärinkäyttöön tai normien vastaiseen poliittiseen vaikuttamiseen. Kaikki organisaatiot toimivat osana yhteiskuntaa ja sen takia on tärkeää, että yhteisiin pelisääntöihin sitoudutaan. Kolme päänäkökulmaa ovat paikallisyhteisöt, toimittajien sosiaalinen arviointi sekä julkinen päätöksenteko. Organisaation toiminnalla

ja infrastruktuurilla voi olla merkittäviä taloudellisia, sosiaalisia, ympäristöllisiä ja kulttuurisia vaikutuksia paikallisyhteisöihin ja heidän elinolosuhteisiinsa. Yritys voi esimerkiksi olla merkittävä työllistäjä yhteisössä tai vastaavasti suuri luonnonvarojen käyttäjä. Toiminnan negatiivisia seurauksia tulisi pyrkiä ennustamaan ja ehkäisemään niin tehokkaasti kuin mahdollista. (GRI, 2018) Organisaatioiden on GRI:n mukaan raportoitava toimista, joilla on merkittäviä potentiaalisia vaikutuksia paikallisyhteisöihin ja niiden toimintojen prosenttiosuus, joissa on hyödynnetty paikallisen yhteisön sitouttamista, toiminnan vaikutusten kriittistä arviointia tai jotain muuta kehitysohjelmaa. Näiden tilastojen pohjalta pystytään arvioimaan, miten organisaation toimet ovat osuneet paikallisiin yhteisöihin, ja kuinka erilaiset kehitysohjelmat ovat vuorovaikutuksessa ihmisten ja yhteisöjen kanssa. Erityisesti raportoinnissa korostuvat vähemmistöt ja haavoittuvassa asemassa olevat alueet. (Kurittu, 2018, s.140.)

Tuotteiden ja palveluiden alkuperä ja valmistusolosuhteet kiinnostavat eettisesti toimivia yrityksiä ja sidosryhmiä yhä kasvavissa määrin. Tästä johtuen toimittajien sosiaalinen arviointi on merkittävä asia yrityksen toiminnassa ja riskienhallinnassa. Yritykset ovat aina itse vastuussa toimittajavalinnoistaan, joten valinnoissa, arvioinneissa ja toimittajien seurannassa on oltava hyvin tarkkana. Yleisin tapa toimittajien ympäristöasioiden, työolosuhteiden ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen arviointiin ovat erilaiset auditoinnit. (Kurittu, 2018, s. 141-142.) GRI:ssä raportoidaan niiden toimittajien prosenttiosuus, jotka on seulottu kattavilla sosiaalisilla kriteereillä. Lisäksi jaetaan sidosryhmille informaatiota organisaation tietoisuudesta toimitusketjun mahdollisia kielteisiä vaikutuksia kohtaan. (GRI, 2018)

Julkisella päätöksenteolla tarkoitetaan organisaation osallistumista politiikkaan esimerkiksi lobbauksen kautta tai myöntämällä lahjoituksia tietyille poliitikoille, puolueille tai poliittisille aloitteille. Vaikka organisaatioiden on täysin sallittua tukea positiivista poliittista kehitystä ja prosessia hyödyntäen näin koko yhteiskuntaa, voi aktiivisen vaikuttamisen kautta nousta esiin myös riskejä liittyen esimerkiksi korrupioon tai lahjontaan. (GRI, 2018) Ongelmia saattaa lisäksi syntyä, mikäli poliittista vaikuttamista pyritään salailemaan tai toiminta saa muutoin kyseenalaisia piirteitä. Läpinäkyvyyden velvoitteen mukaan poliittinen sidonnaisuus on tuotava aina avoimesti esiin ja sidosryhmien arvioitavaksi yhteiskunnallisen vaikuttamisen kontekstissa. (Kurittu, 2018, s. 205-206.)

4.2.4 Tuotevastuu

GRI:n tuotevastuun tunnusluvut raportoivat organisaation tuotteiden ja palveluiden vaikutuksista asiakkaisiin. Yritys on aina vastuussa siitä, että sen tuotteet tai palvelut eivät aiheuta vahinkoa käyttäjille tai kenellekään muulle. Vahinkoa voi aiheutua esimerkiksi tuotteiden hajotessa virheen seurauksena, niiden sisältäessä jotain terveydelle haitallista raaka-ainetta tai markkinoinnin ollessa harhaanjohtavaa. Tärkein tuotevastuusta on *asiakkaiden terveys ja turoallisuus*. Asiakkaat odottavat tuotteiden ja palvelujen olevan toimivia, turvallisia käyttää ja terveydelle vaarattomia läpi hyödykkeen elinkaaren. Turvallisuusvaikutusten arviointi on tarpeellista, mikäli tuotteiden tai palveluiden käytössä saattaa ilmetä riskejä. (Kurittu, 2018, s.144). Organisaatioiden on raportoitava parannusta

kaipaavien tuotteiden ja palveluiden määrästä, suoritetuista ponnisteluista vastata terveys- ja turvallisuusvaatimuksiin sekä mahdollisista määräysten rikkomuksista raportointikauden aikana. (GRI, 2018.)

Asianmukaisilla *tuotetiedoilla* ja reilulla *markkinointiviestinnällä* varmistetaan asiakkaan oikeus tehdä ostopäätös riittävään informaatioon perustuen. Tuotetietojen ilmoittaminen veloitetaan jo useiden maiden lainsäädännössä (Kurittu, 2018, s.144). Asiakkailla tulee olla esteetön pääsy tarkkoihin ja riittäviin tietoihin käyttämiensä tuotteiden ja palveluiden positiivisista ja negatiivisista vaikutuksista, niin markkinointiviestinnän kuin tuoteinformaation näkökulmasta (GRI, 2018). Tuotetiedoilla pystytään vaikuttamaan myös organisaation brändin rakentumiseen ja kilpailijoista erottumiseen. Markkinointiviestinnän tavoitteena taas on vaikuttaa asiakkaiden mielikuviin ja ostopäätöksiin. Samalla on kuitenkin noudatettava erilaisia eettisiä ja kulttuurisia standardeja, kunnioitettava kuluttajien yksityisyydensuojaa sekä suojeltava haavoittuvia kuluttajaryhmiä, kuten lapsia. (Kurittu, 2018, s. 210.) GRI:n mukaan on raportoitava riittävästä tuotetiedoista ja niihin liittyvistä rikkomuksista sekä markkinointiviestinnän väärinkäytöksistä muun muassa mainostamisen, sponsorisopimusten tai markkinointikampanjoiden suhteen (GRI, 2018).

Asiakkaiden yksityisyydensuoja sisältyy myös useissa maissa lainsäädäntöön, ja sen loukkaaminen voi johtaa oikeustoimiin tai korvausvelvollisuuksiin sekä luonnollisesti vähentää yrityksen luotettavuutta. Yksityisyydensuoja kattaa asiakastietojen turvallisen säilyttämisen ja tietojen käyttämisen vain siihen tarkoitukseen, mihin ne on alun perin suunniteltu. Aihe nousi suuren yleisön keskusteluun ja pysyväksi osaksi yritysten päivittäistä arkea viimeistään EU:n tietosuojasetuksen, GDPR:n, myötä keväällä 2018. (Kurittu, 2018, s.144.) Tunnuslukujen avulla luodaan kuvaa asiakkaiden yksityisyydensuojan laadusta, mukaan lukien asiakastietojen menetyksistä ja yksityisyyden loukkauksista. Loukkaukset voivat johtua voimassa olevien ja asiakkaan yksityisyyttä suojaavien lakien, asetusten tai muiden vapaaehtoisten sääntelyiden noudattamatta jättämisestä. Mikäli asiakkaiden yksityisyydensuojaa on rikottu, tietovuotoja tunnistettu tai asiakastietoja varastettu, on yritysten raportoitava tapausten ja niihin liittyvien perusteltujen valitusten määrä. Lisäksi on hyvä perustella, kuinka tietoturva aiotaan kehittää vastaavien ongelmien estämiseksi tulevaisuudessa. (GRI, 2018.)

Viimeinen tuotevastuun tunnusluku, sosioekonominen *määräyksenmukaisuus*, käsittää organisaation toiminnan yleisen vaatimuksenmukaisuuden sekä sosiaalisten ja taloudellisten lakien, säännösten ja ohjeiden noudattamisen (GRI, 2018). Määräystenmukaisuus kuvaa esimerkiksi yritysten saamia sakkoja ja tuomioita liittyen kirjanpitorikkomuksiin, veropetoksiin, korrupioon tai muihin vastaavanlaisiin laittomuuksiin (Kurittu 2018, s.145). Organisaatiot raportoivat merkittävät sanktiot määräysten ja lakien noudattamatta jättämisestä. Jos lakien tai määräysten noudattamatta jättämistä ei olla havaittu, riittää lyhyt selvitys tästä. (GRI, 2018.)

5 AINEISTO JA MENETELMÄ

5.1 Aineisto

Tutkimuksen aineistona toimivat suomalaisten yhtiöiden vuonna 2021 julkaisemat yritys vastuun raportit koskien vuotta 2020. Yritykset jakavat tyypillisesti vastuutietoa joko erillisen yritys vastuuta käsittelevän raportin kautta tai yhdistetyllä raportilla, jolla tarkoitetaan yritys vastuuraportin, tilinpäätös informaation ja muun vuosiraportoinnin yhdistävää julkaisua. Tutkimukseen valikoitui 25 suurta ja tunnettua yhtiötä kymmeneltä eri toimialalta. Aineistoa lähdettiin rajaamaan keskittämällä tutkimus suomalaisiin yrityksiin, sillä niiden toimintaympäristö on vastaavanlainen rakenteellisella ja lainsäädännöllisellä tasolla, mikä mahdollistaa eri toimijoiden rinnastettavuuden. Tutkimuksessa edustettuina olevat toimialat ovat metsä- ja paperiteollisuus, teollisuustuotteet- ja palvelut, vähittäismyynti, kuluttajatuotteet, elintarvike, tukkukauppa, rahoitus, kuljetus ja logistiikka, teknologia ja ICT sekä öljy- ja energiahyödykkeet. Mahdollisimman kattavalla otannalla on tavoiteltu monipuolista ja mielenkiintoista tutkimusasetelmaa. Lisäksi on pyritty luomaan totuudenmukainen kuva suomalaisesta yritys vastuun raportoinnista suurten yritysten joukossa tietyllä ajanhetkellä. Tutkimusotokseen kuuluvat yritykset on kaikki valittu Talouselämän toteuttaman Suomen Talouselämä 500-selvityksen listalta, Suomen sadan suurimman yrityksen joukosta. Kaikki tutkimukseen valitut yritykset ovat myös julkaisseet GRI:n ohjeiden mukaisen raportin, joko standardeja hyödyntäen tai core- tai comprehensive-tasoisesti noudattaen. Yritysten GRI-raportointi on varmennettu Sustainability disclosure database- hakukoneen kautta.

Tutkimuskohteiden joukosta on kiinnitetty erityistä huomiota niihin yrityksiin, jotka ovat velvoitettuja julkaisemaan myös taloudellisen raportoinnin ulkopuolista tietoa yritysten vastuutoiminnasta EU/95/2014 direktiivin mukaisesti. Kirjanpitolain mukaan sellaisten listayhtiöiden, joiden henkilöstömäärä ylittää 500 henkeä, liikevaihto 40 miljoonaa euroa ja/ tai taseen loppusumma 20 miljoonaa euroa vuodessa, tulee tarjota tietoa muustakin kuin taloudellisesta suoriutumisesta. (Finlex, 2016.) Osa yrityksistä on julkisia osakeyhtiöitä, jotka täyttävät myös tase- ja henkilöstöraajat ollen näin vastuullisia raportoimaan muustakin kuin taloudellisista informaatiosta ja monimuotoisuudesta. On kiinnostavaa nähdä, eroaako vastuuraportointi riippuen siitä, onko organisaatio laissa velvoitettu julkaisemaan sitä.

Tietoa etsittiin yritys vastuun raporteista, yhdistetyistä raporteista tai erillisistä GRI-indeksiliitteistä, jotka ovat yritys vastuun tutkimuksen parissa yleisiä tutkimusaineiston tyyppisiä. Organisaatioilla on tiettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta valta tuottaa ja julkaista sellaista yritys vastuun raportointia kuin se itse haluaa. Yhteiskuntavastuuraportit edustavat sitä tietoa, jonka yhtiöt haluavat itse kertoa toiminnastaan sidosryhmilleen ja yhteiskunnalle, ja ovat siten osa yrityksen rakentamaa julkisuuskuvaa. Näin ollen vastuuraporttien tutkiminen ja analysointi on tasavertainen tapa kuvailla suomalaisia sosiaalisen

vastuun trendejä vuonna 2020. Myös kotisivuja käytettiin yritysten yleiseen kuvailuun ja tietojen täydentämiseen, mutta ensisijainen tutkimuksessa käytetty tieto on kerätty vastuuraportoinnin dokumenteista, jotka ovat informatiivisuudessaan nettisivuja täsmällisempiä.

Suurin osa yrityksistä julkaisee edellistä vuotta kuvaavan vastuullisuusdokumentoinnin ensimmäisen tai viimeistään toisen vuosineljänneksen aikana ja tässä tutkimuksessa hyödynnetyt yritys vastuun raportit on kaikki julkaistu vuoden 2021 ensimmäisen tertiäärin aikana. Lähtökohtaisesti tavoitteena oli toteuttaa poikkileikkaustutkimus hyvin ajankohtaisen ja tuoreimman saatavilla olevan aineiston pohjalta. Seuraavaksi esitellään tiiviisti yritykset, niiden kokoluokat, minkä toimialan parissa ja millä alueilla ne toimivat sekä esitellään niiden yritys vastuun raportointitapa.

5.1.1 Tutkittavien yritysten esittelyt

Ahlström-Munksjö

Ahlström-Munksjö on kansainvälinen metsäalan konserni, jonka liikevaihto oli 2,7 mrd.€ vuonna 2020. Vuonna 2017 perustetulla yrityksellä on 7800 työntekijää 14 eri maassa. Ahlström-Munksjö toteuttaa vastuullisuusraportointia vuosikertomukseen yhdistetyllä yritys vastuuosuudella ja vuoden 2020 raportointi toteutettiin neljättä kertaa GRI-standardien mukaisesti laadittuna. (Ahlström-Munksjö vuosikertomus ja vastuullisuusraportti 2020, 2021; Ahlström-Munksjö, 2021)

Metsä Group

Metsä Group on suomalaislähtöinen metsäteollisuus konserni, joka muodostuu noin 100 000 omistajan emoyhtiöstä Metsäliitto Osuuskunnasta, siihen kuuluvista Metsä Forestista ja Metsä Woodsista sekä osuuskunnan tytäryhtiöistä Metsä Boardista, Tissuesta ja Fiberista. Konsernin henkilöstöön kuuluu 9200 työntekijää, ja toimintaa on kansainvälisesti 30 maassa. Metsä Groupin liikevaihto oli vuonna 2020 5,1 mrd.€. Yritys julkaisee erillisen englanninkielisen vastuuraportin, jossa raportoi vastuuasioista GRI-standardien mukaisesti. (Metsä Group vastuullisuusraportti 2020, 2021; Metsä Group, 2021)

UPM-Kymmene

Metsäteollisuusyhtiö UPM-Kymmene perustettiin vuonna 1995, kun Kymmene Oyj, Repola Oy ja Yhtyneet paperitehtaat Oyj fuusioituivat. Kyseessä on kuudella liiketoiminta-alueella operoiva konserni, jonka tuotevalikoima kattaa muun muassa sellun, sahatavaran, energian ja erikoispaperit. UPM työllistää 18 000 työntekijää ja sillä on tuotantoa 12 eri maassa. Liikevaihtoa yhtiölle kertyi vuonna 2020 8,6 mrd. €. Yritys on hyödyntänyt kattavassa vastuuraportoinnissaan integroitua raportointia vuodesta 2007 lähtien, ja raportoi GRI-standardeja noudattaen. UPM on myös YK:n toimesta nimetty Global Compact LEAD yhtiöksi tunnustuksena sen tehokkaasta sitoutumisesta globaaliin yritys vastuuseen. LEAD arvon saaneita yrityksiä on olemassa vain 41 ja kyseessä on ensimmäinen tunnustuksen saanut suomalaisjäsen ja ainoa metsäyhtiö. (UPM-Kymmene vuosikertomus 2020, 2021; UPM-Kymmene, 2021)

KONE

Kone on Suomessa vuonna 1920 perustettu hisseihin sekä liukuportaisiin ja -oviin keskittynyt globaali yritys. Uusien tuotteiden myymisen lisäksi Kone tarjoaa huolto- ja kunnossapitopalveluja sekä modernisointipalveluja. Vuonna 2020 koneen henkilöstömäärä ylitti 60 000 työntekijää 60 eri maassa, ja sen liikevaihto oli noin 9,9 mrd.€. Kone kattaa vastuuraportoinnin julkaisemalla vuosittain erillisen ja kattavan yritys vastuuraportin GRI-standardia noudattaen. (Kone people & planet 2020, 2021; Kone, 2021)

Cargotec

Vuonna 2005 perustettu Cargotec on suomalainen pörssiyritys, joka tarjoaa lastin- ja kuormankäsittelyratkaisuja lähikuljetuksiin, laivoihin, satamiin ja terminaaleihin. Yritys työllistää noin 11500 ihmistä 45 eri maassa, ja vuonna 2020 sen liikevaihto oli noin 3,3 mrd. €. Cargotecilla on kolme tuotemerkkiä, satamissa operoiva Kalmar, ajoneuvojen kuormankäsittelyyn erikostunut Hijab ja merilastin johtava toimija MacGregor. Vastuullisuusviestinnän taso on yrityksessä kattava ja vuosittain julkaistaan vuosikertomuksen lisäksi erillinen GRI-Indeksi, jossa on perehdytty yrityksen toiminnan kannalta olennaisiin asioihin. (Cargotec GRI Index 2020, 2021; Cargotec, 2021)

Wärtsilä

Wärtsilä toimittaa älyteknologiaa ja kokonaislinkaariratkaisuja merenkulku- sekä energiamarkkinoille. Erityisesti laivamoottoreihin ja voimalaitoksiin keskittynyt energiategollisuus konserni perustettiin vuonna 1834. Sittemmin yritys on kasvanut vajaan 18 800 työntekijän toimijaksi, joka operoi yli 70 eri maassa ja jonka liikevaihto oli 4,6 mrd.€ vuonna 2020. Wärtsilän vastuuraportointi laaditaan GRI-standardeja laajalla tasolla noudattaen, ja se julkaistaan osana vuosiraporttia. (Wärtsilä vuosikertomus 2020,2021; Wärtsilä, 2021)

Tokmanni

Tokmanni on vuonna 1989 perustettu vähittäiskaupan yritys, joka on vuosien saatossa kasvanut Suomen suurimmaksi halpakauppaketjuksi. Vuoden 2020 lopussa Tokmanni työllisti 4056 työntekijää ympäri Suomen. Yrityksen toimintaan kuuluvat vajaan 200 myymälää, verkkokauppatoiminta sekä logistiikkakeskus ja sen liikevaihto oli 1,1 mrd.€ vuonna 2020. Tokmanni raportoi yritys vastuusta erillisellä englanninkielisellä julkaisulla, GRI-standardeja noudattaen. (Tokmanni, 2021; Tokmanni Sustainability Report 2020, 2021)

Alko

Alko Oy on suomalainen valtio-omisteinen alkoholin vähittäismyynnin ketju, jolla on monopoli asema yli 5,5% alkoholijuomien myynnissä. Vuonna 1932 perustettu Alko työllisti vuonna 2020 2454 henkilöä 364 liikkeessä ympäri Suomen, ja sen liikevaihto samana vuonna oli 1,3 mrd.€. Vastuuasioista Alko raportoi yhdistetyn vuosikertomuksen ja vastuullisuusraportin muodossa, GRI:n ohjeistuksia vuodesta 2004 lähtien noudattaen. (Alko vastuullisuusraportti 2020, 2021; Alko, 2021)

Stockmann Group

Stockmann on pitkän historian suomalainen kuluttajatuotekauppaa harjoittava pörssi-yhtiö, joka perustettiin Helsingissä vuonna 1862. Konserni jakautuu kahteen liiketoimintayksikköön, tavaratalo Stockmanniin ja sen verkkokauppaan, sekä vaateliikeketju Lindexiin. Stockmann työllisti vuonna 2020 5991 henkilöä, ja sen liikevaihto oli noin 790,9 milj. €. Yrityksen vastuullisuusraportointi on hoidettu viimeisen vuosikymmenen ajan erillisellä vastuujulkaisulla, johon on vuodesta 2013 sisällytetty GRI-tietoa standardeja hyödyntäen. (Stockmann vastuullisuus 2020, 2021; Stockmann 2021)

Fiskars Group

Fiskars aloitti toimintansa vuonna 1649 rautaruukkina, ja vuoteen 2020 tultaessa pörssilistatun konsernin liikevaihto oli 1,1 mrd.€, henkilöstö 7000 työntekijää ja tuotteita saatavilla yli 100 maassa. Fiskars on järjestänyt toimintonsa kolmeen liiketoimintayksikköön: kattaus- ja sisustuskategorioiden Vitaan, puutarha- ja ulkoilukategorioiden Terraan sekä ruuanlaitto-, askartelu- ja saksikategorioiden Creaan. Kansainvälisen kuluttajatuoteyhtiön brändeihin kuuluvat muun muassa Fiskars, Gerber, Iittala ja Royal Copenhagen. Fiskars julkaisee vuosittain erillisen englanninkielisen ja konsernitasoisen vastuuraportin, joka on toteutettu GRI standardeja noudattaen. (Fiskars sustainability report 2020, 2021; Fiskars, 2021)

Atria

Pitkät juuret ruoka-alan parissa omaava Atria on perustettu Kuopiossa vuonna 1903. Atria on pohjoismaiden ja Viron johtavia liha- ja ruoka-alan yrityksiä, jonka neljä suurinta markkina-aluetta järjestyksessä ovat Atria Suomi, Atria Ruotsi, Atria Tanska ja Viro sekä Atria Venäjä. Elintarvikeyrityksen liikevaihto vuonna 2020 oli 1,5 mrd.€ ja samana vuonna henkilöstöön kuului 4440 työntekijää. Atria on toteuttanut yritys vastuuraportointia vuodesta 2009, ja vastuuraportointia GRI:tä hyödyntäen. (Atria yritys vastuuraportti 2020, 2021; Atria, 2021)

Fazer Group

Vuonna 1891 perustettu Fazer on merkittävä toimija Suomen elintarvikkeiden markkinoilla. Sen liiketoiminta jakautuu kolmeen päälinjaan, jotka ovat Fazer Makeiset, Fazer Leipomot sekä Fazer Lifestyle Foods. Fazerin päätoiminta-alueet ovat Pohjoismaissa, Baltiassa ja Venäjällä, mutta toimintaa on myös 40 muussa maassa ympäri maailmaa. Liikevaihtoa konserni kerrytti 1,1 mrd. € vuonna 2020, ja työllisti lähes 8500 henkilöä. Yritys sisällyttää vastuuraportoinnin osaksi vuosikatsaustaan, ja lisäsi GRI-standardien hyödyntämisen raportointiinsa ensimmäisen kerran vuonna 2020. (Fazer-konsernin vuosikatsaus 2020, 2021; Fazer Group, 2021)

HKScan

HKScan perustettiin vuonna 1913 ja sittemmin elintarvikeyritys on kasvanut yli 7000 työntekijän ruokataloksi, jonka kotimarkkinoita ovat Suomen lisäksi Ruotsi, Baltia ja Tanska. HKScan myy ja valmistaa sian-, naudan-, lampaan- ja siipikarjanlihaa sekä erilaisia niistä jalostettuja tuotteita tunnettujen tuotemerkkiensä, esimerkiksi HK:n ja Kariniemen alla. Vuonna 2020 HKScanin liikevaihto oli 1,8 mrd.€. Yritys raportoi vastuullisuudestaan vuosikertomuksessaan, ja raportti on

toteutettu GRI-standardeja noudattaen. (HKScan vuosikertomus 2020, 2021; HKScan, 2021)

Kesko

Kesko on suuri kaupanalan toimija, joka perustettiin vuonna 1940 neljän alueellisen tukkukaupan yhdistyessä. Se harjoittaa yritystoimintaa päätoimialanaan tukkukauppa päivittäistavarakaupan, rakentamisen- ja talotekniikan kaupan sekä autokaupan parissa. Vuonna 2020 Kesko työllisti yhteensä 17650 työntekijää, ja sen liikevaihto oli 10,6 mrd.€. Vuodesta 2014 lähtien Kesko on käyttänyt vuosiraportoinnissaan IIRC:n integroidun raportoinnin ohjeistusta ja tarjoaa laajan vuosiraportin, jonka kestävä kehityksen osiossa raportoidaan GRI-standardeja noudattaen. (Kesko vuosiraportti 2020, 2021; Kesko, 2021)

Oriola

Oriola on tukkukaupan yhtiö, joka toimii terveyden ja hyvinvoinnin parissa Pohjoismaissa, päämarkkinoinaan erityisesti Suomi ja Ruotsi. Oriola tarjoaa lääkkeiden ja hyvinvointituotteiden jakelupalveluita, omia tuotteita ja palveluita sekä Ruotsissa apteekkitoimintaa. Oriola konserni perustettiin vuonna 2006 ja vuonna 2020 yhtiön liikevaihto oli noin 1,8 mrd.€ ja sen henkilöstöön kuului 4300 työntekijää. Vuonna 2020 Oriola raportoi yritys vastuutiedoista kahdessa osassa: yritys vastuun teemoista osana hallituksen toimintakertomusta ja yksityiskohtaisemmin GRI-liitteessä standardeja noudattaen. (Oriola GRI supplement 2020, 2021; Oriola, 2021)

Nordea

Nordea on pohjoismainen yleispankki, jolla on toimipaikka 20 eri maassa. Nordea syntyi vuonna 2001 neljän pankin fuusioituessa yhdeksi toimijaksi. Pankki operoi neljällä liiketoiminta-alalla, joita ovat henkilöstöasiakkaiden Personal Banking, yritysasiakkaiden Business Banking, suuryritysten ja yhteisöasiakkaiden Large Corporates & Institutions- rahoitusratkaisut sekä säästämis-, sijoittamis- ja vakuutus tuotteiden Asset & Wealth Management. Vuonna 2020 Nordean liikevaihto oli 8,5 mrd.€ ja sen henkilöstöön kuului 28000 työntekijää. Nordea julkaisee vuosittain erillisen englanninkielisen vastuullisuusraportin, joka on valmistettu GRI-standardeja noudattaen. (Nordea sustainability report 2020, 2021; Nordea, 2021)

OP Ryhmä

OP Ryhmä on osuustoiminnallinen finanssiryhmä, jonka muodostavat 137 jäsenosuuspankkia yhdessä keskusyhteisö OP Osuuskunnan ja sen tytär- ja lähiyhteisöiden kanssa. Pankin toiminta alkoi 1900-luvun alussa ja sittemmin yli kahden miljoonan omistaja-asiakkaan OP:sta on kasvanut Suomen suurin finanssiryhmä, jonka palveluksessa työskenteli vuonna 2020 yli 12000 henkilöä. OP Ryhmän liiketoiminta on jaettu kolmeen liiketoimintasegmenttiin, jotka ovat Vähittäispankki, Yrityspankki sekä Vakuutus. Pankkiryhmän vastuuraportointi toteutetaan vuosikatsauksena, joka sisältää vastuullisuusraportoinnin GRI-standardeja noudattaen. (OP vuosikatsaus 2020, 2021; OP, 2021)

Sampo Group

Sampo Group on emoyhtiö Sampo Oyj:n ja sen tytäryhtiöiden muodostama vakuutusyhtiökonserni. Vuonna 1909 perustetun Sammon neljä pääliiketoimintaa ovat If vahinkovakuutus Pohjoismaissa, Mandatum Life henkivakuutusliiketoiminta Suomessa ja Baltian maissa, digitaalisella alustalla toimiva Hastings Isossa-Britanniassa sekä Tanskassa henki- ja vahinkovakuutusten parissa toimiva Topdanmark. Yrityksen vuoden 2020 henkilöstön lukumäärä oli keskimäärin 13 227 työntekijää. Sampo julkaisee konsernin laajuisen yritysraportin vuosittain, ja raportoi siinä GRI-standardeja hyödyntäen. (Sampo CSR report 2020, 2021; Sampo 2021)

VR Group

VR Group on Suomen valtion omistama logistiikan ja kuljetuksen konserni, jossa työskentelee 6000 ihmistä, ja jonka liikevaihto oli vuonna 2020 791,9 milj. €. VR operoi pääosin Suomessa, mutta sillä on toimintaa myös ulkomailla, erityisesti Venäjällä. Konserni tarjoaa valikoimaa sekä yksityis- että yritysasiakkaille ja liiketoimintoihin kuuluvat joukkoliikennepalvelujen VR matkustajaliikenne, logistiikkaliiketoimintaa harjoittava VR Transport ja kunnossapitoon keskittyvä VR FleetCare. Juna-alan yritys julkistaa vastuutietoa erillisellä vastuuraportilla ja raportoi yritysvaluutta GRI-standardeja noudattaen. (VR Group vastuullisuusraportti 2020, 2021; VR Group, 2021)

Posti

Posti on suomalainen, valtio-omisteinen julkinen osakeyhtiö. Kyseessä on kuljetus- ja huolinta-alan palveluyritys, joka tarjoaa erilaisia postin, logistiikan, rahdin ja verkkokaupan palveluja. Posti toimii kahdeksassa maassa, mutta päätoiminta keskittyy Suomeen, Venäjälle ja Baltian maihin. Yrityksen juuret juontavat kauas historiaan, kun Suomen postilaitos perustettiin vuonna 1638. Nykyään henkilöstöön kuuluu 21000 työntekijää ja vuonna 2020 yhtiön liikevaihto oli noin 1,6 mrd. €. Posti julkaisee vuosittain vastuullisuusraportin, johon sisältyy core-tasoisesti laadittu GRI-Indeksi. (Posti vastuullisuusraportti 2020, 2021; Posti, 2021)

Nokia

Nokia on verkkoteknologian kehittämiseen erikoistunut elektroniikkayritys, jonka valikoimaan kuuluu verkkoratkaisuja, -ohjelmistoja ja -palveluja sekä lisensiointimahdollisuuksia. Vuonna 1865 puusellutehtaana aloittanut Nokia toimii 130 maassa ja vuonna 2020 yrityksellä oli 92000 työntekijää ja sen liikevaihto oli 21,9 mrd.€. Vastuusta yritys raportoi erillisessä englanninkielisessä vastuullisuusraportissa, GRI-standardeja noudattaen. GRI-Indeksi tarjotaan vielä vastuuraportista erillisenä dokumenttina yhdessä muiden raportointiviitekehysten (SASB, SDG) kanssa. (Nokia key ESG frameworks 2020,2021; Nokia, 2021)

Elisa

Elisa Oyj on tietoliikenne- ja digitaalisten palveluiden yritys, joka perustettiin vuonna 1882. Sittemmin ICT-konserni on laajentunut tasaisesti puhelinverkon liikenteestä digitaaliseen tietoliikenteeseen, viestintään ja telekommunikaatiopalveluihin, joita tarjotaan kuluttaja-, yritys- ja julkishallinnon asiakkaille. Elisa Oyj:n päämarkkina-alueet ovat Suomi ja Viro, mutta yritys operoi kansainvälisesti yli 100 maassa. Vuonna 2020 Elisa työllisti yli 5 000 henkilöä ja sen

liikevaihto oli 1,89 mrd.€. Yritysvastuusta konserni raportoi GRI raportointikri-
teeristöä noudattaen. (Elisa vuosikertomus 2020, 2021; Elisa, 2021)

Vaisala

Vaisala kehittää ja valmistaa erityisesti säähän, ympäristöön ja teollisuuden kes-
kittyviä mittausinstrumentteja – ja ratkaisuja. Vuonna 1936 perustettu yritys työl-
listää noin 1900 työntekijää 16 maassa, ja vuonna 2020 sen liikevaihto oli 379,5
milj.€. Kokonaisuutena teknologiatoimija vie tuotteitaan yli 150 maahan eri so-
veltuvuusalueille, kuten esimerkiksi lääketeknologiaan ja meteorologiaan. Vai-
salan vastuuraportointi on integroitu osaksi vuosiraporttia ja yritys noudattaa
GRI-standardien ohjeistoa. (Vaisala vuosiraportti 2020, 2021; Vaisala, 2021)

Neste

Neste on öljynjalostusyhtiö ja uusiutuvan dieselin sekä lentopolttoaineen valmis-
taja, joka perustettiin Suomessa vuonna 1948 turvaamaan maan öljyhuolto. Tänä
päivänä Neste toimii globaalisti ja sillä on tuotantoa Suomessa, Alankomaissa ja
Singaporessa. Vuonna 2020 yhtiö työllisti 4833 henkilöä ja sen liikevaihto oli
11,75 mrd.€. Vastuullisuuden tavoitteellisesti suhtautuva Neste sijoittui vuonna
2021 neljänneksi maailman sataa vastuullisinta yritystä kuvaavalla Global 100
listalla. Yritys julkaisee vastuuraportoinnin osana vuosikertomustaan ja raportoi
GRI-standardeja noudattaen. (Neste vuosikertomus 2020, 2021; Neste, 2021)

Fortum

Fortum on vuonna 1998 perustettu suomalainen energiayhtiö. Fortumilla on lii-
ketoimintaa kymmenessä maassa ja Suomessa sen toiminta keskittyy sähkön tuo-
tantoon ja myyntiin, kaukolämmön- ja kylmän tuotantoon sekä tulevaisuuden
energiaratkaisujen tarjoamiseen. Yhtiön liikevaihto oli vuonna 2020 4,9 mrd.€ ja
se työllisti 1143 ihmistä. Vastuullisuustiedoista sähköyhtiö tiedottaa erillisellä
kestävän kehityksen vuosittain julkaistavalla raportilla, joka on toteutettu GRI-
standardeja noudattaen. (Fortum kestävä kehitys 2020, 2021; Fortum, 2021)

5.2 Menetelmä

Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus on tieteellisen tutkimuksen menetel-
mäsuuntaus, jossa pyritään havainnoimaan, ymmärtämään ja selittämään syväl-
lisesti tutkimuskohteen ominaisuuksia tai merkityksiä. Usein laadullisen tutki-
muksen vastinparina mainitaan kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus, jossa
tutkimusongelmaa lähestytään tilastollisen tulkinnan ja numeroiden kautta.
Nämä kaksi menetelmää eivät kuitenkaan sulje toisiaan pois. (Alasuutari, 2011.)
Tämä tutkimus on toteutettu kvalitatiivisin keinoin ja yritysvastuuraportteja on
tulkittu sisällönanalyysin avulla. Kyseessä on tyypillinen tutkimusmenetelmä
erityisesti juuri yritysvastuun kentällä, kuten esimerkiksi Dahlsrud (2008) ja
Kumar ym. (2015) osoittavat.

Sisällönanalyysi on yksi laadullisen tutkimuksen perusmenetelmistä, jonka
avulla pyritään muodostamaan tutkittavasta ilmiöstä tiivis, selkeä ja vaivatta tul-
kittavissa oleva kuvaus. Se tarjoaa systemaattisen ja objektiivisen tavan toteuttaa

laadullista tutkimusta, ja on hyödynnettävissä niin tekstin, puheen kuin visuaalisenkin aineiston kanssa. Sisällönanalyysiä eivät sido mitkään tiukat teoreettiset kehykset, ja se soveltuu siksi hyvin laajojen ja strukturoimattomienkin aineistojen käsittelyyn. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 145-165.) Tutkittavasta ilmiöstä pyritään analyysin keinoin muodostamaan yksinkertaistettu kuvaus, jonka avulla tutkimustulokset pystytään asettamaan laajempaan teoreettiseen viitekehykseen tai tukemaan aiempaa aiheeseen liittyvää teoriaa. Sisällönanalyysi jakautuu laadulliseen sisällönanalyysiin ja kvantitatiivisempaan sisällön erittelyyn. Laadullinen sisällönanalyysi mielletään sanallisena kuvailuna, kun taas erittelyssä aineistoa käsitellään määrällisen tutkimuksen, jopa tilastoinnin keinoin. Eri suuntaukset eivät kuitenkaan ole toisiaan poissulkevia, vaan esimerkiksi laadullisen sisällönanalyysin tukena voidaan käyttää kvantitatiivista hahmottamista. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s.173.) Kun laadulliseen aineistoon sovelletaan määrällistä analyysiä, johon sitoutuu esimerkiksi käsiteltävän asian luokittelua, puhutaan kvantifioinnista (Eskola & Suoranta, 1998).

Sisällönanalyysiä voidaan tehdä aineistolähtöisesti, teoriaohjaavasti tai teorialähtöisesti. Aineistolähtöisessä analyysissä aikaisemmillä tiedoilla, oletuksilla tai teorioilla ei pitäisi olla mitään vaikutusta ilmiön tutkimiseen tai päätelmien syntymiseen, vaan analyysin oletetaan olevan täysin aineistopohjaista. Käytännössä tämä on kuitenkin hyvin haastavaa jollei mahdotonta, sillä hallussa olevaa tietoa tai ajatuksia ei voida kadottaa ja rajata niitä näin täysin tutkimusaiheen ulkopuolelle. (Eskola & Suoranta 1998; Salo, 2015.) Teoriaohjaavassa analyysissä teoriaa hyödynnetään aineistolähtöisen tulkinnan apuna, mutta analysointi ei pohjaudu suoraan mihinkään valmiiseen teoriaan tai malliin. Teorialähtöinen analyysi puolestaan nojautuu jo olemassa olevaan malliin, teoriaan tai ajattelukaavaan, jonka pohjalta määritellään ilmiöön sitoutuneet käsitteet ja analyysiä ohjaava kehys. (Eskola & Suoranta, 1998.) Tässä tutkimuksessa on hyödynnetty teoriaohjaavaa analyysiä, ja tutkimusprosessia ovat ohjanneet aikaisemmissä luvuissa määritellyt käsitteet ja teoriapohjat, mutta analyysi ei pohjaudu niihin kaikilta osin.

Laadullisen tutkimuksen analyysi käynnistyy tutkimuskohteen löytämisellä ja selkeällä rajaamisella. Sen jälkeen aineisto käydään läpi kooditusta apuna käyttäen ja oleellisiksi merkityt asiat kerätään yhteen ja luokitellaan, teemoitellaan tai tyypitellään halutulla tavalla. Tämän analyysin pohjalta kirjoitetaan lopuksi yhteenveto. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 147-148.) Sisällönanalyysin keskeinen idea on työstää suuria tekstimääriä käyttämällä apuna koodaamisen sääntöjä. Koodaus eli tekstin jäsentely voidaan tehdä merkitsemällä ja erottelemalla oleellisia kohtia aineiston joukosta ja rajaamalla samalla aiheeseen kuulumatonta tietoa tutkimuksen ulkopuolelle (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s.148). Koodatessa aineistosta jäljitetään säännönmukaisuuksia, toistoa tai järjestystä. Kun tärkeiksi katsotut asiat on löydetty, ne merkataan ja erotetaan lopusta aineistosta. Sen jälkeen merkattuja asioita voidaan koota, nimetä, jäsenellä ja käsitteellistää tutkimuksen tavoitteen mukaisesti. Tärkeää on, että sisällönanalyysin pohjana oleva koodaus säilyy systemaattisena läpi tutkimuksen. (Salo, 2015.)

Koodaus ei vielä yksinään kelpaa analyysiksi, vaan on vasta yksi työvaiheista. Varsinainen analyysi toteutetaan koodaamisen jälkeen teemoittelun, tyypittelyn ja luokittelun keinoin. Silloin aineistosta löydettyt tärkeiksi katsotut asiat

järjestellään uudelleen ja tavoitteena on saavuttaa kokonaisvaltainen tulkinta ja validit johtopäätökset. Teemoittelulla tarkoitetaan aineiston pilkkomista ja ryhmittelyä erilaisten aihepiirien alle, jonka jälkeen voidaan esimerkiksi vertailla eri teemojen esiintymistä. Tyypittelyssä aineisto taas ryhmitellään tyypeiksi yhdistämällä joukko samaa teemaa koskevia ajatuksia tai näkökulmia, jotka tiivistetään yleistyksiksi. (Eskola & Suoranta, 1998.) Luokittelussa aineistosta määritellään luokkia, joiden esiintyvyyttä voidaan jäsentää (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s.149). Tässä tutkimuksessa koodauksen jälkeen on edetty kuvailevan analyysin ohella juuri luokitteluun ja tuloksia on kuvannettu taulukoinnin avulla. Sosiaalisen vastuun indeksien hyödyntämisen tasoa ja kattavuutta tarkasteltaessa aineisto luokiteltiin ennen kaikkea vastuun tunnuslukuja hyödyntäen, jonka jälkeen kunkin indeksien esiintyvyyttä on eritelty dokumenttikohteisesti. Lopulta näin havaitut ilmiöt on järjestelty ja niiden avulla on muodostettu päätelmiä tämänhetkisen sosiaalisen vastuun raportoinnin tasosta ja laadusta.

Teoriaosuudessa on hahmoteltu niitä kategorioita ja viitekehyksiä, joihin tutkimusaineistoa suhteutetaan. Edellä on käsitelty esimerkiksi erilaisia sosiaaliseen vastuuteen liittyviä kansainvälisiä aloitteita ja sitoumuksia, GRI:n mukaisen vastuuraportoinnin piirteitä sekä tärkeimpänä kaikista GRI:n sosiaalisen vastuun raportoinnin kehystä, johon tutkimuksen analyysiosiossa eniten keskitytään. Aineistoa on sen jälkeen analysoitu pohjaten näiden tekijöiden muodostamaan viitekehykseen. Tutkimuksessa on hyödynnetty havainnollistamisen apuna myös kvantifiointia eri tekijöiden esiintyvyyksiä eriteltäessä. Sisällönanalyysin avulla etsitään vastauksia johdannossa esiteltyihin kahteen tutkimuskysymykseen, jotka ovat:

1. *Kuinka kattavasti yritys vastuusta raportoidaan erityisesti sosiaalisesta näkökulmasta suomalaisten suurten yritysten parissa?*
2. *Mitkä GRI-standardin mukaiset sosiaalisen vastuun tunnusluvut korostuvat aineiston raportoinnissa?*

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

6.1 Yleistä

Tutkimuksen tulosluvussa eritellään aineistosta tehtyjä löydöksiä ja pyritään vastaamaan aiemmin asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Kohdeyritysten yritys- vastuuraportoinnin ja GRI-informaation joukosta merkityksellisiksi koettuja asioita on eritelty kuvailun ja taulukoinnin avulla. Ensimmäisessä alakohdassa käydään läpi yritysvastuuraportoinnin toteuttamistapoja, julkaisujen tyyppejä sekä vertaillaan raporttien pituutta ja julkaistun informaation määrää. Lisäksi eritellään mahdollisia eroja vapaaehtoisten ja laissa velvoitettujen toimijoiden raportoinnin välillä. Toisessa alaluvussa keskitytään yritysten määrittelemiin vastuun tavoitteisiin, yleisimpiin vastuusitoumuksiin ja raporttien etenemisen kaavoihin. Viimeinen alaluku puolestaan keskittyy sosiaalisen vastuun painotuksiin käyttäen tulkinnassa apuna GRI-ohjeiston mukaisia sosiaalisen vastuun tunnuslukuja.

6.2 Tulokset

6.2.1 Yritysvastuuraportoinnin käytänteet

Kaikki tutkimukseen valitut yritykset toteuttavat vastuuraportointiaan GRI:n ohjeiden mukaisesti, mutta aineistosta on löydettävissä eroja raportointikäytänteiden välillä. Yritys vastuun informaatiota voidaan jakaa erillisessä julkaisussa tai vuosikertomuksen yhteydessä taloudellisen informaation ohella. Kuvio 4 taulukoi kootusti millaisessa muodossa tutkittavat yritykset raportoivat vastuutoimistaan ja onko julkaistu tieto laadittu GRI-standardeja noudattaen vai hyödynnäen. Lisäksi kerrotaan, millä toimialalla yritykset operoivat, kuinka monta sivua on omistettu vastuullisuusteemalle ja ketkä organisaatiot kohtaavat laissa määritellyn raportointivelvoitteen.

36% tutkittavista yrityksistä julkaisee yritys vastuutietoaan osana vuosikertomusta, johon on integroitu myös taloudellinen ja hallinnollinen informaatio. Toinen pääkeino on julkaista täysin erillinen vastuullisuusraportti esimerkiksi sustainability report tai kestävän kehityksen raportti - nimikkeellä, ja näin menettelevät 64% tutkimuksen yrityksistä. Jotkut yritykset, kuten OP, Elisa ja Kesko julkaisevat teoriassa vastuutiedon osana vuosiraporttiaan, mutta ovat jakaneet vuosiraportin erillisiin dokumentteihin. Vastuu on näistä yksi ja muita voivat olla esimerkiksi tilinpäätös ja toimintakertomus, palkitsemisraportti, selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä sekä riskienhallintaraportti. Toisissa taas vastuutieto on osa vuosiraporttia, mutta taloudellinen informaatio eli tilinpäätös ja toimintakertomus on puolestaan eritelty omaan julkaisuunsa. Sekä yhdistetyn että erillisen raportoinnin toteuttajista osa julkaisi GRI:n mukaisen raportin vielä

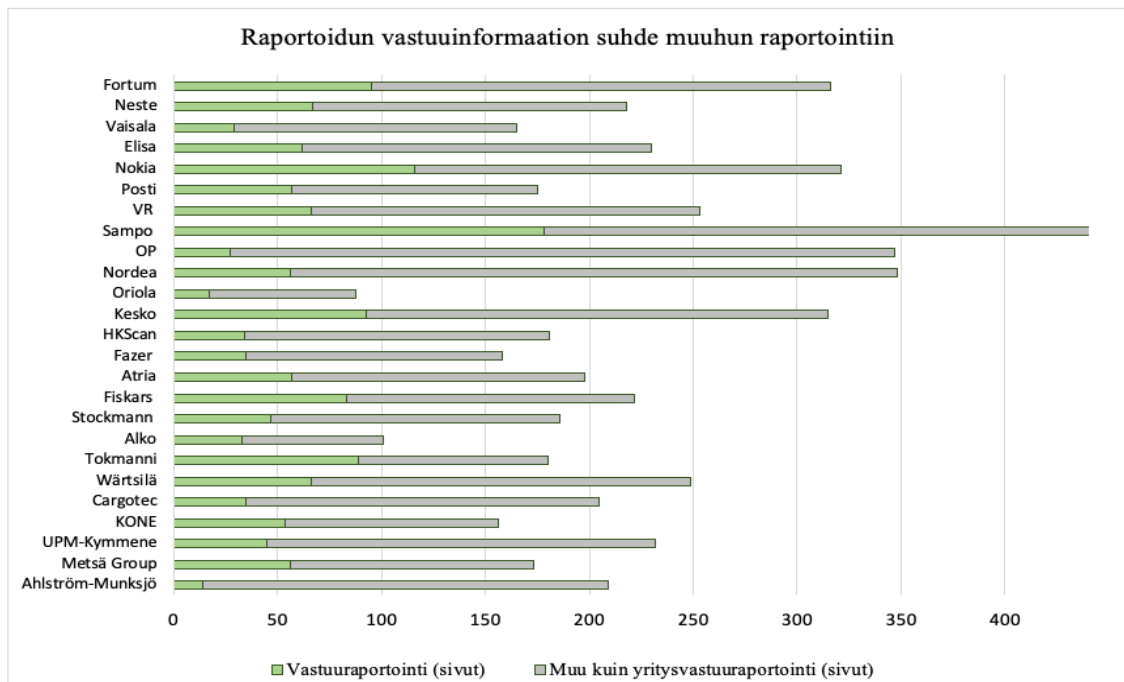
omana julkaisunaan. Vaikka lopulta jaettu tieto on teoriassa vastaavanlaista, se tarjoillaan vaihtelevissa muodoissa. Voidaan siis nähdä, että raportointikäytännöt ovat vielä tässä suhteessa vakiintumattomia.

Yritys	Raportin muoto	Sivut	GRI: hyödyntäen	GRI: noudattaen	Raportointi velvoite	Toimiala
Ahlström-Munksjö	Yhdistetty	14		Core		Metsä- ja paperiteollisuus
Metsä Group	Erillinen	56		Comprehensive		Metsä- ja paperiteollisuus
UPM-Kymmene	Yhdistetty	45		Core	X	Metsä- ja paperiteollisuus
KONE	Erillinen	54		Core	X	Teollisuustuotteet/-palvelut
Cargotec	Yhdistetty	35		Core	X	Teollisuustuotteet/-palvelut
Wärtsilä	Yhdistetty	66		Comprehensive	X	Teollisuustuotteet/-palvelut
Tokmanni	Erillinen	89		Core	X	Vähittäismyynti
Alko	Yhdistetty	33		Core		Vähittäismyynti
Stockmann	Erillinen	47	X		X	Kuluttajatuote
Fiskars	Erillinen	83		Core	X	Kuluttajatuote
Atria	Erillinen	57	X		X	Elintarvike
Fazer	Yhdistetty	35	X			Elintarvike
HKScan	Yhdistetty	34		Core	X	Elintarvike
Kesko	Erillinen	93		Core	X	Tukkukauppa
Oriola	Erillinen	17		Core		Tukkukauppa
Nordea	Erillinen	56			X	Rahoitus
OP	Erillinen	27		Core		Rahoitus
Sampo	Erillinen	178		Core		Rahoitus
VR	Erillinen	66		Core		Logistiikka ja kuljetus
Posti	Erillinen	57		Core		Logistiikka ja kuljetus
Nokia	Erillinen	116		Core	X	Teknologia ja ICT
Elisa	Erillinen	62		Core	X	Teknologia ja ICT
Vaisala	Yhdistetty	29		Core	X	Teknologia ja ICT
Neste	Yhdistetty	67		Core	X	Öljy- ja energiahyödykkeet
Fortum	Erillinen	95		Core	X	Öljy- ja energiahyödykkeet

Taulukko 1 Tutkittavien yritysten perustiedot

Kuten taulukosta 1 nähdään, raportoivat useimmat yritykset GRI-standardeja noudattaen. Teoriaosuudessa eriteltiin, että GRI-ohjeistuksen mukaista vastuuraportointia voi toteuttaa joko standardeja noudattaen tai hyödyntäen. Noudattamista voi tehdä perustasoisesti (core) tai laajalla tasolla (comprehensive). GRI:tä noudattamalla yritys sitoutuu seuraamaan pakollisia ohjeita, kun hyödyntäminen puolestaan antaa vapautta, mutta saattaa heikentää raportin uskottavuutta. (GRI, 2018) Tutkimuksen yrityksistä Fazer, Stockmann ja Atria toteuttavat raportointinsa standardeja hyödyntäen ja loput yrityksistä (88%) raportoivat standardeja noudattaen. Valtaosa aineiston yritysvastuuraporteista on toteutettu core-tason raportoinnin mukaan (80%) ja vain kaksi organisaatiota on raportoinut laajalla comprehensive-tasolla. Nämä ovat Wärtsilä ja Metsä Group. Lähtökohtaisesti eri tasoilla toteutettu raportointi on yhtä arvokasta ja yritys valitsee itselleen ja sidosryhmilleen parhaiten soveltuvan tavan. Laadukasta raportointia voi luonnollisesti toteuttaa vaikka täysin riippumatta GRI:n asettamista rajoista. Kuitenkin on perusteltua pohtia, tuoko kilpailijoita laajempi ja perusteellisempi raportointi etua, mainehyötyä tai vahvemman aseman avainsidosryhmien silmissä. Kilpailun ollessa kovaa, esimerkiksi sijoittajien näkökulmasta perusteellista vastuuraportointia tuottava toimija saattaa hyvinkin erottua joukosta edukseen.

Vastuuraporttien sivumäärien pohjalta on laskettu vastuutiedon määrä suhteutettuna yrityksen koko vuosiraportointiin (kuvio 4). Vastuuraportoinnin sivumääriin on laskettu mukaan vuosiraportin vastuullisuusosuosuus, erillinen yritys vastuuraportti ja GRI-indeksit. Vuosiraporttiin kokonaisuutena puolestaan lukeutuvat vastuukatsausten lisäksi vähintään organisaatioiden taloudelliset tiedot sisältäen tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen, palkitsemisraportti ja selvitys hallinto- ja ohjauskäytännöistä. Riippuen organisaatioista, nämä tiedot on ilmoitettu yhdestä viiteen eri raportissa, osa tiiviimmin ja osa hyvinkin runsaasti. Vastuulinformaation ja muun raportoinnin suhteen vertailun tavoitteena on kuvata, minkä verran kukin yritys on halukas raportoimaan vastuullisuuden toimista, strategiasta ja tavoitteista. On kuitenkin huomioitava, että monisivuinen vastuujulkaisu ei automaattisesti tarkoita kattavampaa tai informatiivisempaa raportointia, puhumattakaan edistyneemmästä yritys vastuun harjoittamisesta. Joskus laeva kuvailu saattaa jopa hukata alleen tärkeän tiedon tai vaikeuttaa sen löytämistä. Näin ollen tiiviisti ilmaistu sisältö voi tilanteesta riippuen tarjota selkeämmän ja tarkoituksenmukaisemman kuvan kuin monisataasivuinen katsaus.

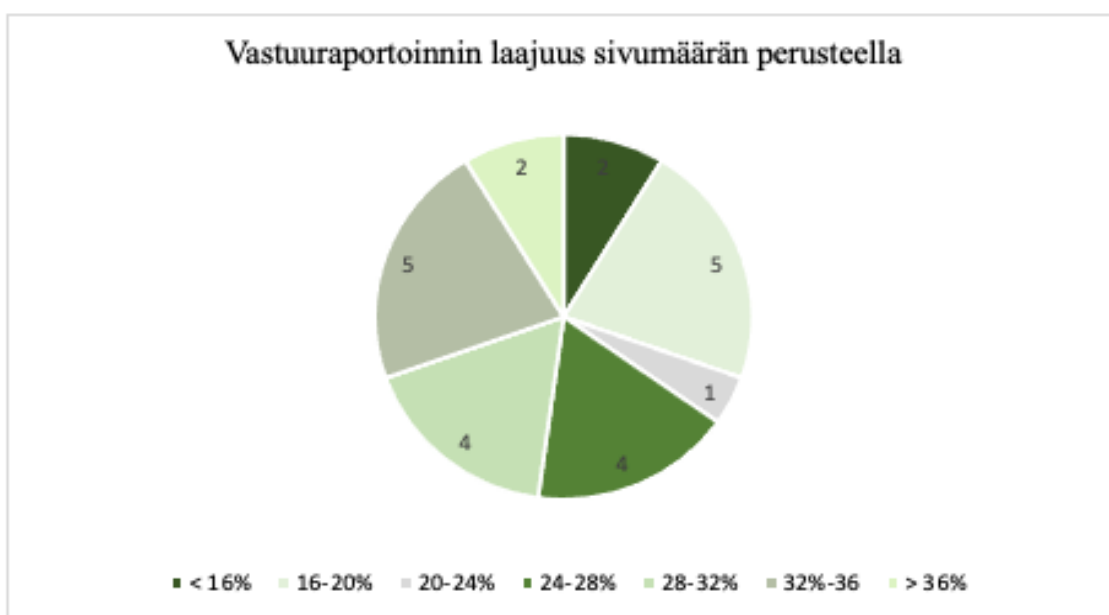

Kuvio 4 Vastuuraportoinnin suhde

Vastuuraportoinnin laajuutta sivumäärien perusteella tarkasteltaessa huomataan, että niin yritys vastuusta julkaistun raportoinnin kuin myös muun vuosittaisen raportoinnin määrä vaihtelee merkittävästi eri yritysten välillä. Suppeimmillaan vastuusta raportoi Ahlström-Munksjö 14 sivun verran, kun laajimman yritys vastuun dokumentoinnin tutkittujen yritysten parissa julkaisee Sampo 178 sivulla. Vaihteluvälit yritysten välillä olivat siis melko laavia. Vastuuraportoinnin keskimääräinen pituus aineiston parissa on 60,4 sivua. Sivumäärällisesti lyhyimpien yritys vastuun raporttien joukkoon kuuluvat Oriola, OP ja Vaisala, kun taas Sammon ohella Nokia, Fortum ja Kesko julkaisevat pisimmät raportit. Mielenkiintoista on huomata, etteivät kumpaakaan ääripäätä edusta minkään tietyn

toimialan yritykset, vaan tulokset ovat vaihtelevia. Kun vastuuraportointi puolestaan suhtautetaan kokonaisraportointiin prosenttiosuutena, tulokset muuttuvat hieman. Suhteessa yritys vastuusta eniten raportoi Tokmanni 51,1 prosentilla, mutta suppeimpana raportojana myös suhteellisesti mitattuna jatkaa Ahlström-Munksjö 6,7 prosentilla.

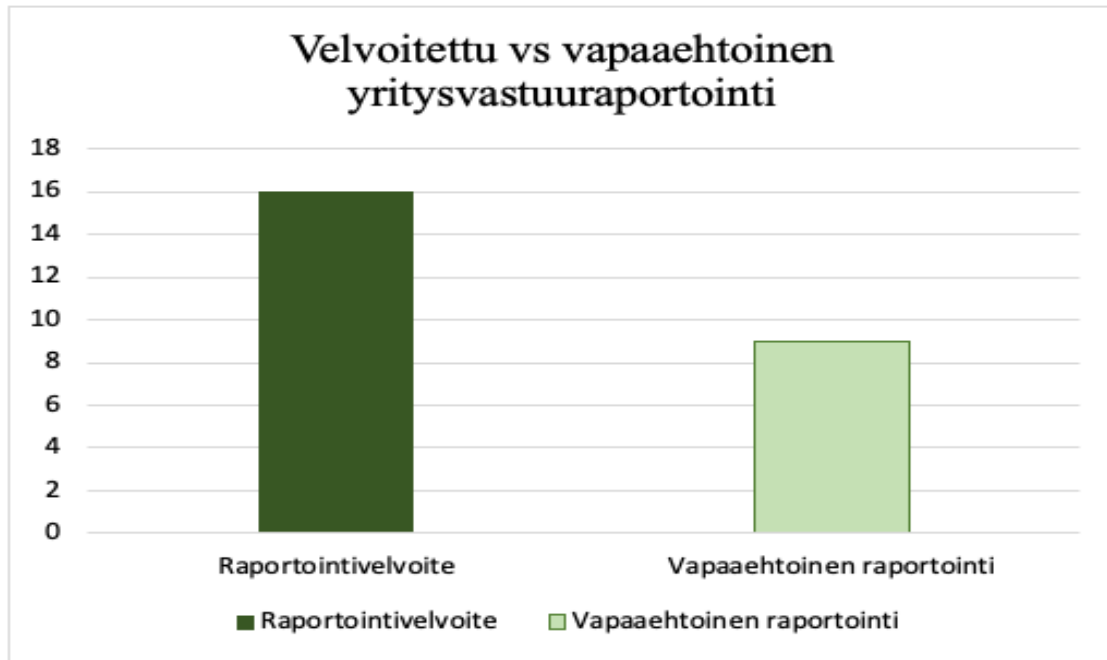
Mikäli organisaatio toteutti yhdistettyä raportointia, sen yritys vastuun informaatio julkaistiin systemaattisesti tiiviimmässä sivumäärässä, mutta kun vertailaan suhteellisia raportointilukuja yhtä selkeää eroa ei löydy. Sekä erillisen että yhdistetyn raportoinnin ryhmissä yritys vastuun suhteellinen määrä vaihtelee alle kymmenestä prosentista lähes neljäänkymmeneen. Suurimmat suhdeluvutkin löytyvät kuitenkin niiltä yrityksiltä, jotka julkaisevat informaatiota erillisissä raporteissa. Tulokseen voivat vaikuttaa esimerkiksi GRI-raportoitavien tunnuslukujen määrä, sillä jotkut toimijat ovat päättäneet julkaista tietoa useammista aiheista kuin toiset. Lisäksi eroa luovat vaihtelut dokumentteihin sisällytettyjen haastatteluiden, case-tutkimusten sekä kuvioiden, kaavioiden ja muun visualisoinnin määrässä, joista johtuen raportti pitenee herkästi. Kyseenomaiset lisät saattavat helpottaa tiedotteen lukua tai tehdä siitä visuaalisesti houkuttelevamman, mutta eivät välttämättä tarjoa varsinaista lisäinformaatiota.

Kuvio 5 Vastuuraportoinnin sivumäärät

Kuvio 5 hahmottaa raportoidun vastuun informaation sivujen määrää suhteessa muuhun vuosiraportointiin prosentteina. Tulokset on ryhmitelty kuuteen ryhmään, joiden avulla havainnollistetaan kunkin suhteellisuuden esiintyvyyttä. Kaaviosta huomataan, että eri suhteellisuuksia esiintyy erittäin tasaisesti ja esimerkiksi vastusta alle 16% ja yli 36% raportoivia toimijoita on yhtä monta, kuin myös 16-20% ja 32-36% ryhmään kuuluvia. On myös oleellista, mihin informaation määrään yritys vastuuraportoinnin sivuja verrataan. Esimerkiksi Tokmannin selkeästi muita korkeampi vastuullisuusraportoinnin suhde on poikkeuksellinen, sillä Tokmannin vuosiraportointi koostuu pelkästä vastuuraportista ja hallituksen toimintakertomuksesta ja tilinpäätöksestä, kun taas kaikki muut tutkittavat

julkaisevat laajemmin muuta kuin vastuullisuusinformaatiota. Raportin sisältö on kuitenkin aina sivumäärää tärkeämpi, sillä laadukkaan ja sidosryhmien tiedontarpeeseen vastaavan yritysvastuujulkaisun pystyy toteuttamaan myös tiiviisti. Pelkän sivumäärän takia ei voida myöskään vetää johtopäätelmiä yrityksen prioriteeteista, vastuullisuudesta tai arvoista ylipäänsä.

Kuvio 6 Muun kuin taloudellisen tiedon jakamisen velvoite

Vastuulinformaation jakamisen lakisääteisyys on mielenkiintoinen ilmiö, sillä ulkopuolinen paine luo usein jo tarpeeksi motivaatiota yritys vastuusta tiedottamiseen. Täysin selkeää mainintaa useimmilla organisaatioilla ei ole vastuuraportoinnin velvoitteesta. Osa toimijoista, esimerkiksi VR, kuitenkin kertoo raportoivansa vastuulinformaatiosta, vaikka lain velvoitus puuttuukin. Aineiston joukosta vastuuraportointiin velvoitetut eriteltiin EU direktiivin (EU/95/2014) antamien ehtojen mukaan, eli raportointivelvoite koskee niitä listayhtiöitä, joilla on töissä keskimäärin yli 500 henkilöä, liikevaihto yli 40 miljoonaa euroa tai tase yli 20 miljoonaa euroa vuodessa. (EUR Lex, 2020). Näiden reunaehtojen mukaan tutkimusaineistosta raportointivelvoitteen piiriin kuuluu 16 organisaatiota eli 64%.

Velvoitteen alla on edustettuina yrityksiä vaihtelevasti eri toimialoilta, paitsi valtio-omisteiselta logistiikan -ja kuljetuksen alalta. Muilta toimialoilta jakauma on mennyt hyvin tasaisesti, esimerkiksi metsä- ja paperialalta Ahlström-Munksjö ja Metsä Group eivät ole velvoitteen alla, mutta UPM-Kymmene puolestaan on. Samoin elintarvikealalta Atria ja HKScan ovat laissa velvoitettuja julkaisemaan vastuutietoa, mutta Fazer ei. Tästä huolimatta organisaatioiden välillä ei ole huomattavissa merkittäviä eroja raporttien laajuudessa tai kattavuudessa. Samaa metsäalaa esimerkkinä jatkaen, Metsä Group tarjoaa UPM-Kymmenettä pidemmän vastuuraportin, ja toteuttaa GRI:n mukaista vastuuraportointia comprehensive-tasolla UPM:n hyödyntämällä core-tasoa. Näin ollen laillisen velvoitteen puuttuminen ei implikoi rajallisempaa yritys vastuuraportoinnin tasoa.

6.2.2 Vastuun tavoitteet

Yritysvastuuraportissa avataan vastuullisuustyöhön sitoutuvia tavoitteita sekä jäsenellään vuoden aikaisia vastuun onnistumisia ja haasteita (Koipirjärvi & Kuvaja, 2017, s.34). Lähes kaikki tutkittavat yritykset kertovat omasta vastuullisuusstrategiastaan, keskeisistä sitoumuksista ja toimintaperiaatteistaan sekä vastuun tavoitteistaan. Vaikka jokaisessa yritysraportissa on ilmoitettu systemaattisesti tietyt asiat, saattaa niiden paikka vaihdella hieman dokumentin sisällä. Myös kerrottujen asioiden runsaus ja yksityiskohtaisuus eroavat eri yritysten välillä. Tavanomaisesti yritysraportissa on ilmoitettu systemaattisesti tietyt asiat, saattaa niiden paikka vaihdella hieman dokumentin sisällä. Myös kerrottujen asioiden runsaus ja yksityiskohtaisuus eroavat eri yritysten välillä. Tavanomaisesti yritysraportissa on ilmoitettu systemaattisesti tietyt asiat, saattaa niiden paikka vaihdella hieman dokumentin sisällä.

Kaikki tarkasteluun valitut organisaatiot kuvailevat vastuutavoitteitaan ja niitä toimia, joiden avulla ne pyritään saavuttamaan. Tässä tutkimuksessa keskitytään nimenomaan sosiaalisen vastuun tavoitteisiin, joita osa yrityksistä kuvailee hyvinkin yksityiskohtaisesti, osa yleisemmin. Usein organisaatioiden nimeämät tavoitteet linkittyvät yhteen myös kestävän kehityksen tavoitteiden kanssa, joko suoraan tai viitteellisesti. Jokaisen yrityksen vastuuraportoinnissa vähintään mainitaan kestävän kehityksen tavoitteet, mutta useimmat avaavat niistä itselleen merkityksellisimmät ja perustelevat keinot, joilla tavoitteita on pyritty edistämään. Myös tässä on eri tapoja ja esimerkiksi Tokmanni listaa ne kestävän kehityksen tavoitteet, jotka ovat olennaisia suhteessa sen määrittelemiin omiin tavoitteisiin. Kone ja Stockmann puolestaan ovat valinneet tavoitteista suoraan ne, joita he itse ovat päättäneet noudattaa. Joissain tapauksissa, esimerkiksi VR:n yritysraportissa, kestävän kehityksen tavoitteet kuljetetaan mukana läpi raportin ja niihin palataan useassa otteessa. Joka tapauksessa YK:n Agenda 2030 ja siihen sitoutuneet 17 tavoitetta ovat merkittävässä asemassa yritysten henkilökohtaisia vastuullisuuden tavoitteita asetettaessa.

Kuvio 7 Sosiaalisen vastuun tavoitteet

Kuvio 7 esittää kootusti yleisimmin vastuuraporteissa mainitut sosiaaliset tavoitteet. Selkeästi suosituimmaksi nousee työturvallisuus, jonka mainitsee tavoitteekseen 68% yrityksistä. Tasa-arvo ja yhdenvertaiset mahdollisuudet sekä työtyytyväisyys ja -hyvinvointi erottuvat myös joukosta molempien kuuluessa yli puolella (52%) yrityksistä vastuutavoitteisin. Näiden lisäksi henkilöstön koulutus ja osaamisen kehittäminen, monimuotoisuus, toimittajien vastuullisuus, kestävä tuotevalikoima ja työntekijöiden sitouttaminen nousevat yritysten yleisimpien tavoitteiden joukkoon. Muut tavoitteet mainitaan joko kerran tai kahdesti ja näihin lukeutuvat muun muassa asiakastyytyväisyys ja -turvallisuus, korruption ja lahjonnan poistaminen, pakkotyön riskin hallinta ja säännölliset ihmisoikeuksien toteutumisen arvioinnit omassa toimintapiirissä.

Sidosryhmien merkitys on yritys vastuun parissa on suuri ja se korostuu etenkin GRI raportoinnissa (Shoaf ym., 2018). Kaikki tutkimuksen yritykset julkaisevat jonkin asteista sidosryhmätietoa, missä avataan sidosryhmien osallistamista, arvostamista ja sitouttamista sekä avainsidosryhmien kanssa käytyä dialogia. Elisa huomioi itselleen tärkeät toimijaryhmät sidosryhmäanalyysillä, Ahlström-Munksjö keskittyy keskeisten sidosryhmien sitouttamiseen, kun taas toiset toimijat keskittävät huomionsa kohdistetusti johonkin tiettyyn yksittäiseen sidosryhmään, jonka merkitys on esimerkiksi toimialan luonteesta johtuen korostunut. Tästä kuvaavana esimerkkinä toimivat rahoituslalla operoivat OP, Sampo ja Nordea, joiden huomion keskipisteessä ovat sijoittajat. Tämä näkyy muun muassa erityisenä ESG-näkökulman painottamisena.

Yritykset tarjoavat vastuuraporteissaan selvityksen vuodenaikaisista yritykseen vaikuttavista trendisuuntauksista sekä toimintaan sitoutuneista vastuun riskeistä ja mahdollisuuksista. Riskien ja uhkakuvien yhteyteen sidotaan myös kuvailuja keinoista, joiden avulla niihin voidaan reagoida. Monet toimijat hyödyntävät organisaatiolaajuista toimittajien arviointia ja erilaisia riskianalyyssejä minimoidakseen sosiaaliseen vastuuseen sitoutuneita uhkia. Lisäksi esimerkiksi Oriola ja Tokmanni mainitsevat whistleblowing- käytännöistään, eli kanavasta, jonka kautta pystyy anonyymisti ja luottamuksellisesti ilmoittamaan havaitsemistaan epäkohdista vastuuhenkilöille. Yritys vastuun käsittelyosion lopussa esitellään tyypillisesti vielä GRI-standardin mukaisen raportoinnin toteuttaminen sekä annetaan selvitys raportissa hyödynnettyjen tietojen alkuperästä. Poikkeuksellisenä lisänä tarkasteluvuoden raportoinnissa kulkee myös COVID-19 pandemia ja suurin osa yrityksistä julkaisee tietoa koronan vaikutuksista vastuullisuustyöhön. Muun muassa Elisa ja Cargotec mainitsevat COVID-19 vaikutuksista tiiviisti, Fazer, Fiskars ja HKScan puolestaan käyvät tilannetta tarkemmin läpi ja Nordea ja Posti taas ovat valinnut kuljettaa koronanäkökulmaa läpi koko raportin.

Kuvio 8 Sosiaalisen vastuun sitoumukset ja aloitteet

Kaikki tutkimukseen tarkasteltaviksi valitut yritykset tuovat ilmi erilaisia sitoumuksia, aatteita tai ohjeistoja, joita noudattamalla ne haluavat vahvistaa vastuullisuussuoriutumistaan (kuvio 8). Yritysvastuuraporteista nousi esille muutamia useimmiten mainittuja sitoumuksia liittyen nimenomaan sosiaalisen yritysvastuun kenttään. Kuten jo aiemmin mainittu, kaikki yritykset implementoivat jollain tavoin toimintaansa kestävä kehityksen tavoitteita. Selkeästi seuraavaksi seuratuin on YK:n Global Compact-aloite, jossa yritykset sitoutuvat kymmeneen periaatteeseen liittyen ihmisoikeuksiin, korruption poistamiseen, ympäristöön ja työelämään. Alkoa ja HKScanian lukuun ottamatta kaikki kohdeyritykset mainitsivat noudattavansa Global Compact periaatteita toiminnassaan. Myös ILO:n työelämän perusoikeudet ja OECD:n ohjeet monikansallisille yrityksille mainitaan molemmat 13 organisaation vastuuraportoinnissa, eli 52% aineistosta.

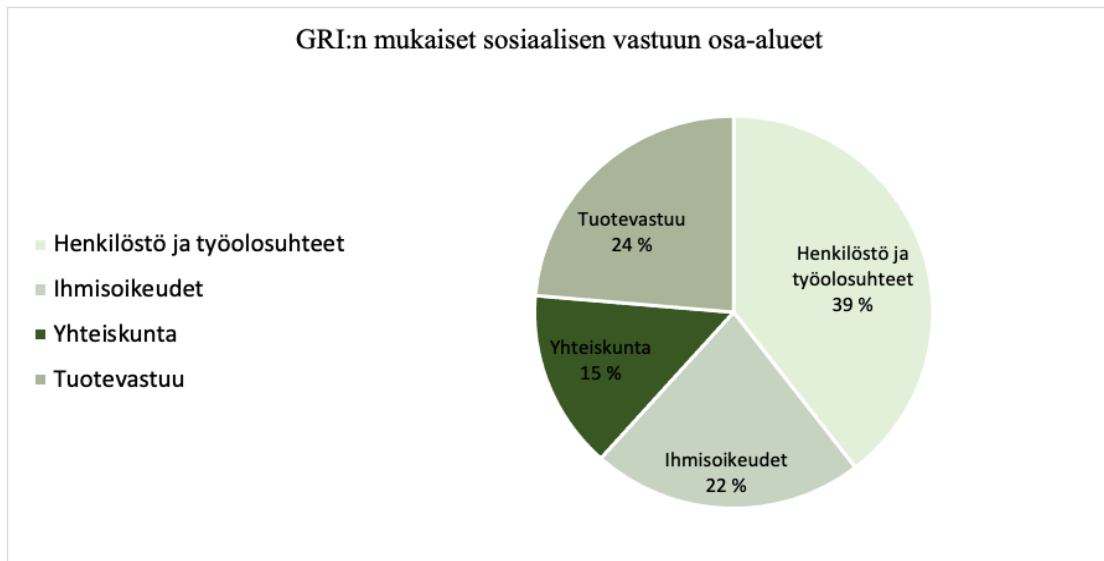
Muita periaatteita ja aatteita, joita organisaatiot tuovat toistuvasti esiin ovat YK:n yritystoimintaa ja liike-elämää koskevat periaatteet (36%), kansainvälisen kauppakamarin (ICC) eettisen yritysvastuun ohjeet (24%) ja BSCI aloite (20%), joka pyrkii edistämään sosiaalista vastuullisuutta toimitusketjuissa maailmanlaajuisesti. Sosiaalisista, taloudellisista ja hallinnollisista asioista raportoimisen tueksi kehitetty ESG reporting guide ja pohjoismaiden johtava yritys vastuuverkosto FIBS taas mainitaan molemmat 16 prosentissa yritys vastuuraportteja. Loput sitoumukset ilmenevät aineistossa harvemmin ja koskevat lähinnä yksittäisiä ryhmiä sekä alakohtaisia toiminnan ohjeita. Tiedot yritysten vastuutoimista, aloitteiden sitoumuksista ja vapaaehtoisista ohjeiden seurauksista on kerätty aineistosta sanahakujen avulla, etsien tiettyjä kooditettuja termejä organisaatioiden vastuudokumenttien sisällöstä. Vaikka kaikki eivät mainitse suoraan esimerkiksi sitoutuvansa ihmisoikeuksien julistuksen aatteisiin, se ei silti tarkoita, etteivätkö toimijat kannattaisi kyseisiä aatteita tai kunnioittaisi niitä toiminnassaan. Tulokset antavat osviittaa niistä sosiaalisen vastuun sitoumuksista, joita tutkittavat yritykset pitävät erityisen tärkeinä, mutta niiden pohjalta ei pystytä vetämään mustavalkoisia johtopäätöksiä.

Kun liiketoiminta, tavoitteet ja yleinen vastuuseen liittyvä informaatio on käsitelty, raportit etenevät käymään läpi yrityksen olennaisiksi katsomia asioita,

vaikka VR:n tapaan käsittelemällä mainitut tavoitteet yksitellen. Tavoitteita purettaessa voidaan toimijasta riippuen myös eritellä kuluneen vuoden vastuullisuuden huippuhetket, yrityksen vastuuponnisteluiden eteneminen, vastuullisuuden arvot ja niiden ilmeneminen toiminnassa sekä oman toiminnan ja toimialan vastuuanalyysi. Esimerkiksi Tokmanni tarjoaa taulukoidun analyysin, missä on eritelty mahdollisuudet, haasteet ja yrityksen toimet vastauksina kyseisiin tilanteisiin, kun taas Kone avaa samat asiat sanallisesti. Tässä raportoinnin vaiheessa esiintyy usein myös erilaisia laskelmia, tilastoja ja graafeja liittyen esimerkiksi koulutukseen, monimuotoisuuteen tai syrjintään. Tilastollista tietoa jaetaan tyypillisesti lisäksi sukupuolijakaumasta, henkilöstön vaihtuvuudesta, ikäjakaumasta ja keskimääräisistä palveluvuosista. Lopuksi esitellään GRI-ohjeiston mukainen indeksi, joka löytyy systemaattisesti raporttien lopusta. GRI:n mukaiseen sosiaalisen vastuun raportointiin vastuuyritysten parissa syvennytään paremmin seuraavassa alaluvussa.

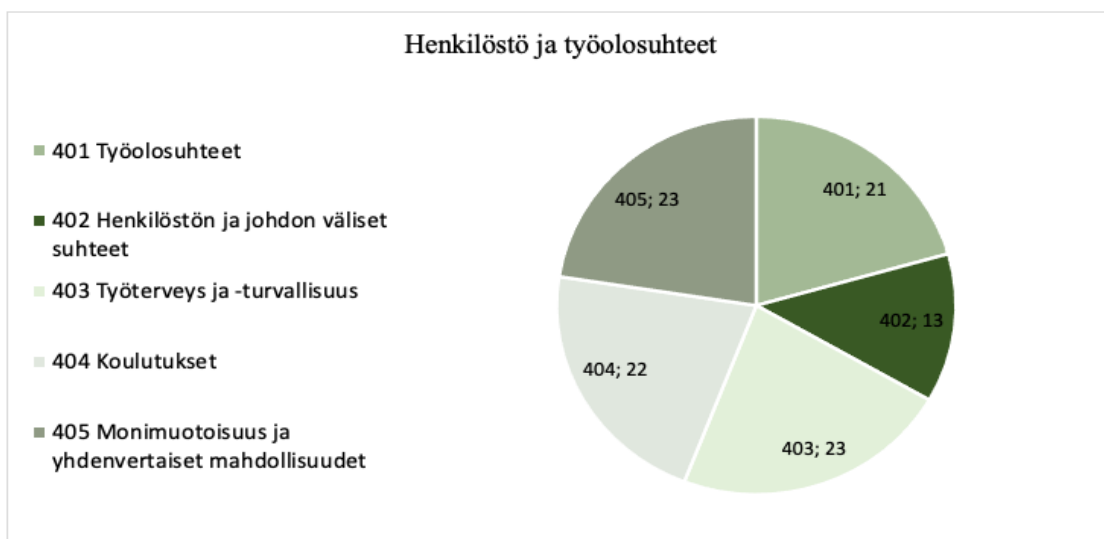
6.2.3 GRI:n mukainen sosiaalisen vastuun raportointi

Ennen varsinaista GRI-Indeksiä yritykset kertovat GRI:n ohjeistuksen mukaisista raportointikäytännöistä, olennaisuusarvioinneista ja raportin mahdollisesta ulkopuolisesta varmentamisesta. Osa kertoo GRI:n mukaan yleisestä sisällöstä ja johtamismallista, huomioiden lähes kaikki mahdolliset alakohdat tarkasti. Tällaisesta tyylistä hyvänä esimerkkinä toimii Elisa. Toiset toimijat, kuten esimerkiksi Ahlström-Munksjö, taas pyrkivät informoimaan tiiviisti vain tärkeimmät. Yritykset voivat toteuttaa olennaisuusarviointia joko laskelmana, taulukoinnilla, olennaisuusmatriisina tai prosessikaavion avulla. Olennaisuus on tärkeässä asemassa yritysvastuun kontekstissa ja onnistunut raportointi pystyy viestittämään olennaisiksi määritellyt asiat selkeästi ja tehokkaasti lukijalle. Olennaisuus voidaan myös sitoa yhteen muiden yritysvastuun teemojen kanssa, kuten esimerkiksi Kone tekee esittelemällä olennaisuustaulukoinnin ohessa myös yrityksen muita tavoitteita ja raportointialueita, sekä kestävä kehityksen tavoitteiden sitoutumista niihin. Ulkopuolisella varmentamisella puolestaan tarkoitetaan, että kolmas riippumaton osapuoli kuten tilintarkastustoimisto varmentaa raportin tiedot oikeelliseksi ja asianmukaisiksi. Tutkittavien yritysten joukosta ulkopuolista varmentamista hyödyntävät Neste, Vaisala, Elisa, Nokia, OP, Nordea, Oriola, Kesko, Wärtsilä, UPM, Metsä ja joka toinen vuosi Posti eli hieman alle puolet (48%). Ulkopuolisen tahon arvio lisää raportointiin uskottavuutta, mutta lisää samalla raportointiin vaadittavia resursseja.

Kuvio 9 GRI 400

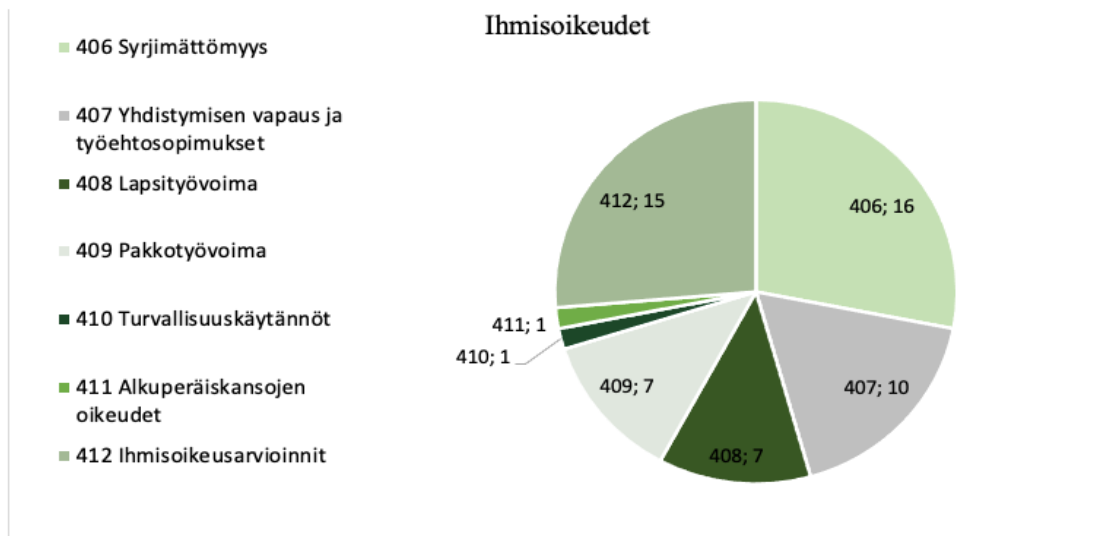
Tässä tutkimuksessa jätetään tarkemman tarkastelun ulkopuolelle GRI 101: Perusteet, 102: Yleiset tiedot ja 103: Johtamismalli, kuten myös taloudellisen vastuun tunnusluvut (GRI 200) ja ympäristötunnusluvut (GRI 300) ja päähuomio keskitetään niiden sijaan sosiaalisen vastuun tunnuslukuihin GRI 400. Sosiaalisen vastuun tunnusluvut jakautuvat henkilöstöön ja työolosuhteisiin, ihmisoikeuksiin, yhteiskuntaan sekä tuotevastuuseen, ja kuviossa 9 hahmotetaan, missä suhteessa kohdeorganisaatiot raportoivat eri osioista. Kuten kaaviosta näkyy, selvästi eniten tunnuslukuja jaetaan liittyen henkilöstöön ja työolosuhteisiin, mikä on linjassa aiemmin tarkasteltujen tavoitteiden painottumisten kanssa. Seuraavaksi tarkastellaan tarkemmin yksittäisten tunnuslukujen painottumista eri luokkien sisällä.

Kuvio 10 GRI 401-405

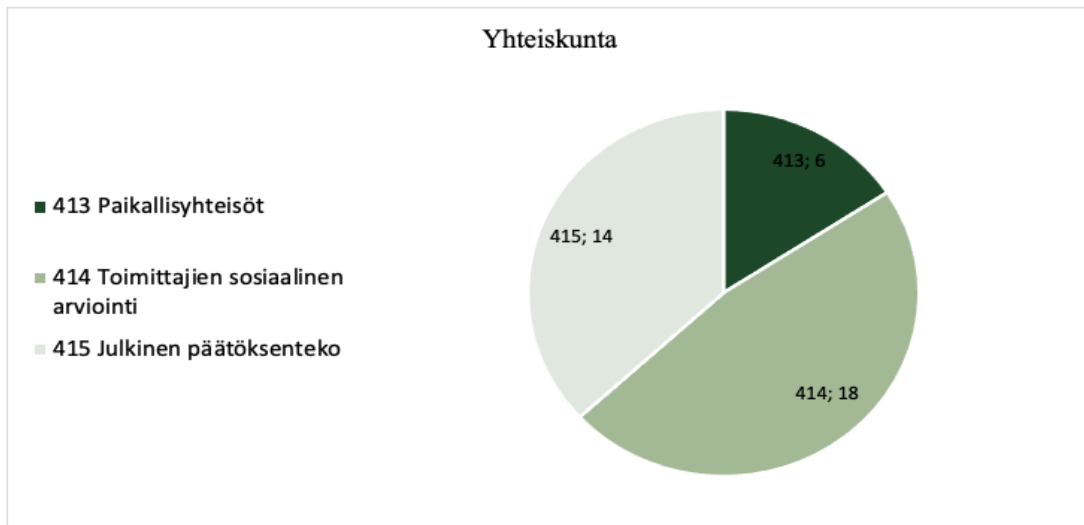
Henkilöstö ja työolosuhteet (kuvio 10) osio pitää sisällään viisi tunnuslukua, jotka ovat työolosuhteet, henkilöstön ja johdon väliset suhteet, työterveys- ja turvallisuus, koulutukset sekä monimuotoisuus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet.

Tunnusluvut jakautuvat melko tasaisesti kahden pääosion ollessa kuitenkin työterveys- ja turvallisuus sekä monimuotoisuus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet, joista molemmista raportoivat peräti 92% yrityksistä. Ahlström-Munksjö ja Nordea ovat jättäneet omasta tunnuslukuvalikoimastansa pois työterveys- ja turvallisuustunnusluvut ja Atria ja HKScan puolestaan monimuotoisuuden ja yhdenvertaisten mahdollisuuksien luvut. Läheisenä kolmantena raportoidaan koulutuksen tunnusluvuista, joista on valinnut raportoida 88% yrityksistä. Työolosuhteiden tunnusluvuista raportoivat puolestaan 84%, ja osiossa vähiten käsitellään henkilöstön ja johdon välisiä suhteita, joista asian olennaiseksi ovat kuitenkin määritelleet yli puolet (52%) aineiston organisaatioista. Henkilöstö ja työolosuhteet-osio nousee selkeäksi prioriteetiksi usealle yritykselle.

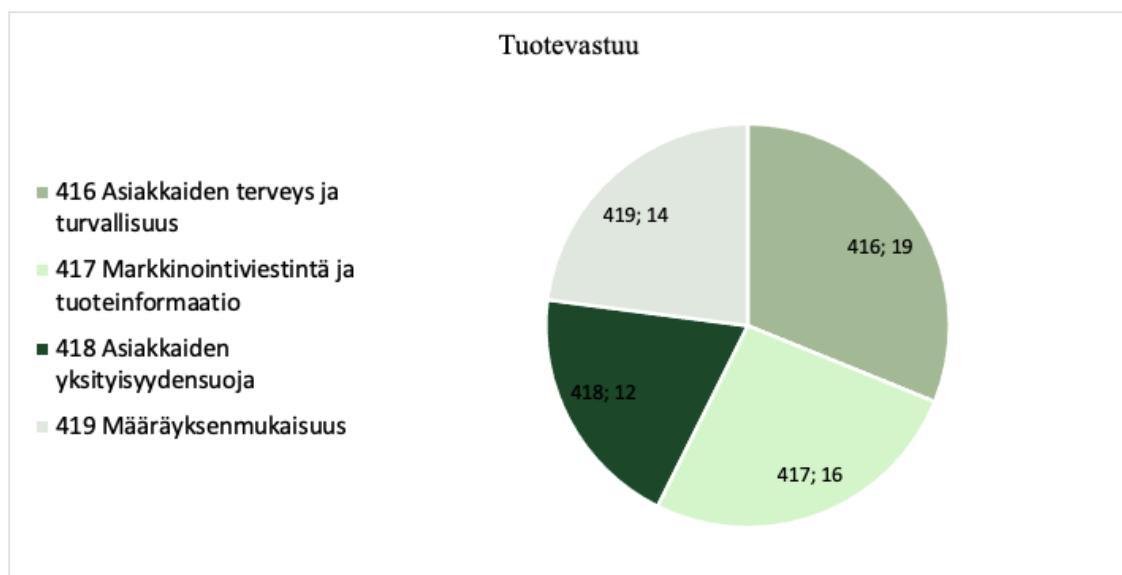
Kuvio 11 GRI 406-412

Ihmisoikeuksien (kuvio 11) parissa löytyy jo huomattavasti enemmän vaihtelua seitsemän osioon kuuluvan tunnusluvun väliltä. Selkeästi eniten raportoidaan syrjimättömyydestä (64%) ja ihmisoikeusarvioinneista (60%). Kolmanneksi nousevat yhdistymisen vapaus ja työehtosopimukset, joista raportoi 40% yrityksistä. Lapsi- ja pakkotyövoima taas ovat sellaisia aiheita, jotka ilmenevät aineistoon valittujen organisaatioiden parissa aina joko yhdessä tai ei ollenkaan. Valtaosa organisaatioista mainitsee ainakin sanallisesti kunnioittavansa toiminnassaan lapsi- ja pakkotyöhön liittyviä eettisiä periaatteita, mutta tunnuslukujen kautta näistä tiedottaa vain 28% yrityksistä. Huomattavimmat poikkeamat löytyvät turvallisuuskäytäntöjen ja alkuperäiskansojen oikeuksien tunnusluvuista, jotka kummatkin ilmenevät aineistossa ainoastaan kerran. Nämä kaksi ovat kaikkien sosiaalisen vastuun tunnuslukujen joukosta selkeästi harvimmin katetut, ja kuvastavat niin sanottujen suosittujen vastuualueiden ohella myös vastaavasti niitä asioita, joita yritykset eivät koe raportoinnin kannalta yhtä mielekkäiksi tai tarpeellisiksi. Turvallisuuskäytännöistä raportoi Elisa ja alkuperäiskansojen oikeuksista UPM-Kymmene. Vaikka ihmisoikeuksien osioon mahtuu eniten tunnuslukuja, jää niiden ilmeneminen aineistossa suhteellisesti katsoen matalaksi.

Kuvio 12 413-415

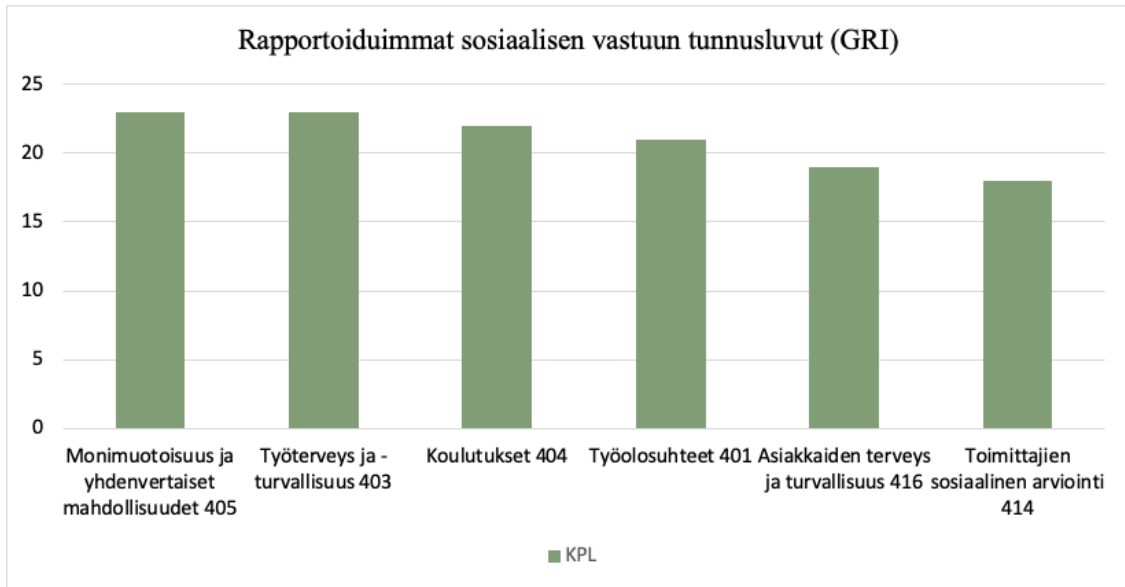
Kolmas GRI:n mukaisen sosiaalisen vastuun osa-alue on yhteiskunta (kuvio 12), jota kuvataan kolmen tunnusluvun avulla. Näitä ovat paikallisyhteisöt, toimittajien sosiaalinen arviointi ja julkinen päätöksenteko. Yhteiskunta on osiona kaikista suppein ja yhteensä sen tunnusluku raportoidaan 38 kappaletta, joista yli puolet tulee toimittajien sosiaalisesta arvioinnista. Toimittajien sosiaalisesta arvioinnista julkaisee tietoa 72% organisaatioista ja aihe korostuu myös yritysten tavoitteita tarkastellessa. Julkisen päätöksenteon ovat ottaneet mukaan GRI-indeksiinsä 14 organisaatiota (56%), joka on tietystä tunnusluvusta raportoivien yritysten määrän mediaani. Paikallisyhteisöistä on valinnut tiedottaa 24% toimijoista, tehden siitä yhteiskuntaosion vähiten katetun sektorin.

Kuvio 13 416-419

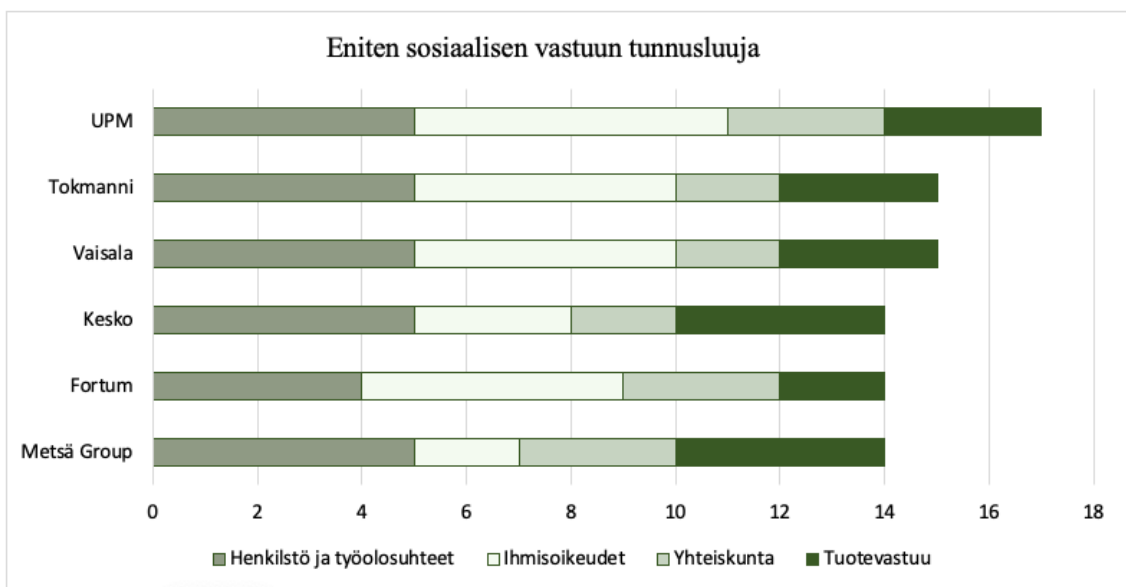
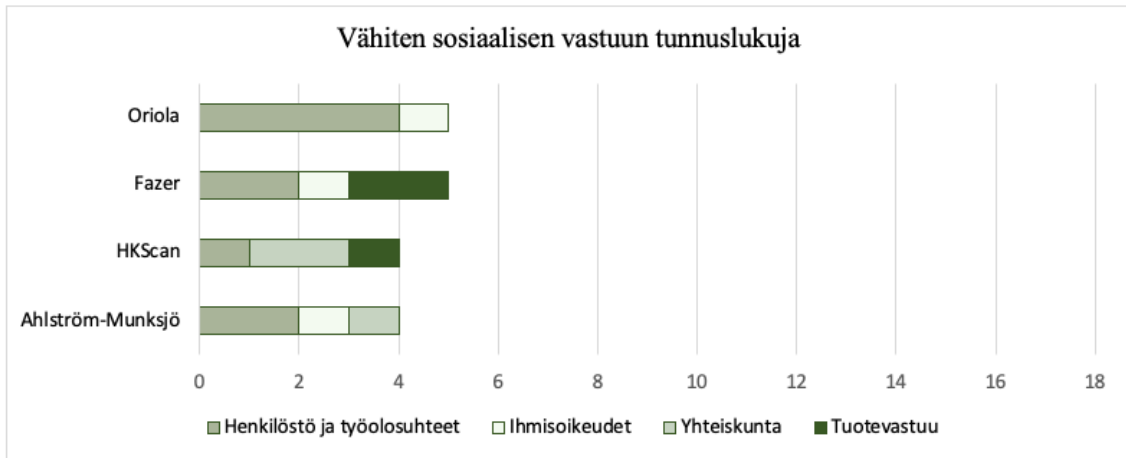
Tuotevastuu (kuvio 13) on osioista neljäs ja viimeinen, ja sen piiriin jäävät asiakkaiden terveys ja turvallisuus, markkinointiviestintä ja tuoteinformaatio, asiakkaiden yksityisyydensuoja sekä määräyksenmukaisuus. Tuotevastuun

tunnusluvut jakautuvat henkilöstön ja työolosuhteiden kaltaisesti melko tasaisesti, suurimman ryhmän ollessa kuitenkin asiakkaiden terveys ja turvallisuus, josta raportoi 76% yrityksistä. Markkinointiviestinnästä sekä tuotetiedoista ja -merkinnöistä jakaa tietoa 64% organisaatioista, asiakkaiden yksityisyydensuojasta 48% ja määräyksenmukaisuudesta eli yleisten sääntöjen, ohjeiden ja sopimusten noudattamisesta 56% tutkittavista yrityksistä. Kaiken kaikkiaan tuotevastuun teemat ovat kohdeyritysten parissa melko kattavasti edustettuina.

Kuvio 14 Sosiaalisen vastuun tunnuslukujen jakautuminen

Henkilöstön ja työolosuhteiden osio nousee edustetuimmaksi, kun tarkastellaan tutkimuksen kohdeyritystenyrittäjien GRI:n mukaisia sosiaalisen vastuun julkaisuja (kuvio 14). Kuuden eniten raportoidun tunnusluvun joukosta henkilöstöön ja työolosuhteisiin sitoutuu peräti neljä. Lisäksi nämä neljä, eli monimuotoisuus ja yhdenvertaisuus, työterveys- ja turvallisuus, koulutukset ja työolosuhteet ovat juuri eniten raportoituja ja vasta viidentenä siirrytään muihin vastuun osioihin asiakkaiden terveyden ja turvallisuuden huomioidessa tuotevastuun. Yhteiskuntavastuun alaryhmään kuuluva toimittajien sosiaalisen vastuun arviointi on listalla kuudentena 18 raportoivan yrityksen edustuksella. Osio, jota ei ole ollenkaan raportoiduimpien lukujen listalla on ihmisoikeudet. Kuusi useimmiten toistuvaa GRI-indekseissä mainittua tunnuslukua muodostavat yhdessä peräti 48,8% eli lähes puolet raportoitujen tunnuslukujen määrästä kokonaisuudessaan. Tästä voidaan nähdä, että sosiaalisen vastuun raportoinnissa on nähtävillä yhteisiä trendejä, joita eri aloilla toimivat suuret yritykset Suomessa seuraavat.

Kuvio 15 & 16 Eniten ja vähiten sosiaalisen vastuun tunnuslukuja raportoivat yritykset

Tutkimusotokseen mahtuu suuri vaihteluväli raportoitujen sosiaalisen vastuun tunnuslukujen määrässä. GRI:n mukaisesta sosiaalisesta vastuusta eniten raportoi UPM 17 tunnusluvulla. Suppeimmat indeksit sosiaalisen vastuun näkökulmasta puolestaan tarjoavat HKScan ja Ahlström-Munksjö neljällä tunnusluvulla kumpikin. Kuviot 15 ja 16 hahmottavat tunnuslukujen jakautumista tutkimusaineiston sisällä molempien ääripäiden suhteen. Vähiten lukuja jakavien joukkoon kuuluvat myös viidellä tunnusluvulla Oriola ja Fazer. Kaikki neljä niukimmin julkaisevaa yritystä raportoivat henkilöstö ja työolosuhteet osioon kuuluvista alaluokista, mutta eivät julkaise tunnuslukuja kaikista neljästä sosiaalisen vastuun osa-alueesta. Oriola on ainoa yritys tutkittavien joukosta, joka julkaisee informaatiota vain kahdelta sosiaalisen vastuun osa-alueelta, henkilöstöstä ja työolosuhteista sekä ihmisoikeuksista. Vastaavasti eniten tunnuslukuja julkaisevat toimijat kattavat kaikki sosiaalisen vastuun osa-alueet. UPM:n ohella useimmista alakategoriasta vastuullisuustietoa jakavat Tokmanni, Vaisala, Kesko, Fortum ja Metsä Group. Tässä ryhmässä toimijat ovat määritelleet itselleen olennaisiksi tunnuslukuja jokaiselta neljältä GRI:n mukaiselta sosiaalisen vastuun ulottuvuudelta, ja raportoivat melko tasaisesti kaikista.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA ARVIOINTI

7.1 Sosiaalisen vastuun raportointi Suomessa vuonna 2021

Tämän tutkimuksen tavoitteena on ollut kuvailla sosiaalisen vastuuraportoinnin keinoja ja painotuksia suurten suomalaisyritysten julkaiseman vastuun- ja vuosi-raportoinnin pohjalta, jäsentämällä tarkastelua GRI:n sosiaalisen vastuun tunnuslukujen avulla. Näiden ohjaavien kysymysten kautta on pyritty ymmärtämään, mitä asioita kyseisessä kontekstissa pidetään tärkeinä, raportoinnin kannalta arvokkaina ja millaisessa muodossa tietoa tyypillisesti jaetaan vuonna 2021. Johtopäätökset- luvussa esitellään merkittävimmät löydöt ja nidotaan ne yhteen jo olemassa olevan teorian kanssa. Luvun lopussa pohditaan tutkimuksen rajoitteita ja ehdotetaan muutamaa aihetta jatkotutkimusta varten.

Tutkimus osoittaa suomalaisten suurten yritysten raportoinnissa olevan nähtävillä niin paljon yhteneväisyyksiä, että sitä voidaan kutsua jo trendiksi. Selkeimmät mallit löytyvät yleisimmistä vastuutavoitteista, raporttien etenemisjärjestyksestä, suosituimmista vastuusitoumuksista ja raportoiduimmista GRI:n sosiaalisen vastuun tunnusluvuista. Yleisimmät vastuutavoitteet aineiston parissa ovat työturvallisuus (68%), tasa-arvo ja yhdenvertaisuus (52%) ja työtyytyväisyys (52%). Yritysten tavoitteenmäärittelyn taustalla vaikuttavat usein kestävä kehityksen tavoitteet, kuten terveydenhuolto, tasa-arvo tai hyvinvointi (Mishra, 2021). Kaikki tutkimukseen valitut yritykset sisällyttävätkin raportointiinsa maininnat kestävä kehityksen tavoitteiden noudattamisesta.

Myös GRI-standardit pyrkivät määrittelemään yritys vastuun kannalta tärkeimmät tavoitteet ja korostamaan niitä tunnuslukujen kautta (Vigneau ym., 2015). Raportoiduimmat sosiaalisen vastuun tunnusluvut aineiston joukossa ovat monimuotoisuus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet (92%), työterveys ja turvallisuus (92%) ja koulutukset (88%). Kaikista GRI:n neljästä sosiaalisen vastuun ulottuvuudesta raportoidaan, mutta selkeä painotus on henkilöstön ja työolosuhteiden osiossa, joka muodostaa liki 40% kaikista raportoiduista tunnusluvuista. Mikäli osa-alueita tarkastellaan kokonaisuutena, vähiten tietoa jaetaan yhteiskuntaosiosta. Tunnuslukukohtaisesti tarkasteltuna kuitenkin ihmisoikeuksien osa-alue jää muiden varjoon. Tuotevastuun osiosta raportoidaan tasaisen kattavasti. Tuloksista nähdään, että yritysten asettamat tavoitteet, käytetyimmät GRI:n aihekohtaiset tunnusluvut ja kestävä kehityksen tavoitteet heijastelevat kaikki samoja arvoja.

Kaikki tutkimukseen valitut yritykset joko noudattavat tai hyödyntävät GRI-standardeja. Valtaosa eli 80% organisaatioista raportoi standardeja core-tasolla noudattaen ja vain kaksi toimijaa eli 8% aineistosta tarjoaa laajan comprehensive-tasoisin raportin. GRI-standardeja hyödyntäen raportoi 12%. Aikaisempi tutkimus on osoittanut, että laajalla tasolla raportoivat yritykset tuottavat verrannollisesti laadukkaampia GRI julkaisuja. Perustason raportti on kuitenkin kevyempi toteuttaa, joten se saattaa näyttäytyä yrityksille houkuttelevampana vaihtoehtona. (Rudyanto & Wimelda, 2019.) Tämä voi tarkoittaa, että Suomessa on tärkeää toteuttaa GRI:n mukaista vastuuraportointia, mutta raportoinnin

laajuutta ei pidetä prioriteettina. Tulos on siitä näkökulmasta mielenkiintoinen, että laajemmalla tasolla raportointi voisi toimia hyvänä tapana erottua kilpailijoista.

Kaikkien tutkimukseen valittujen organisaatioiden yritys vastuun raportointi etenee vastaavan kaavan mukaisesti ja koostuu samoista tekijöistä, eikä eroja aiheudu toimialasta, raportointivelvoitteesta, valtio-omisteisuudesta tai GRI-standardien noudattamisen tasosta. Raporttien yksinkertaistettu sisältö noudattaa pitkälti Rohwederin (2004, s. 211) esittämää mallia. Julkaisuissa kerrotaan vuoden saavutuksista vastuun saralla, määritellään toiminnan aiheuttamat vaikutukset ja esitellään tavoitteet sekä suunnitelmat niiden saavuttamiseksi.

Erot aineiston sisällä aiheutuvat raporttien sivumääräisistä pituuksista sekä raportin julkaisumuodoista (yhdistetty vai erillinen). Vastuuosioiden pituus vaihtelee huomattavasti otannan sisällä lyhyimmän ollessa 14 sivua ja pisimmän 178 sivua. Lähtökohtaisesti vastuuajattelu auttaa organisaatioita yhdistämään toimintaansa eri osapuolten toiveet ja tarpeet, korostaa yritysten tilivelvollisuutta yhteisöä kohtaan ja kannustaa avoimiin sekä läpinäkyviin liiketoimintaoperaatioihin (Odongo & Wang, 2018). Runsaan raportoinnin taustalla saattavat vaikuttaa pyrkimykset yhdistää yhteen julkaisuun tyhjentävästi kaikki kyseinen yritys vastuulinformaatio, jolloin sivumäärät nousevat suuriksi. Kuten useissa lähteissä kuitenkin mainitaan, tulevaisuudessa yhä yleistyvä raportointityyli on tiivis ja asiapitoinen integroitu raportointi (mm. Reimsbach ym., 2018; Nokkala, 2018). Huomattavat erot aineistossa saattavat siis selittyä raportointikäytänteitä kohtaavan uudistuksen aiheuttamalla murroksella, kun organisaatiot vielä etsivät parasta tapaa toteuttaa vastuuraportointia.

Jos vastuulinformaatio on tiivistä ja samassa paikassa julkaistua, tiedon hyödyntäminen on helpompaa ja lukija näkee heti konkreettisesti, miten vastuullisuus sitoutuu yrityksen taloudelliseen tulokseen (Lopes & Coelho, 2018). Tämä on yksi ydinsyy, miksi suuret ja merkittävät yritykset ovat alkaneet kääntymään integroidun raportoinnin puoleen. Lisäksi joskus liiallinen vastuusuoriutumuksesta tiedottaminen saattaa heikentää toimijan nauttimaa arvostusta, ja näyttäytyä sidosryhmille teennäisenä tai resursseja hukkaavana (Axjonow ym., 2018; Fatemi ym., 2018) Tutkimuksesta voidaan huomata, että perinteisesti kriittistä arvostelua kohtaavat alat kuten öljy- ja energiatuotanto, julkaisevat vastuullisuustietoa poikkeuksetta kattavasti. Hyvin toteutettuna vastuuraportointi antaa yritykselle arvokasta mainehyötyä, jota on perusteltua olettaa erityisesti epävarmoilla aloilla toimivien organisaatioiden pyrkivän hyödyntämään mahdollisimman paljon. Tällöin on kuitenkin edettävä harkitsevaisesti ja muistettava raportoinnin objektiivisuus sekä tiedon jakaminen rehellisesti niin vahvuuksista kuin myös haasteista (Camilleri, 2018). Kun korostetaan ylenpalttisesti vastuun saavutuksia toiveena siirtää huomio pois toimintaan sitoutuvista eettisistä ja sosiaalisista uhkakuvista, liikutaan jo kyseenalaisella alueella viherpesun suhteen.

Aineiston parissa muun kuin taloudellisen raportoinnin velvoite koskettaa 64% organisaatioista, ja tutkimuksessa tarkastellaan myös mahdollista eroa näiden yritysten ja vastuusta vapaaehtoisesti raportoitvien välillä. Molempiin ryhmiin kuuluu tasaisesti laajoja ja suppeita raportteja, toimijoita eri aloilta, yhdistettyä ja erillistä raportointia, GRI-standardien noudattamista ja

hyödyntämistä sekä samoja sosiaalisen vastuun osa-alueiden ja tunnuslukujen painotuksia. Ainoa mainittava poikkeus ilmenee raportoitavien tunnuslukujen määrässä. Neljä vähiten tunnuslukuja raportoivaa yritystä eivät ole raportointivelvoitteen alla, kun taas neljä eniten raportoivaa ovat. Raportoinnin lakivelvollisuus siis saattaa korreloida tunnuslukujen määrän kanssa. Muita eroja ei löydy, mitä voi selittää yritysvastuuraportoinnin muiden hyötyjen tiedostaminen tai sidosryhmien kautta tuleva paine. Vastuuraportointi voi muun muassa parantaa yrityksen brändiä, lisätä asiakasuskollisuutta ja työntekijöiden sitoutuneisuutta, auttaa tulevaisuuden ennustettamista sekä tehostaa vuorovaikutusta sidosryhmien niin kanssa kuin organisaation sisälläkin (Paun, 2018; Sprinkle & Maines, 2010; Kanji & Chopra, 2010). Näin ollen ainakin toistaiseksi suurten yritysten parissa raportointivelvoitteelle löytyy paljon muita kannusteita, eikä lakisääteisyydellä ole merkittävää vaikutusta.

7.2 Tutkimuksen rajoitteet ja jatkotutkimus

Tutkimuksella on myös löydettävissä joitain rajoitteita. Ensimmäkin kyseessä on suhteellisen pieni otanta, joten kattavia yleistyksiä on sen pohjalta haastavaa tehdä. Tämän vuoksi päähuomio on nimenomaan aiheen kuvailussa. Vaikka kuvailevalla tutkimustiedolla on paikkansa, saattaa yksiselitteisten tulosten puuttuminen vaikeuttaa löydösten hyödyntämistä käytännön tasolla. Mahdollisessa jatkotutkimuksessa aineistoa voisi laajentaa koskemaan suurempaa määrää yrityksiä valituilta toimialoilta, mikä mahdollistaisi myös toimialakohtaisen analyysin ja perustellumman pohjan yleistyksien esittämiselle.

Haasteita tuovat myös mahdolliset epätarkkuudet aineistossa tai sen tulkinnassa. Aineistoa tutkittiin sisällönanalyysillä, jota varten tietoa eriteltiin koodittamalla raportoinnin joukosta olennaisiksi katsotut aiheet. Käytännössä tämä tapahtui pitkälti sanahakujen kautta, ja ajoittain prosessissa jouduttiin käyttämään omaa tulkintaa. Esimerkiksi tematiikaltaan vastaavien sanojen kohdalla täytyi päättää, luokitellaanko aineistoa tiukasti vai liukuvasti. Koodittaessa päätettiin kuitenkin keskittyä täysin identtisiin ilmaisuihin, jotta tulokset olisivat mahdollisimman toistettavissa olevia ja tasalaatuisia. Vaikka valitussa tavassa pitäydettiin systemaattisesti läpi aineiston, saattaisivat tulokset toisen tutkijan toimesta olla hieman erilaiset. Haasteita tuli myös tilanteissa, joissa yritykset jakoivat tietoa pirstaleisesti eri dokumenttien ja nettisivujen suhteen. Tällöin kokonaisvaltaisen kuvan saaminen vaikeutui, ja pääaineiston ollessa vastuujulkaisut ei esimerkiksi verkkosivuilla mainittuja tietoja vastuun sitoumuksista ole välttämättä huomioitu.

Sosiaalisen vastuun parissa löytyy runsaasti mahdollisia jatkotutkimusideoita. Tutkimuksessa selviää, että aineiston sisällä merkittävimmät erot löytyvät julkaisujen pituuksista ja sitä kautta jaetun vastuulinformaation määrästä. Ilmiö on mielenkiintoinen, sillä se saattaa johtua yksinkertaisesti yritysten preferoimasta tiedon julkistamisen tavasta, mutta toisaalta saattaa myös indikoida vastuuraportoinnin uutta aaltoa kohti integroitua raportointia. Aihetta olisi kiinnostavaa tutkia suomalaisten yritysten kontekstissa esimerkiksi useamman

vuoden trenditutkimuksella. Myös nykyistä kuvailevaa tutkimusta voisi jatkaa tulevaisuudessa, ja saada näin asetelma tehokkaalle vertailevalle tutkimukselle.

LÄHTEET

- Arsić, S., Stojanović, A., & Mihajlović, I. (2018). The most important dimensions of corporate social responsibility. *Proceedings of the International May Conference on Strategic Management*, 436-454.
- Axjonow, A., Ernstberger, J., & Pott, C. (2018). The Impact of Corporate Social Responsibility Disclosure on Corporate Reputation: A Non-professional Stakeholder Perspective. *Journal of Business Ethics*, 151(2), 429-450. <https://doi.org/10.1007/s10551-016-3225-4>
- Brown, H. S., de Jong, M., & Levy, D. L. (2009). Building institutions based on information disclosure: lessons from GRI's sustainability reporting. *Journal of Cleaner Production*, 17(6), 571-580. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2008.12.009>
- Camilleri, M. A. (2018). Theoretical insights on integrated reporting: The inclusion of non-financial capitals in corporate disclosures. *Corporate Communications*, 23(4), 567-581. <https://doi.org/10.1108/CCIJ-01-2018-0016>
- Carroll, A. B. (1999). Evolution of a Definitional Construct. *Business & Society*, 38(3), 268-295. <https://doi.org.ezproxy.jyu.fi/10.1177%2F000765039903800303>
- Dahlsrud, A. (2008). How corporate social responsibility is defined: An analysis of 37 definitions. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 15(1), 1-13. <https://doi.org/10.1002/csr.132>
- Dalibozhko, A., & Krakovetskaya, I. (2018). Youth entrepreneurial projects for the sustainable development of global community: evidence from Enactus program. *SHS Web of Conferences*, 57, 01009. <https://doi.org/10.1051/shsconf/20185701009>
- de Villiers, C., Venter, E. R., & Hsiao, P. C. K. (2017). Integrated reporting: background, measurement issues, approaches and an agenda for future research. *Accounting and Finance*, 57(4), 937-959. <https://doi.org/10.1111/acfi.12246>
- Elkington, J. (2006). Governance for sustainability. *Corporate Governance: An International Review*, 14(6), 522-529. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8683.2006.00527.x>
- English, D. M., & Schooley, D. K. (2014). The evolution of sustainability reporting. *The CPA Journal*, March 2014, 26-36. <http://search.proquest.com/openview/2c8dc6bdcf1d4fe7e41a1e66d031cd29/1?pq-origsite=gscholar&cbl=41798>
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino
- EUR- Lex. (2014). Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/95/EU. Viitattu 6.12.2020. Osoitteesta: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/fi/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0095>
- Euroopan komissio. (2020) Corporate social responsibility & Responsible business conduct. Viitattu 15.11.2020 Osoitteesta: https://ec.europa.eu/growth/industry/sustainability/corporate-social-responsibility_en

- Fatemi, A., Glaum, M., & Kaiser, S. (2018). ESG performance and firm value: The moderating role of disclosure. *Global Finance Journal*, 38, 45–64. <https://doi.org/10.1016/j.gfj.2017.03.001>
- Ferriani, F., & Natoli, F. (2020). ESG risks in times of Covid-19. *Applied Economics Letters*. <https://doi.org/10.1080/13504851.2020.1830932>
- FIBS. (2019). Yritysvastuu 2019- Avaintulokset. Viitattu 1.12.2020. Osoitteesta: https://www.fibsry.fi/wpcontent/uploads/2019/05/Yritysvastuu2019_Tiivistelma-1.pdf
- Finlex. (2016). HE 208/2016 vp. Viitattu 7.12.2020. Osoitteesta: <https://finlex.fi/fi/esitykset/he/2016/20160208.pdf>
- Fortanier, F., Kolk, A., & Pinkse, J. (2011). Harmonization in CSR Reporting: MNEs and Global CSR Standards. *Management International Review*, 51(5), 665–696. <https://doi.org/10.1007/s11575-011-0089-9>
- Giannarakis, G., Konteos, G., & Sariannidis, N. (2014). Financial, governance and environmental determinants of corporate social responsible disclosure. *Management Decision*, 52(10), 1928–1951. <https://doi.org/10.1108/MD-05-2014-0296>
- Gimenez, C., Sierra, V., & Rodon, J. (2012). Sustainable operations: Their impact on the triple bottom line. *International Journal of Production Economics*, 140(1), 149–159. <https://doi.org/10.1016/j.ijpe.2012.01.035>
- Gonçalves, T., Gaio, C., & Costa, E. (2020). Committed vs opportunistic corporate and social responsibility reporting. *Journal of Business Research*, 115(January), 417–427. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2020.01.008>
- GRI. (2018). Consolidated set of GRI sustainability reporting standards. Viitattu 5.2.2021. Osoitteesta: https://edisciplinas.usp.br/pluginfile.php/4982561/mod_resource/content/1/gri-standards-consolidated-2018.pdf
- GRI. (2020). About GRI. Our mission and history. Viitattu 5.12.2020. Osoitteesta: <https://www.globalreporting.org/about-gri/mission-history/>
- GRI. (2021). The GRI Standards: the global standards for sustainability reporting. Viitattu 8.2.2021. Osoitteesta: https://www.globalreporting.org/standards/media/2458/gri_standards_brochure.pdf
- Harmaala, M-M. & Jallinoja, N. (2012). *Yritysvastuu ja menestyvä liiketoiminta*. Helsinki: Sanoma Pro
- Higham, I. (2020). UN Guiding Principles on Business and Human Rights. *Standardization and Risk Governance*, 5(March), 217–234. <https://doi.org/10.4324/9780429290817-17>
- ILO. (2021). About the ILO. Mission and impact of the ILO. Viitattu 2.3.2021. Osoitteesta: <https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/mission-and-objectives/lang--en/index.htm>
- IIRC. (2013). The international <IR> framework. Viitattu: 9.2.2021. Osoitteesta: <https://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2015/03/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-2-1.pdf>
- IIRC. (2020). International <IR> Framework revision: Focused engagement. Viitattu 9.2.2021. Osoitteesta: https://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2020/02/TOPIC-PAPER-3_v4.pdf
- Isaksson, L., Kiessling, T., & Harvey, M. (2014). Corporate social responsibility:

- Why bother? *Organizational Dynamics*, 43(1), 64–72.
<https://doi.org/10.1016/j.orgdyn.2013.10.008>
- Joutsenvirta, M., Halme M., Jalas, M & Mäkinen, J. (2011). *Vastuullinen liiketoiminta kansainvälisessä maailmassa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Juutinen, S. (2016). *Strategisen yritysvastuun käsikirja*. Helsinki: Talentum Pro.
- Kanji, G. K., & Chopra, P. K. (2010). Corporate social responsibility in a global economy. *Total Quality Management and Business Excellence*, 21(2), 119–143.
<https://doi.org/10.1080/14783360903549808>
- Keeble, B. R. (1988). The Brundtland Report: "Our Common Future". *Medicine and War*, 4(1), 17–25. <https://doi.org/10.1080/07488008808408783>
- Kestävä kehitys. (2015). Yhdistyneet kansakunnat, Yleiskokous. Viitattu 14.4.2021. Osoitteesta: https://kestavakehitys.fi/documents/2167391/2186383/Agenda2030_epävirallinen+suomennos.pdf/707fe444-6540-49d6-86a3fd6bee1cf345/Agenda2030_epävirallinen+suomennos.pdf
- Koipijärvi, T. & Kuvaja, A. (2017). *Yritysvastuu: Johtamisen uusi normaali*. Helsinki: Kauppakamari.
- Kotonen, U. (2009). Formal corporate social responsibility reporting in Finnish listed companies. *Journal of Applied Accounting Research*, 10(3), 176–207.
<https://doi.org/10.1108/09675420911006406>
- Kumar, V., Gunasekaran, A., Singh, K., Papadopoulos, T., & Dubey, R. (2015). Cross sector comparison of sustainability reports of Indian companies: A stakeholder perspective. *Sustainable Production and Consumption*, 4(August), 62–71. <https://doi.org/10.1016/j.spc.2015.08.005>
- KPMG (2020). The KPMG survey of sustainability reporting 2020. Viitattu 19.1.2020. Osoitteesta: https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/be/pdf/2020/12/The_Time_Has_Come_KPMG_Survey_of_Sustainability_Reporting_2020.pdf
- Kurittu, K. (2018). *Yritysvastuuraportointi: Kiinnostavan viestinnän käsikirja*. Alma Talent.
- Leseure, M. (2018). A Critical Review of The Social Dimension of Sustainability in Operations Management Research. *Proceeding of the fifth International EUROMA Sustainable Operations and Supply Chain Forum, March*, 1–10.
- Lindgreen, A., & Swaen, V. (2010). Corporate social responsibility. Teoksessa *International Journal of Management Reviews* (Vsk. 12, Numero 1, ss. 1–7).
<https://doi.org/10.1111/j.1468-2370.2009.00277.x>
- Lopes, A. I., & Coelho, A. M. (2018). Engaged in integrated reporting? Evidence across multiple organizations. *European Business Review*, 30(4), 398–426.
<https://doi.org/10.1108/EBR-12-2016-0161>
- Mbare, O. (2004). The Role of Corporate Social Responsibility (CSR) in the New Economy. *EJBO- Electronic Journal of Business Ethics and Organization Studies*, 9(1) <http://urn.fi/URN:NBN:fi:juu-201010042866>
- Mishra, L. (2021). Corporate social responsibility and sustainable development goals: A study of Indian companies. *Journal of Public Affairs*, 21(1), 2147.
<https://doi.org/10.1002/pa.2147>
- Mäkelä, H., & Näsi, S. (2010). Social responsibilities of MNCs in downsizing operations: A Finnish forest sector case analysed from the stakeholder, social contract and legitimacy theory point of view. *Accounting, Auditing &*

- Accountability Journal*, 23(2), 149–174.
<https://doi.org/10.1108/09513571011023174>
- Nikolaeva, R., & Bicho, M. (2011). The role of institutional and reputational factors in the voluntary adoption of corporate social responsibility reporting standards. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 39(1), 136–157.
<https://doi.org/10.1007/s11747-010-0214-5>
- Niskala, M., Pajunen, T. & Tarna-Mani, K. (2013). *Yritysvastuu: Raportointi- ja laskentaperiaatteet*. Porvoo: KHT- Media
- Niskala, M., Tarna-Mani, K, Puroila, J., Pajunen, T. & Suomen Tilintarkastajat (2019). *Raportointi- ja laskentaperiaatteet*. Helsinki: ST-Akatemia
- Nokkala, J. (22.3.2018). Siirtykö yritysvastuuraportointi osaksi talouden tunnuslukuja? *Tilisanomat*. Osoitteesta <https://tilisanomat.fi/kirjanpito/siirryko-yritysvastuu-raportointi-osaksi-talouden-tunnuslukuja>
- Odongo, N. H., & Wang, D. (2018). Corporate responsibility, ethics and accountability. *Social Responsibility Journal*, 14(1), 111–122.
<https://doi.org/10.1108/SRJ-10-2016-0175>
- OECD. (2020). Secretary- general’s report to ministers. Viitattu 5.12.2020. Osoitteesta https://issuu.com/oecd.publishing/docs/oecd_secretary-general_s_report_to_ministers_2020
- Paun, D. (2018). Corporate sustainability reporting: An innovative tool for the greater good of all. *Business Horizons*, 61(6), 925–935.
<https://doi.org/10.1016/j.bushor.2018.07.012>
- Porter, M. E., & Kramer, M. R. (2011). Creating shared value. *Harvard Business Review*, 89(1–2). <https://doi.org/10.32591/coas.ojss.0201.04037b>
- PwC. (2018). ”PwC:n yritysvastuubarometri 2018” Viitattu 22.01.2021. Osoitteesta: <https://www.pwc.fi/fi/yritysvastuu/tiedostot/pwcn-yritysvastuubarometri-2018-v2.pdf>
- Quiroz-Onate, D., & Aitken, M. (2007). Business and human rights: A critical assessment of the notion of CSR and measurement. *Journal of International Trade Law and Policy*, 6(2), 79–90.
<https://doi.org/10.1108/14770020780000559>
- Reimsbach, D., Hahn, R., & Gürtürk, A. (2018). Integrated Reporting and Assurance of Sustainability Information: An Experimental Study on Professional Investors’ Information Processing. *European Accounting Review*, 27(3), 559–581. <https://doi.org/10.1080/09638180.2016.1273787>
- Rohweder, L. (2004). *Yritysvastuu – kestävä kehitysorganisaatiotasolla*. Porvoo: WSOY
- Rudyanto, A., & Wimelda, L. (2019). Core Option Vs Comprehensive Option : Which One Is Better? *South East Asia Journal of Contemporary Business, Economics and Law*, 20(5), 108–119.
- Salo, U-M. (2015) *Simsalabim, sisällönanalyysi ja koodaamisen haasteet*. Teoksessa: Aaltonen, S. & Högbacka, R. (toim). *Umpikujasta oivallukseen: Refleksiivisyys empiirisessä tutkimuksessa*. Tampere: Tampereen yliopistopaino
- Shoaf, V., Jermakowicz, E., & Epstein, B. J. (2018). Toward Sustainability and Integrated Reporting. *Review of Business*, 38(1), 1.
- Sprinkle, G. B., & Maines, L. A. (2010). The benefits and costs of corporate social

- responsibility. Teoksessa *Business Horizons* (Vsk. 53, Numero 5, ss. 445–453).
<https://doi.org/10.1016/j.bushor.2010.05.006>
- Stojanovic', A., Mihajlovic, I. N., & Schulte, P. (2018). Corporate Social Responsibility: Environmental Aspects. *International May Conference on Strategic Management, June*, 1135–1154.
<https://www.researchgate.net/publication/310773027%0ACORPORATE>
- Svensson, G., Ferro, C., Høgevold, N., Padin, C., Carlos Sosa Varela, J., & Sarstedt, M. (2018). Framing the triple bottom line approach: Direct and mediation effects between economic, social and environmental elements. *Journal of Cleaner Production*, 197, 972–991.
<https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2018.06.226>
- Szczuka, M. (2015). Social Dimension of Sustainability in CSR Standards. *Procedia Manufacturing*, 3(Ahfe), 4800–4807.
<https://doi.org/10.1016/j.promfg.2015.07.587>
- Torrance, M. (2017). New Global Reporting Initiative (GRI) Standard Released. *Canadian Mining Journal*, 138 (1), 31.
- Tucker, J. J., & Jones, S. (2020). Environmental, Social, and Governance Investing: Investor Demand, the Great Wealth Transfer, and Strategies for ESG Investing. *Journal of Financial Service Professionals*, 74(3), 56–75.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi
- Työ- ja elinkeinoministeriö. 2020. "Vastuullisuusraportointi. Vastuullisuusraportointi velvoittavaksi- mitä vaaditaan ja keneltä?" Viitattu 23.9.2020. Osoitteesta: <https://tem.fi/vastuullisuusraportointi>
- Vigneau, L., Humphreys, M., & Moon, J. (2015). How Do Firms Comply with International Sustainability Standards? Processes and Consequences of Adopting the Global Reporting Initiative. *Journal of Business Ethics*, 131(2), 469–486. <https://doi.org/10.1007/s10551-014-2278-5>
- YK-Liitto. (2020). Suomen YK-Liitto, Yritysvastuun sanasto. Viitattu 25.9.2020. Osoitteesta: https://www.ykliitto.fi/sites/ykliitto.fi/files/yritysvastuun_sanakirja.pdf
- Ympäristöministeriö. (2020). Mitä on kestävä kehitys? Viitattu 9.11.2020 Osoitteesta: <https://ym.fi/mita-on-kestava-kehitys>

Tutkittavien yritysten lähteet

- Ahlström-Munksjö. (2021). Viitattu 14.3.2021. Osoitteesta: <https://www.ahlstrom-munksjo.com/About-us/>
- Ahlström-Munksjö. (2021). Vastuuraportti ja vuosikertomus 2020. Viitattu 14.3.2021. Osoitteesta: <https://www.ahlstrom-munksjo.com/globalassets/investors/reports-and-presentations/2020/vuosikertomus-2020.pdf>
- Alko. (2021). Viitattu 15.3.2021. Osoitteesta: <https://www.alko.fi/alko-oy/yritys/alko-lyhyesti>
- Alko. (2021). Vuosikertomus ja vastuullisuusraportti 2020. Viitattu 15.3.2021. Osoitteesta: [https://www.alko.fi/INTERSHOP/static/WFS/Alko-OnlineShop-Site/-/Alko OnlineShop/fi_FI/pdf_t/Muut%20pdf_t/Alko_Vuosikertomus%202020_FI.pdf](https://www.alko.fi/INTERSHOP/static/WFS/Alko-OnlineShop-Site/-/Alko%20OnlineShop/fi_FI/pdf_t/Muut%20pdf_t/Alko_Vuosikertomus%202020_FI.pdf)

- Atria. (2021). Viitattu 13.3.2021. Osoitteesta: <https://www.atria.fi/konserni/vastuullisuus/yritysvastuun-raportointi/>
- Atria. (2021) Yritysvastuuraportti 2020. Viitattu 13.3.2021. Osoitteesta: https://www.atria.fi/globalassets/atriagroup/vastuullisuus/raportti-2020/atria_yritysvastuuraportti_2020_2403.pdf
- Cargotec. (2021). Viitattu 14.3.2021. Osoitteesta: <https://www.cargotec.com/fi/vastuullisuus/cargotecin-vastuullisuus/tulokset/>
- Cargotec. (2021). Annual Report 2020. Viitattu 14.3.2021. Osoitteesta: <https://www.cargotec.com/49262c/globalassets/files/investors/reports/2020/cargotec-annual-report-2020-print.pdf>
- Cargotec. (2021). GRI Index 2020. Viitattu 14.3.2021. Osoitteesta: <https://www.cargotec.com/4928f5/globalassets/files/investors/reports/2020/cargotec-gri-index-2020-web.pdf> viitattu 14.3.2021
- Elisa. (2021). Viitattu 13.4.2021 Osoitteesta: <https://elisa.fi/yhtiotieto/tietoa-elisasta/>
- Elisa. (2021). Vuosikertomus 2020: vastuullisuus. Viitattu 13.4.2021. Osoitteesta http://tatic.elisa.com/v2/image/2tqybbhjs47b/3ex4LvY8t5DIllkvLBG9rK/Elisa_Vastuullisuusraportti_2020.pdf?_ga=2.198609583.1440667267.1619346052-744917964.1619346051
- Fazer. (2021). Viitattu 13.4.2021. Osoitteesta: <https://www.fazergroup.com/fi/vastuullisuus>
- Fazer. (2021). Konsernin vuosikatsaus 2020. Viitattu 13.4.2021. Osoitteesta: https://www.fazergroup.com/globalassets/global/fazergroup/reports--governance/reports--presentations/fi/fg_annual-review_2020_fi.pdf
- Fiskars. (2021). Viitattu 13.4.2021. Osoitteesta: <https://www.fiskarsgroup.com/fi/tietoa/>
- Fiskars. (2021). Sustainability report 2020. Viitattu 13.4.2021. Osoitteesta: https://www.fiskarsgroup.com/sites/default/files/Fiskars_Group_Sustainability_report_2020.pdf
- Fortum. (2021). Viitattu 12.4.2021. Osoitteesta: <https://www.fortum.fi/tietoa-meista/yhtiomme/kohti-puhtaampaa-maailmaa>
- Fortum. (2021). Kestävä kehitys 2020. Viitattu 12.4.2021. Osoitteesta: <https://www.fortum.fi/media/22350/download>
- HKScan. (2021). Viitattu 12.4.2021. Osoitteesta: <https://www.hkscan.com/fi/tietoa-meista/>
- HKScan. (2021). Vuosikertomus 2020. Viitattu 12.4.2021 Osoitteesta: <https://www.hkscan.com/globalassets/hkscan.com/annual-report-2020---vuosikertomus-2020/pdf/hkscanvuosikertomus2020.pdf> viitattu 12.4.2021
- Kesko. (2021) Viitattu 15.3.2021 Osoitteesta: <https://www.kesko.fi/yritys/kesko-lyhyesti/>
- Kesko. (2021). Vuosiraportti 2020 kestävä kehitys. Viitattu 15.3.2021. Osoitteesta: https://www.kesko.fi/globalassets/03-sijoittaja/raporttikeskus/2021/q1/kesko_vuosiraportti_2020_kestava_kehitys.pdf
- KONE. (2021). Viitattu 14.3.2021. Osoitteesta: <https://www.kone.com/fi/yritysvastuu/>
- KONE. (2021). Yritysvastuuraportti 2020. Viitattu 14.3.2021. Osoitteesta: https://www.kone.com/fi/Images/KONE_Yritysvastuuraportti_2020_tcm18-106222.pdf
- Metsä Group. (2021). Viitattu 13.3.2021. Osoitteesta: <https://www.metsagroup.com/fi/yhtio/Pages/default.aspx>
- Metsä Group. (2021). Sustainability report 2020. Viitattu 13.3.2021. Osoitteesta:

- https://www.metsagroup.com/en/Documents/Publications/MetsaGroup_SustainabilityReport_2020.pdf
- Neste. (2021). Viitattu 14.4.2021. Osoitteesta:
<https://www.neste.fi/konserni/tietoa-meista>
- Neste. (2021). Vuosikertomus 2020. Viitattu 14.4.2021. Osoitteesta:
https://www.neste.fi/sites/neste.fi/files/Nesteen_vastuullisuusraportti_2020.pdf
- Nokia. (2021). Viitattu 13.4.2021. Osoitteesta:
https://www.nokia.com/fi_fi/tietoa-nokiasta/yritys/
- Nokia. (2021). People & planet 2020. Viitattu 13.4.2021. Osoitteesta:
https://www.nokia.com/sites/default/files/2021-04/Nokia_People_and_Planet_Report_2020.pdf
- Nordea. (2021). Viitattu 12.4.2021. Osoitteesta:
<https://www.nordea.com/fi/tietoa-nordeasta/keita-olemme/Yhteen-veto-Nordeasta/>
- Nordea. (2021). Sustainability report 2020. (2021) Viitattu 12.4.2021. Osoitteesta:
<https://www.nordea.com/Images/35-397264/nordea-sustainability-report-2020.pdf>
- OP Ryhmä. (2021). Viitattu 17.4.2021. Osoitteesta:
<https://www.op.fi/op-ryhma/tietoa-ryhmasta/op-lyhyesti>
- OP Ryhmä. (2021). Vuosi 2020. Viitattu 17.4.2021. Osoitteesta:
<https://www.op.fi/documents/209474/36185762/OP+Ryman+vuosi+2020/b25f0fd5-ce3d-1443-cb2e-99510123f55f>
- Oriola. (2021). Viitattu 11.4.2021. Osoitteesta:
<https://www.oriola.com/fi/tietoa-meista/>
- Oriola. (2021). GRI supplement 2020. Viitattu 11.4.2021. Osoitteesta:
<https://www.oriola.com/globalassets/attachments/vuosikertomukset/2020/oriola-gri-supplement-2020.pdf>
- Posti. (2021). Viitattu 11.4.2021. Osoitteesta:
<https://www.posti.com/posti-yrityksena/posti-lyhyesti/>
- Posti. (2021). Vastuullisuusraportti 2020. Viitattu 11.4.2021. Osoitteesta:
https://www.posti.com/globalassets/corporate-governance/financials/q4_2020/posti-vastuullisuusraportti-2020.pdf
- Sampo. (2021). Viitattu 12.4.2021. Osoitteesta:
<https://www.sampo.com/fi/tietoa-meista/sampo-konserni/>
- Sampo Group. (2021). Corporate responsibility report 2020. Viitattu 12.4.2021. Osoitteesta:
https://www.sampo.com/globalassets/year2020/group/sampo2020_corporate_responsibility_report.pdf
- Stockmann. (2021) Viitattu 13.4.2021. Osoitteesta:
<http://www.stockmanngroup.com/fi/raportointi>
- Stockmann. (2021). Vastuullisuus 2020. Viitattu 13.4.2021. Osoitteesta:
http://vuosi2020.stockmanngroup.com/pdf/Stockmann_yhteiskuntavastuu_2020.pdf
- Tokmanni. (2021). Viitattu 15.3.2021. Osoitteesta:
<https://ir.tokmanni.fi/fi/vastuullisuus>
- Tokmanni. (2021). Sustainability Report 2020. Viitattu 15.3.2021. Osoitteesta:
<https://ir.tokmanni.fi/~media/Files/T/Tokmanni-V2/reports-andpresentations/Sustainability%20Report%202020/Tokmanni%20Sustainability%20Report%202020%20Sustainability%20available%20for%20all.pdf>
- UPM-Kymmene. (2021) Viitattu 14.3.2021. Osoitteesta:

<https://www.upm.com/fi/vastuullisuus/perusperiaatteet/Raportointi-ja-tunnusluvut/gri/>

UPM-Kymmene. (2021). Vuosikertomus 2020. Viitattu 14.3.2021. Osoitteesta:

<https://www.upm.com/siteassets/asset/investors/2020/upm-vuosikertomus-2020.pdf> viitattu 14.3.2021

Vaisala. (2021). Viitattu 17.4.2021. Osoitteesta:

<https://www.vaisala.com/fi/vaisala-company>

Vaisala. (2021). Vuosiraportti 2020. Viitattu 17.4.2021. Osoitteesta:

https://www.vaisala.com/sites/default/files/2021-03/Vaisala_vuosiraportti_2020_web.pdf

VR Group. (2021). Viitattu 11.4.2021. Osoitteesta:

<https://www.vrgroup.fi/fi/vrgroup/vr-group-yrityksena/>

VR Group. (2021). Vastuullisuusraportti ja GRI-indeksi 2020. Viitattu 11.4.2021. Osoitteesta: <https://2020.vrgroupraportti.fi/fi/vuosiraportti-2020/>

Wärtsilä. (2021). Viitattu 15.3.2021. Osoitteesta:

<https://www.wartsila.com/sustainability>

Wärtsilä. (2021). Vuosikertomus 2020. Viitattu 15.3.2021. Osoitteesta:

<https://mb.cision.com/Main/15003/3283474/1370528.pdf>

LIITTEET

Liite 1: Sosiaalisen vastuun tunnusluvut yrityksittäin

Ahlström-Munksjö	404 Koulutukset 405 Monimuotoisuus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet 412 Ihmisoikeusarviointit 413 Paikallisyhteisöt	Cargotec	401 Työolosuhteet 402 Henkilöstön ja johdon väliset suhteet 403 Työterveys ja -turvallisuus 404 Koulutukset 405 Monimuotoisuus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet 407 Yhdistymisen vapaus ja työehtosopimukset 408 Lapsityövoima 409 Pakkotyövoima 414 Toimittajien sosiaalinen arviointi 416 Asiakkaiden terveys ja turvallisuus
Metsä Group	401 Työolosuhteet 402 Henkilöstön ja johdon väliset suhteet 403 Työterveys ja -turvallisuus 404 Koulutukset 405 Monimuotoisuus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet 406 Syrjimättömyys 412 Ihmisoikeusarviointit 413 Paikallisyhteisöt 414 Toimittajien sosiaalinen arviointi 415 Yhteiskunnallinen vaikuttaminen 416 Asiakkaiden terveys ja turvallisuus 417 Markkinointiviestintä ja tuoteinformaatio 418 Asiakkaiden yksityisyydensuoja 419 Määräyksenmukaisuus	Wärtsilä	401 Työolosuhteet 402 Henkilöstön ja johdon väliset suhteet 403 Työterveys ja -turvallisuus 404 Koulutukset 405 Monimuotoisuus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet 406 Syrjimättömyys 415 Yhteiskunnallinen vaikuttaminen 416 Asiakkaiden terveys ja turvallisuus 417 Markkinointiviestintä ja tuoteinformaatio 418 Asiakkaiden yksityisyydensuoja 419 Määräyksenmukaisuus
UPM-Kymmene	401 Työolosuhteet 402 Henkilöstön ja johdon väliset suhteet 403 Työterveys ja -turvallisuus 404 Koulutukset 405 Monimuotoisuus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet 406 Syrjimättömyys 407 Yhdistymisen vapaus ja työehtosopimukset 408 Lapsityövoima 409 Pakkotyövoima 411 Alkuperäiskansojen oikeudet 412 Ihmisoikeusarviointit 413 Paikallisyhteisöt 414 Toimittajien sosiaalinen arviointi 415 Yhteiskunnallinen vaikuttaminen 416 Asiakkaiden terveys ja turvallisuus 417 Markkinointiviestintä ja tuoteinformaatio 419 Määräyksenmukaisuus	Tokmanni	401 Työolosuhteet 402 Henkilöstön ja johdon väliset suhteet 403 Työterveys ja -turvallisuus 404 Koulutukset 405 Monimuotoisuus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet 406 Syrjimättömyys 407 Yhdistymisen vapaus ja työehtosopimukset 408 Lapsityövoima 409 Pakkotyövoima 412 Ihmisoikeusarviointit 414 Toimittajien sosiaalinen arviointi 415 Yhteiskunnallinen vaikuttaminen 416 Asiakkaiden terveys ja turvallisuus 417 Markkinointiviestintä ja tuoteinformaatio 418 Asiakkaiden yksityisyydensuoja
KONE	401 Työolosuhteet 403 Työterveys ja -turvallisuus 404 Koulutukset 405 Monimuotoisuus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet 412 Ihmisoikeusarviointit 414 Toimittajien sosiaalinen arviointi 416 Asiakkaiden terveys ja turvallisuus 419 Määräyksenmukaisuus	Alko	401 Työolosuhteet 402 Henkilöstön ja johdon väliset suhteet 403 Työterveys ja -turvallisuus 404 Koulutukset 405 Monimuotoisuus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet 406 Syrjimättömyys 407 Yhdistymisen vapaus ja työehtosopimukset 414 Toimittajien sosiaalinen arviointi 415 Julkinen päätöksenteko 416 Asiakkaiden terveys ja turvallisuus 417 Markkinointiviestintä ja tuoteinformaatio 419 Määräyksenmukaisuus
Stockmann	401 Työolosuhteet 402 Henkilöstön ja johdon väliset suhteet 403 Työterveys ja -turvallisuus 404 Koulutukset 405 Monimuotoisuus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet 406 Syrjimättömyys 407 Yhdistymisen vapaus ja työehtosopimukset 412 Ihmisoikeusarviointit 414 Toimittajien sosiaalinen arviointi 415 Yhteiskunnallinen vaikuttaminen 416 Asiakkaiden terveys ja turvallisuus 417 Markkinointiviestintä ja tuoteinformaatio 418 Asiakkaiden yksityisyydensuoja	Oriola	401 Työolosuhteet 403 Työterveys ja -turvallisuus 404 Koulutukset 405 Monimuotoisuus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet 406 Syrjimättömyys

Fiskars	401 Työolosuhteet 403 Työterveys ja -turvallisuus 404 Koulutukset 405 Monimuotoisuus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet 414 Toimittajien sosiaalinen arviointi 416 Asiakkaiden terveys ja turvallisuus 417 Markkinointiviestintä ja tuoteinformaatio	Nordea	401 Työolosuhteet 404 Koulutukset 405 Monimuotoisuus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet 406 Syrjimättömyys 412 Ihmisoikeusarviointit 414 Toimittajien sosiaalinen arviointi 418 Asiakkaiden yksityisyydensuoja
Atria	401 Työolosuhteet 402 Henkilöstön ja johdon väliset suhteet 403 Työterveys ja -turvallisuus 404 Koulutukset 412 Ihmisoikeusarviointit 416 Asiakkaiden terveys ja turvallisuus 417 Markkinointiviestintä ja tuoteinformaatio 418 Asiakkaiden yksityisyys 419 Määräyksenmukaisuus	OP	401 Työolosuhteet 402 Henkilöstön ja johdon väliset suhteet 403 Työterveys ja -turvallisuus 404 Koulutukset 405 Monimuotoisuus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet 406 Syrjimättömyys 413 Paikallisyhteisöt 415 Yhteiskunnallinen vaikuttaminen 418 Asiakkaiden yksityisyydensuoja 419 Määräyksenmukaisuus
Fazer	403 Työterveys- ja turvallisuus 405 Monimuotoisuus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet 412 Ihmisoikeusarviointit 416 Asiakkaiden terveys ja turvallisuus 417 Markkinointiviestintä ja tuoteinformaatio	Sampo	403 Työterveys ja -turvallisuus 404 Koulutukset 405 Monimuotoisuus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet 406 Syrjimättömyys 407 Yhdistymisen vapaus ja työehtosopimukset 408 Lapsityövoima 409 Pakkotyövoima 418 Asiakkaiden yksityisyydensuoja 419 Määräyksenmukaisuus
HKScan	403 Työterveys ja -turvallisuus 413 Paikallisyhteisöt 414 Toimittajien sosiaalinen arviointi 416 Asiakkaiden terveys ja turvallisuus	VR	401 Työolosuhteet 402 Henkilöstön ja johdon väliset suhteet 403 Työterveys ja -turvallisuus 405 Monimuotoisuus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet 406 Syrjimättömyys 414 Toimittajien sosiaalinen arviointi 415 Yhteiskunnallinen vaikuttaminen 416 Asiakkaiden terveys ja turvallisuus 417 Markkinointiviestintä ja tuoteinformaatio 418 Asiakkaiden yksityisyydensuoja 419 Määräyksenmukaisuus
Kesko	401 Työolosuhteet 402 Henkilöstön ja johdon väliset suhteet 403 Työterveys ja -turvallisuus 404 Koulutukset 405 Monimuotoisuus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet 406 Syrjimättömyys 407 Yhdistymisen vapaus ja työehtosopimukset 412 Ihmisoikeusarviointit 414 Toimittajien sosiaalinen arviointi 415 Yhteiskunnallinen vaikuttaminen 416 Asiakkaiden terveys ja turvallisuus 417 Markkinointiviestintä ja tuoteinformaatio 418 Asiakkaiden yksityisyydensuoja 419 Määräyksenmukaisuus	Posti	401 Työolosuhteet 402 Henkilöstön ja johdon väliset suhteet 403 Työterveys ja -turvallisuus 404 Koulutukset 405 Monimuotoisuus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet 406 Syrjimättömyys 412 Ihmisoikeusarviointit 414 Toimittajien sosiaalinen arviointi 415 Yhteiskunnallinen vaikuttaminen 416 Asiakkaiden terveys ja turvallisuus 417 Markkinointiviestintä ja tuoteinformaatio 418 Asiakkaiden yksityisyydensuoja 419 Määräyksenmukaisuus
Nokia	401 Työolosuhteet 403 Työterveys ja -turvallisuus 404 Koulutukset 405 Monimuotoisuus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet 412 Ihmisoikeusarviointit 414 Toimittajien sosiaalinen arviointi 416 Asiakkaiden terveys ja turvallisuus 419 Määräyksenmukaisuus	Neste	401 Työolosuhteet 403 Työterveys ja -turvallisuus 404 Koulutukset 405 Monimuotoisuus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet 407 Yhdistymisen vapaus ja työehtosopimukset 408 Lapsityövoima 409 Pakkotyövoima 412 Ihmisoikeusarviointit 414 Toimittajien sosiaalinen arviointi 415 Yhteiskunnallinen vaikuttaminen 416 Asiakkaiden terveys ja turvallisuus 417 Markkinointiviestintä ja tuoteinformaatio
Elisa	401 Työolosuhteet 403 työterveys – ja turvallisuus 404 Koulutukset ja henkilöstön kehittäminen 405 Monimuotoisuus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet 406 Syrjimättömyys 410 Turvallisuuskäytännöt 414 Toimittajien sosiaalinen arviointi 415 Julkinen päätöksenteko 416 Asiakkaiden terveys ja turvallisuus 417 Markkinointiviestintä ja tuoteinformaatio	Fortum	401 Työolosuhteet 403 Työterveys ja -turvallisuus 404 Koulutukset 405 Monimuotoisuus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet 406 Syrjimättömyys 407 Yhdistymisen vapaus ja työehtosopimukset 408 Lapsityövoima 409 Pakkotyövoima 412 Ihmisoikeusarviointit 413 Paikallisyhteisöt

	418 Asiakkaiden yksityisyydensuoja		414 Toimittajien sosiaalinen arviointi 415 Yhteiskunnallinen vaikuttaminen 417 Markkinointiviestintä ja tuoteinformaatio 419 Määräyksenmukaisuus
Vaisala	401 Työolosuhteet 402 Henkilöstön ja johdon väliset suhteet 403 Työterveys ja -turvallisuus 404 Koulutukset 405 Monimuotoisuus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet 406 Syrjimättömyys 407 Yhdistymisen vapaus ja työehtosopimukset 408 Lapsityövoima 409 Pakkotyövoima 412 Ihmisoikeusarviointit 414 Toimittajien sosiaalinen arviointi 415 Yhteiskunnallinen vaikuttaminen 416 Asiakkaiden terveys ja turvallisuus 417 Markkinointiviestintä ja tuoteinformaatio 419 Määräyksenmukaisuus		

Liite 2 Vastuusitoumukset

Yritys	SDG	Global Compact	FIBS-yritysvastuuvarkosto	ICC	ILO:n periaatteet	YK:n ihmisoikeuksien ja liike-elämän periaatteet	OECD ohjeet	ESG reporting guide	BSCI
Ahlström-Munksjö	x	x	x						
Metsä Group	x	x		x					
UPM-Kymmene	x	x lead			x		x	x	
KONE	x	x	x						
Cargotec	x	x		x	x	x	x		
Wärtsilä	x	x	x	x	x			x	
Tokmanni	x	x			x	x	x		x
Alko	x								x
Stockmann	x	x			x	x	x		x
Fiskars	x	x			x	x	x		
Atria	x	x		x	x	x	x		x
Fazer	x	x			x				
HKScan	x				x	x	x		
Kesko	x	x			x	x			x
Oriola	x	x						x	
Nordea	x	x					x		
OP	x	x					x		
Sampo	x	x			x		x		
VR	x	x							
Posti	x	x				x			
Nokia	x	x			x	x	x		
Elisa	x	x	x	x				x	
Vaisala	x	x			x		x		x
Neste	x	x							
Fortum	x	x		x	x		x		